

พจนกลางไฟ

พลังชีวิต พลังใจ ห้าสิบเสียงจากผู้หญิงชายแดนใต้

*** เมตตา ภูนิง ***

งานเยียวยามิติใหม่ต้องใช้ข้อมูลนำทาง

สัมภาษณ์/เรียบเรียง : กุลธิดา สามะพุทธิ

“

เมื่อเรามีข้อมูลที่เชื่อถือได้และเป็นระบบ การเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบ
ก็จะมีประสิทธิภาพมากขึ้น นั่นเป็นเพราะเรามีข้อมูลเป็นเข็มทิศคอย
ชี้ทางในการทำงาน ให้ข้อมูลนำพาเราไป

”

เมื่อเอ่ยถึง “ศวขต.” หรือ ศูนย์ประสานงานวิชาการให้ความช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุความไม่สงบจังหวัดชายแดนใต้ อาจารย์เมตตา ภูนิง เป็นชื่อแรกๆ ที่คนทำงานภาคใต้จะต้องนึกถึง

อาจารย์เมตตาปลุกปล้ำกับข้อมูลเหตุการณ์ความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้มาตั้งแต่ ศวขต. ก่อตั้งขึ้นเมื่อเดือนมิถุนายน 2549 เธออ่านข่าวเป็นพันๆ ชิ้น แบ่งมันออกเป็นหมวดหมู่ ตรวจสอบความถูกต้อง ทำให้ข้อมูลเหล่านั้น “สะอาดและเชื่อถือได้” ก่อนจะบันทึกลงในฐานข้อมูลของเธอและทีมงานออกแบบขึ้นเป็นพิเศษเพื่อให้ข้อมูลเหล่านี้เป็นเข็มทิศที่นำไปสู่แนวทางการให้ความช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความรุนแรงอย่างมีประสิทธิภาพ

“เมื่อก่อนเคยตั้งคำถามกับตัวเองว่า คนที่เรียนจบคณิตศาสตร์มาอย่างเราจะช่วยสังคมได้อย่างไร ครูสอนคณิตศาสตร์ในมหาวิทยาลัยดูเหมือนจะห่างไกลกับการให้บริการทางวิชาการและการช่วยเหลือชุมชนท้องถิ่นมาก แต่เมื่อมาทำงานกับ ศวขต. ก็ได้รู้ว่าเรากำลังใช้วิชาความรู้ที่เรียนมาช่วยเหลือสังคมจริงๆ” อาจารย์เมตตากล่าว

นักวิชาการวัย 46 ปี เกิดในครอบครัวข้าราชการในจังหวัดพิษณุโลก จบปริญญาตรีด้านคณิตศาสตร์จากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ที่เธอได้พบกับสามีซึ่งเป็นชาวปัตตานี หลังจากย้ายมาอยู่ที่ปัตตานี เธอศึกษาต่อปริญญาโทด้านวิทยาการวิจัยที่มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี (มอ. ปัตตานี) และปริญญาเอกด้านระบาดวิทยา คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ (มอ. หาดใหญ่)

ปัจจุบันอาจารย์เมตตาเป็นหัวหน้าภาควิชาคณิตศาสตร์และวิทยาการคอมพิวเตอร์ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มอ. ปัตตานี และเป็นกำลังสำคัญของ ศวขต. ซึ่งเป็นหน่วยสนับสนุนข้อมูลด้านการเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบให้กับหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน

“ศวขต. ไม่ได้สนใจว่าเหตุการณ์เกิดกับใคร อย่างไร เพราะอะไร เราไม่ได้สนใจถึงสาเหตุของความรุนแรง แต่เราสนใจว่าครอบครัวของคนที่เป็นบาดเจ็บและเสียชีวิตเขามีสภาพความเป็นอยู่อย่างไร สุขภาพกายและใจเป็นอย่างไร เราเริ่มต้นจากหาข้อมูลเกี่ยวกับคนที่ได้รับผลกระทบในพื้นที่โดยรวบรวมข้อมูลจากข่าวตั้งแต่ปี 2544 เป็นต้นมา

ซึ่งรวบรวมได้ 4,000 กว่าเหตุการณ์ ทีมงานสี่คนแบ่งกันไปวิเคราะห์และจัดหมวดหมู่คนละ 1,000 เหตุการณ์ ภายในเวลาหนึ่งเดือนเราก็สร้างฐานข้อมูลเบื้องต้นได้สำเร็จ

“จริงๆ แล้วข้อมูลเกี่ยวกับเหตุการณ์ความไม่สงบและผู้ได้รับผลกระทบมีอยู่เยอะมาก แต่ขาดการบูรณาการ ทำให้การช่วยเหลือและการเยียวยายังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ทุกอย่างจะดีกว่านี้ถ้ามีการเชื่อมโยงข้อมูลด้านการช่วยเหลือของหน่วยงานต่างๆ เข้าด้วยกัน

“สองปีที่เราทำงานมา ตอนนี้ระบบฐานข้อมูลลงตัวแล้ว คือเรามีข้อมูลว่าแต่ละเดือนมีผู้ได้รับผลกระทบกี่ราย อยู่ที่ไหนบ้าง นอกจากนี้เรายังมีเจ้าหน้าที่ภาคสนามที่สุ่มข้อมูลจากฐานข้อมูลแล้วลงพื้นที่ไปพบผู้ได้รับผลกระทบเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลและเก็บข้อมูลเพิ่มเติมด้านคุณภาพชีวิตและความต้องการของผู้ได้รับผลกระทบ โดยเราเน้นที่กลุ่มหญิงหม้ายก่อนเพราะผู้หญิงกลุ่มนี้ต้องรับภาระหนักมากหลังจากสามีเสียชีวิต คือต้องเปลี่ยนบทบาทเป็นพ่อบ้านด้วยในทันที

“เราสร้างความเข้มแข็งทั้งกายและใจให้กลุ่มหญิงหม้ายโดยจัดกิจกรรมให้พวกเขาได้มาพบปะพูดคุยกัน แลกเปลี่ยนประสบการณ์และปลอบใจซึ่งกันและกัน การรวมกลุ่มเช่นนี้เป็นเรื่องสำคัญ เพราะไม่มีใครเข้าใจความรู้สึกและความทุกข์ได้ดีเท่ากับผู้หญิงที่เผชิญเหตุการณ์มาเหมือนกัน คนนอกอย่างเรา ถึงแม้จะคลุกคลีอยู่กับข้อมูลแต่ก็ไม่สามารถเข้าถึงความรู้สึกของผู้ได้รับผลกระทบได้ ที่สำคัญคือ เราเองก็ยังไม่เข้มแข็งพอที่จะปลอบใจพวกเธอได้ บ่อยครั้งที่เราทำอะไรไม่ถูกเมื่อเห็นผู้หญิงร้องไห้จนตัวสั่นอยู่ตรงหน้า เพราะคิดถึงสามีที่เสียชีวิตไป

“ผู้หญิงที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์เหล่านี้น่าประทับใจมากตรงที่พวกเธอไม่ได้มีความโกรธแค้น เราสัมผัสได้เลยว่าเธอให้อภัยและเข้าใจกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น สิ่งที่เราพยายามบอกผู้หญิงเหล่านี้ก็คือ ต้องไม่ดูถูกตัวเอง ต้องเชื่อว่าตัวเองมีศักยภาพ ไม่ว่าผู้หญิงภาคใต้หรือภาคไหนต้องมีความเคารพตัวเอง

“หลังจากเริ่มทำงานกับกลุ่มหญิงหม้ายแล้ว ตอนนี้เรากำลังมีแนวคิดจะให้ความช่วยเหลือเด็กๆ ด้วย เพราะข้อมูลของ ศวชต. มันฟ้องว่า เด็กที่ได้รับผลกระทบจากความไม่สงบมีจำนวนมากขึ้นในช่วงปี 2550-2551 เช่น เด็กที่อยู่ในเหตุการณ์ตอนที่พ่อ

แม่ถูกทำร้าย พบเห็นเหตุการณ์ความรุนแรงบนท้องถนน หรือต้องกลายเป็นเด็กกำพร้า เด็กบางคนรอดชีวิตอย่างหวุดหวิด แต่จิตใจจะทรมานทุกข์จากการเห็นพ่อแม่ถูกทำร้าย เด็กกลุ่มนี้มีประมาณ 600 กว่าคนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

“ครอบครัวของคนที่ได้รับบาดเจ็บ พิการ เป็นอีกกลุ่มหนึ่งที่ต้องได้รับความช่วยเหลืออย่างเร่งด่วน เพราะข้อมูลบอกเราว่า คนเจ็บมีมากกว่าคนตาย และการรักษาก็ไม่จบสิ้นง่ายๆ หลายรายไม่ได้รับการรักษาอย่างต่อเนื่อง ภรรยาของคนเจ็บเหล่านี้ก็ต้องรับภาระในการดูแลครอบครัวหนักมากเช่นกัน บางครอบครัว ลูกต้องออกจากโรงเรียนเพื่อมาช่วยแม่ดูแลพ่อ บางทีผู้ที่ได้รับบาดเจ็บนี้ทรมานกว่าตายเสียอีก เพราะมันไม่จบ

“เมื่อเรามีข้อมูลที่เชื่อถือได้และเป็นระบบ การเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบก็จะมีประสิทธิภาพมากขึ้น นั่นเป็นเพราะเรามีข้อมูลเป็นเข็มทิศคอยชี้ทางในการทำงาน ให้ข้อมูลนำพาเราไป”

สองปีเต็มที่อาจารย์เมตตาทุ่มเทกับการสร้างฐานข้อมูลผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความรุนแรง หลายคืนที่เธอนั่งวิเคราะห์ข้อมูลจนฟ้าสว่างคาตา ในขณะที่ต้องรับผิดชอบงานสอนและงานบริหารในฐานะหัวหน้าภาควิชาคณิตศาสตร์ไปพร้อมกันด้วย เวลาที่เหนื่อยมากๆ หรือพบปัญหาในการทำงานเธอมักจะบอกตัวเองว่า “เราตั้งใจจะช่วยเหลือคนไม่ใช่หรือ ถ้าเราทำฐานข้อมูลไม่ดี ก็จะไปเสียวันนี้ คนที่บาดเจ็บ ครอบครัวผู้เสียชีวิตจะได้รับความช่วยเหลือได้อย่างไร”

“เรารู้สึกเหมือนทำงานอยู่ทุกลมหายใจเลย ระหว่างเดินทางก็คิดว่ายังขาดข้อมูลอะไรอีก ต้องประสานงานกับใคร เราฝันอยากเห็นการบูรณาการข้อมูลภาคใต้ ถ้าหน่วยงานต่างๆ ใช้ข้อมูลที่เชื่อถือได้ในการทำงาน ความโปร่งใสจะตามมา ถ้าทุกฝ่ายคุยกันบนพื้นฐานของข้อมูลที่เป็นจริง ความเข้าใจจะเกิดขึ้น ความขัดแย้งจะบรรเทาเบาบางลงไป ถ้ามีฐานข้อมูลที่ดี งบประมาณการเยียวยา ก็จะกระจายอย่างทั่วถึง

“ศวชต. เป็นงานที่ทำทนายและสนุกเพราะมีอะไรใหม่ๆ ให้เรียนรู้ทุกนาที แต่ก็มีความท้อบ้างเพราะเราต้องสอนหนังสือด้วย เวลาที่งานมาชนกันมากๆ ก็คิดเหมือนกันว่าทำไมต้องทำอะไรมาขนาดนี้ แต่เราก็จะทำต่อไปเพราะคิดว่าสิ่งที่กำลังทำอยู่นี้ให้ประโยชน์กับคนในพื้นที่ และในทางกลับกันเรารู้สึกว่าตัวเองได้ใช้ชีวิตที่มีประโยชน์มากขึ้นด้วย

“เมื่อก่อนเราไม่คิดว่าชีวิตเรามีคุณค่ากับใคร แต่พอมาทำตรงนี้ รู้สึกว่าชีวิตเรามีประโยชน์ และที่สำคัญคือ การที่ได้คลุกคลีกับผู้หญิงที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบ ทำให้เรามีความเข้มแข็งและอดทนขึ้น”

วันที่ลงมาปัตตานีครั้งแรกเมื่อยี่สิบกว่าปีก่อน เพื่อนๆ บอกเธอว่า “เอาชีวิตกลับมาให้รอด” จนถึงวันนี้เธอยังอยู่ที่ปัตตานีกับสามีซึ่งรับราชการอยู่ที่สำนักงานสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานปัตตานีและลูกชายวัย 12 ปีเช่นเดิม

แม้ว่าเธอจะมีความหวาดหวั่นกับเหตุการณ์ความไม่สงบบ้าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งความปลอดภัยของลูก แต่เธอก็มีความสุขกับงานสอนและงานข้อมูลที่เธอรัก

“เข้าวันหนึ่งตกใจตื่นขึ้นเพราะเสียงระเบิดข้างบ้าน เห็นหินทรายกระจายฟุ้งขึ้นมาเต็มไปหมด เราตกใจมากเพราะลูกไม่อยู่ในห้อง วิ่งตามหาทั่วบ้าน พอเจอเขาก็โผล่ออกมาคงไม่ต่างจากแม่คนอื่นๆ เวลาได้ยินข่าวเหตุการณ์ความรุนแรงที่โน่นที่นี้ ในใจก็จะนึกหวังลูกตลอดว่าปลอดภัยไหม แต่ถึงตอนนี้ก็ยังคิดว่าภาคใต้เป็นชุมชนที่น่าอยู่มาก”

*** จินตวดี พิทยเมธากุล ***
นักสู้สี่เขี้ยวในพื้นที่สีแดง

สัมภาษณ์/เรียบเรียง : กุลธิดา สามะพุทธิ

“

เจ้าหน้าที่สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัด
ปลอดภัยมาถึงทุกวันนี้เพราะเรามีมวลชนเป็นเกราะให้ มวลชนที่รู้ว่า
เราทำงานด้วยความซื่อสัตย์และมุ่งแก้ไขปัญหาสีเขียวในพื้นที่
ตราบใดที่มวลชนอยู่ข้างเรา เราก็อยู่ได้

”

ปณที่หน่วยงานความมั่นคงมุ่งจัดการกับปัญหาความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ด้วยการทุ่มงบประมาณหลายหมื่นล้านบาทเพื่อซื้ออาวุธ ตั้งด่านตรวจ และเพิ่มขนาดกองกำลังเพื่อต่อสู้กับ “โจรใต้” จินตวดี พิทยเมธากุล หัวหน้าสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดปัตตานี (ทสจ.) ใช้งบประมาณที่ได้เพียงปีละ 1.9 ล้านบาทเพื่อสร้างสันติสุขในพื้นที่ด้วยการนำความอุดมสมบูรณ์กลับคืนสู่อ่าวปัตตานี เพราะเธอเชื่อว่า “ถ้าสิ่งแวดล้อมดี ทรัพยากรอุดมสมบูรณ์ ชุมชนก็จะเข้มแข็ง เมื่อชุมชนเข้มแข็ง ปัญหาความไม่สงบในพื้นที่ก็จะลดน้อยลง”

เมื่อมีการตั้ง ทสจ. ขึ้นภายใต้การปฏิรูประบบราชการเมื่อปี 2545 กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้จินตวดีเลือกที่จะมาเป็น ทสจ. จังหวัดพัทลุง สตูล หรือ ปัตตานี เธอเลือกจังหวัดปัตตานี เพราะเป็นบ้านเกิดของสามีและใกล้กับจังหวัดสงขลาซึ่งเธอทำงานเป็นนักวิชาการสุขาภิบาล สังกัดกรมอนามัยอยู่ยาวนานถึง 22 ปี

“พอทราบว่าเราเลือกมาอยู่ปัตตานี ปลัดกระทรวงฯ (ในขณะนั้น) ถามว่า ‘บ้าหรือเปล่า’ แต่เราก็ตายืนยันการตัดสินใจเพราะคุ้นเคยกับปัตตานี

“งานแรกที่เราคือ แก้ปัญหาเรื่องร้องเรียนเรื่องน้ำเสียในอ่าวปัตตานี ทั้งที่เราไม่เคยรู้เลยว่าอ่าวปัตตานีมีหน้าตาเป็นยังไง มีปัญหาอะไร ก็รับหาข้อมูลให้มากที่สุด ลงไปคุยกับชาวบ้าน ผู้ประกอบการโรงงานอุตสาหกรรมรอบๆ อ่าว ไปจนถึงข้าราชการจากทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตอนนั้นเรียกได้ว่าคลังความรู้เรื่องอ่าวปัตตานีอยู่ที่เราหมดแล้ว แต่ยอมรับว่าปัญหายังมีอยู่ เพราะการแก้ไขปัญหาล้างสิ่งแวดล้อมหรือความขัดแย้งในการใช้ทรัพยากรในพื้นที่วิกฤตแบบนี้ ไม่ได้ทำได้ง่ายๆ

“อ่าวปัตตานีเหมือนคนป่วยที่ถูกปล่อยทิ้งไว้ ไม่ได้รับการรักษามานาน จับตรงไหนก็เป็นปัญหาทั้งนั้น ทั้งๆ ที่เป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับโลก (Ramsar site) แต่อ่าวปัตตานีกำลังเสื่อมโทรมลง มีค่าแบคทีเรียอีโคโลยีที่สูงกว่าค่าปกติถึง 60 เท่า นอกจากนี้ยังพบว่าทรัพยากรสัตว์น้ำลดลงอย่างมาก ชาวประมงบอกว่าเมื่อก่อนออกเรือสามชั่วโมงหาปลาขายได้เงินพอเลี้ยงคนทั้งครอบครัว เดียวนี้ออกเรือไปหนึ่งวันยังได้ปลาไม่พอดำน้ำมันเลย ปัญหามันรุนแรงขึ้นถึงขนาดมีชาวประมงฆ่ากันตายเพราะแย่งพื้นที่หาปลากัน นอกจากนี้ยังมีความขัดแย้งระหว่างคนเลี้ยงหอยแมลงภู่ที่ครอบครอง

พื้นที่ส่วนหนึ่งของอ่าวกับชาวประมงเพิ่มขึ้นมาอีกด้วย

“ปัญหาการบุกรุกป่าไม่มีอยู่บ้างแต่ไม่รุนแรงนัก เพราะพื้นที่ป่าปัตตานีมีอยู่น้อยมาก ปัญหาที่คาราคาซังมานานและขณะนี้ยังอยู่ในชั้นศาลคือ การพิสูจน์สิทธิ สด. 1 ในเขตอุทยานแห่งชาติท่าทรายขาว พื้นที่ตรงนี้เป็นป่าต้นน้ำ เป็นป่าบกผืนสุดท้ายของปัตตานี ดูจากสภาพพื้นที่ก็รู้ว่าไม่สามารถออกเอกสารสิทธิได้เลย

“เคยมีคนเตือนเหมือนกันว่าหัวหน้าตายแน่ๆ ถ้ายังเดินหน้าฟ้องร้องเพิกถอนสิทธิ แต่เราก็คิดว่า ถ้าต้องตายจากการทำงาน แล้วยังรักษาป่าผืนนี้ไว้ได้เราก็คยอม”

จินตวดี อายุ 52 ปี เป็นคนกรุงเทพฯ โดยกำเนิด หลังจากจบปริญญาตรีที่มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เธอสมัครมาทำงานที่จังหวัดสงขลาเพื่ออยู่ใกล้สามีซึ่งรับราชการครูอยู่ที่นั่น แต่ความเป็น “คนนอกพื้นที่” พูดภาษาได้และภาษายาวีไม่ได้ ก็ไม่ได้เป็นอุปสรรคในการทำงานของเธอเลย แม้ว่าบทบาทหน้าที่หลักของ ทสจ. หรือ ที่ใครๆ เรียกกันว่า “หัวหน้า” คือ การประสานงานรอบทิศทั้งกับหน่วยงานราชการ เอกชน และยังต้องลงไปพูดคุยทำความเข้าใจกับชาวบ้านอีกด้วย

“ถ้าเราทำดีกับเขา ให้ใจเขา เขาก็ให้ใจเรา ในพื้นที่ที่มีเหตุการณ์ความไม่สงบอย่างนี้ ทุกฝ่ายต่างก็ตึงเครียดกันมากพออยู่แล้ว เพราะฉะนั้นเราจึงต้องประนีประนอมให้มาก จะบังคับใช้กฎหมายเพื่อลงโทษอย่างเดียวไม่ได้

“เหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ส่งผลกระทบกับการทำงานของเรามากพอสมควร คือเรามีเวลาทำงานน้อยลง ถ้าเป็นที่อื่นเราจะออกพื้นที่ตั้งแต่ 7 โมงเช้า ตระเวนคุยกับชาวบ้านอยู่ถึงหนึ่งทุ่มก็ได้ แต่ที่ปัตตานี เราต้องหลีกเลี่ยงเวลาที่เสี่ยง เช่น ช่วงเช้าก็ต้องรอให้ครูเข้าโรงเรียนเรียบร้อยก่อน เพราะช่วงที่ครูเดินทางเป็นช่วงที่มีปฏิบัติการบ่อย ตอนบ่ายก็ต้องรีบกลับ เพราะถ้าออกจากหมู่บ้านมืดเกินไปจะไม่ปลอดภัย การทำกิจกรรมต่างๆ เช่น เวทีชาวบ้านก็ทำได้ไม่สะดวก ชาวบ้านมีปัญหาเรื่องการเดินทาง ถูกเจ้าหน้าที่กักตัวไว้ที่ด่านบ้าง หรือประชุมกันอยู่ก็มีโทรศัพท์มาว่าญาติถูกยิงบ้าง เรื่องแบบนี้มันทำลายขวัญทั้งข้าราชการ ผู้นำชุมชนและชาวบ้านที่จะมาหาทางออกร่วมกัน เกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ

แม้ว่าอุปสรรคจะมาก แต่จินตวดีก็มีแรงใจจะทำงานกับชุมชนที่นี่ ตราบใดที่

ชาวบ้านยัง “มีใจ” กับเธอ

“ผู้หญิงในชุมชนที่เราพบล้วนแต่เป็นคนเก่งและเข้มแข็ง แต่มักจะไม่ค่อยได้แสดงศักยภาพออกมา อาสาสมัครพิทักษ์ทรัพยากรธรรมชาติของเราหลายคนเป็นหญิงหม้าย ที่สามีเสียชีวิตในเหตุการณ์ความไม่สงบ แต่ก็ยังสละเวลามาทำงานกับเรา”

จากเหตุการณ์ความรุนแรงในพื้นที่ที่กระทบกับการทำงานของข้าราชการในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ จึงไม่แปลกเลยที่ ทสจ. จะมีอัตราการโยกย้ายสูง หัวหน้า ทสจ. นราธิวาสย้ายออกไปแล้วสามคน ขณะที่ยะลาขอย้ายออกแล้วสี่คน ปัจจุบันยังหาผู้มาดำรงตำแหน่งแทนไม่ได้ ทำให้จินตวิต้องรับตำแหน่งรักษาการ ทสจ. ยะลาด้วย

จินตวิเป็น ทสจ. บัตตานีคนแรกและคนเดียว เธอทำหน้าที่นี้มาแล้ว 7 ปี โดยบัตตานีเป็นหนึ่งในสองจังหวัดทั่วประเทศที่มี ทสจ. เป็นผู้หญิง (อีกจังหวัดหนึ่ง คือ สระแก้ว) สำนักงานของเธอเป็นอาคารสองชั้นสีขาวหลังเล็ก ๆ ตั้งอยู่ที่ถนนปากน้ำ ต. รุสะมิแล ไม่ไกลจาก มอ. บัตตานีนัก กระดานไวท์บอร์ดในห้องทำงานอัดแน่นไปด้วยนัดหมายประชุม—ประชุมกับ คอ.บต. เรื่องน้ำเสียในอ่าวบัตตานี, ประชาพิจารณ์ชุดเจาะน้ำมันในอ่าวบัตตานี, ประชุมความหลากหลายทางชีวภาพที่กรุงเทพฯ

“ทำงานที่นี่ก็กลัวเหมือนกัน ก็เลยตัดสินใจพกปืนเพื่อป้องกันตัวเอง แต่ยังไม่เคยได้ใช้หรอก แค่ควักออกมาครั้งหนึ่งเพราะมีผู้ขายสองคนทำทางนำสงสัย ชีโมเตอร์ไซด์ตาม พอคนที่ซ่อนเอามือล้วงกระเป๋า เราก็เลยจอดรถและหยิบปืนมาถือไว้ แต่สุดท้ายก็ไม่ได้เกิดอะไรขึ้น หลังจากเหตุการณ์ครั้งนั้น เราก็มานั่งทบทวนตัวเองเหมือนกันว่าเรากำลังมากเกินไปหรือเปล่า

“นายทหารชั้นผู้ใหญ่เคยขอจัดทหารไปช่วยคุ้มกันเวลาเราลงพื้นที่ดูสภาพปัญหา แต่เราปฏิเสธไป เพราะชาวบ้านจะรู้สึกไม่สบายใจเวลาที่มียทหารไปด้วย ทั้งยังอาจทำให้กลุ่มผู้ไม่หวังดีมองว่าเรามีสายสัมพันธ์กับทหาร เพราะฉะนั้นพวกเราจึงเลือกที่จะลงพื้นที่กันเองมากกว่า

“ทุกเช้าจะสวดมนต์ อธิษฐานว่าออกจากบ้านไปแล้วขอให้เจอแต่คนดี แต่เล็กๆ แล้วเรารู้สึกว่าแม้จะอยู่ท่ามกลางความรุนแรง แต่ก็ยังมีคนที่หวังดีและหวังดีกับเราอยู่ เคยได้รับโทรศัพท์เตือนจากคนที่ไม่เปิดเผยตัวอยู่สองสามครั้ง เขาบอกให้เรารีบกลับ

เข้าบ้าน อย่าไปตรงจุดนี้ๆ ซึ่งหลังจากนั้นก็เกิดเหตุการณ์จริง ๆ

“ดิฉันเชื่อว่าที่เจ้าหน้าที่ ทสจ. ปลอดภัยมาถึงทุกวันนี้เพราะเรามีมวลชนเป็นเกราะให้ มวลชนที่รู้ว่าเราทำงานด้วยความซื่อสัตย์และมุ่งแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ ตราบใดที่มวลชนอยู่ข้างเรา เราก็อยู่ได้

“เราทำงานเต็มทีภายใต้ข้อจำกัดต่างๆ ทั้งความปลอดภัยและงบประมาณที่จำกัด ทสจ. บัตตานีได้รับอนุมัติงบประมาณเพียง 1.9 ล้านบาทต่อปีจากที่ขอไปประมาณ 4 ล้านบาท ทั้งๆ ที่เวลาไปประชุมในกรุงเทพฯ เราต้องเสียค่าเดินทางมากกว่าจังหวัดอื่น การตรวจวิเคราะห์คุณภาพน้ำก็ต้องเสียเงินจ้าง มอ. บัตตานี เพราะสำนักงานสิ่งแวดล้อมภาค ซึ่งปกติจะเป็นหน่วยงานที่ดำเนินการด้านนี้ไม่ค่อยส่งเจ้าหน้าที่มาเก็บตัวอย่างไปวิเคราะห์เพราะกลัวอันตราย

“ดิฉันมีความสุขกับการทำงานที่นี่ ไม่เคยนึกท้อแท้เลย ผลงานที่ภูมิใจที่สุดคือ แผนบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของ ทสจ. บัตตานีได้รับเลือกจากกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติว่าเป็นแผนที่ดีที่สุดจากแผนที่ ของทั้ง 76 จังหวัดในปี 2550

“ปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นเรื่องที่ต้องแก้ไขอยู่ตลอดเวลา ไม่ว่าเหตุการณ์จะสงบหรือไม่สงบก็ต้องแก้ปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อมซึ่งถือว่าเป็นปัญหาเฉพาะหน้าและกระทบกับปากท้องประชาชน ถ้าสิ่งแวดล้อมดี สังคมก็จะเริ่มเข้มแข็ง เมื่อใดที่สิ่งแวดล้อมเลว ทรัพยากรเสื่อมโทรมเมื่อนั้นจะเกิดความรุนแรงขึ้น

“สิ่งที่บั่นทอนกำลังใจเราที่มีอยู่บ้าง เช่น การปฏิบัติตัวของข้าราชการชั้นผู้ใหญ่หลายคนที่ไม่ทู่แท้ให้กับพื้นที่นี้เท่าที่ควร บางคนหลีกเลี่ยงการลงพื้นที่สามจังหวัด แล้วเรียกเราไปพบที่สงขลาแทนที่จะเดินทางมาที่นี่ด้วยตัวเอง บางคนเดินทางด้วยรถตู้เกราะ”

จินตวดีบอกว่า เธอก็เหมือนกับใครหลายๆ คนที่อยากให้สามจังหวัดภาคใต้สงบสุข แต่ในเมื่อความรุนแรงยังคงดำเนินต่อไป เธอก็คงทำอะไรไม่ได้มากไปกว่าทำหน้าที่ของตัวเองให้ดีที่สุดภายใต้ข้อจำกัดที่มีอยู่เพื่อรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้ชาวบัตตานีได้ใช้ต่อไปอย่างยั่งยืน

❧ ชิดชนก ราธิมมูลา ❧
บทบาทชีวิตที่หลากหลายของนักวิชาการสายความมั่นคง

สัมภาษณ์/เรียบเรียง : กุลธิดา สามะพุทธิ

“

เมื่อมองย้อนกลับไปจากวันที่ลงมาทำงานที่ปัตตานีวันแรก เราได้ข้อสรุปว่า ชีวิตที่มีคุณค่ามันเกิดขึ้นได้แม้อยู่ในพื้นที่ห่างไกล เราทำชีวิตให้มีคุณค่าได้ไม่แพ้กับอยู่ที่อื่น จริงๆ ถ้าอยู่ในกรุงเทพฯ อาจจะไม่สามารถประสบความสำเร็จในทางวิชาการอย่างทุกวันนี้ก็ได้เพราะมีคนเก่งๆ อยู่มากแล้ว

”

ความใฝ่ฝันแรกของอาจารย์ชิตชนก ราฮิมมูลา หลังจากเรียนจบปริญญาตรีจาก คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง คือ เป็นเจ้าหน้าที่ประจำสำนักงานของ องค์การระหว่างประเทศอย่างธนาคารโลก หรือสถาบันการเงินใหญ่ๆ อย่างไจก้า (Japan International Cooperation Agency—JICA) หลังจากทำงานเป็นเลขานุการของผู้เชี่ยวชาญญี่ปุ่นที่สำนักงานไจก้า ประเทศไทยได้สักพักเธอจึงตัดสินใจไปศึกษาต่อด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษาที่ประเทศอังกฤษ

ด้วยความที่ไม่ได้เป็นนักเรียนทุนรัฐบาลเหมือนนักเรียนไทยคนอื่นๆ เธอจึงต้องทำงานเป็นลูกจ้างในร้านอาหารที่อังกฤษไปด้วยระหว่างเรียน การทำงานทำให้เธอรู้จัก และใช้ชีวิตอยู่กับเพื่อนๆ ที่เป็นผู้ลี้ภัยจากความขัดแย้งทางการเมืองจากหลายประเทศ เธอจึงได้เรียนรู้เรื่องราวความขัดแย้งทางการเมืองและชาติพันธุ์จากเพื่อนๆ เหล่านี้ รวมทั้งเป็นแรงบันดาลใจให้เธอเขียนบทความเรื่องผู้อพยพเข้าประจวบจนได้รางวัลมาเป็นทุนการศึกษาจำนวนหนึ่ง ต่อมาเธอได้รับทุนไปดูงานที่ Head Supreme Command ของจากองค์การนาโต้ (NATO) ที่ประเทศเบลเยียม และนั่นเป็นจุดเริ่มต้นที่ทำให้เธอสนใจด้านความมั่นคง การต่อสู้ทางทหาร การสงคราม และอาวุธยุทโธปกรณ์

ก่อนจะกลับมาเมืองไทย เธอได้พบกับอาจารย์พิริยศ ราฮิมมูลา (ปัจจุบันเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคประชาธิปัตย์) ซึ่งกำลังทำวิทยานิพนธ์ปริญญาเอกในหัวข้อการวินิจฉัยกฎหมายอิสลามในจังหวัดปัตตานี อาจารย์พิริยศซึ่งเป็นคนนราธิวาสได้เล่าเรื่องราวมากมายเกี่ยวกับจังหวัดชายแดนภาคใต้ รวมทั้งประวัติศาสตร์รัฐปัตตานีให้เธอฟังระหว่างที่ช่วยเขาทำวิทยานิพนธ์ ชิตชนกจึงได้รู้เรื่องกฎหมายอิสลามอย่างละเอียด

ต่อมาทั้งสองก็แต่งงานกัน เธอเปลี่ยนมานับถือศาสนาอิสลามและกลับมาเมืองไทยในปี 2533

สิ่งที่ได้เรียนรู้ทั้งในและนอกห้องเรียนที่อังกฤษ รวมทั้งการพบรักกับอาจารย์พิริยศ ซึ่งขณะนั้นเป็นนักวิชาการอยู่ที่มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี (มอ.ปัตตานี) ทำให้เธอตัดสินใจหันหลังให้กับสำนักงานอันโอชะขององค์การระหว่างประเทศ อันทรอทธิพลที่เคยใฝ่ฝันเมื่อครั้งเป็นเด็ก มานั่งหลังโต๊ะทำงานเล็กๆ ในห้องพักอาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์ มอ. ปัตตานี

ปัจจุบันอาจารย์ชนิดชนก เป็นรองคณบดีฝ่ายบริหารของคณะรัฐศาสตร์ เป็นภรรยาของนักการเมือง เป็นแม่ของลูกหญิง-ชายสองคน และเป็นนักวิชาการสายความมั่นคง เพียงไม่กี่คนที่ให้ข้อมูลและความเห็นเกี่ยวกับนโยบายความมั่นคงและเหตุการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้อย่างแหลมคม ตรงไปตรงมาและตั้งอยู่บนพื้นฐานข้อมูลข้อเท็จจริงในพื้นที่อย่างแท้จริง

“เมื่อก่อนนี้รู้เรื่องภาคใต้จากการอ่านหนังสือนอกเวลาสำหรับเด็กมัธยมปลายเรื่องปูลากง ซึ่งมีมุสลิมเป็นโจร พระเอกเป็นตำรวจ และนางเอกเป็นพยาบาลเท่านั้น ครั้งแรกที่เดินทางมาภาคใต้ นั่งรถไฟมาลงหาดใหญ่แล้วต่อรถไปเจาะไอร่องซึ่งเป็นบ้านของสามี มีแต่ฝุ่นสีแดงทั้งนั้น ข้ามเขาเป็นลูกๆ ชีวิตดูห่างไกลมาก เราคิดไม่ถึงเลยว่าจะมีคนอยู่ในดินแดนที่ไกลขนาดนี้ เพราะเราเกิดที่กรุงเทพฯ อยู่กับย่า แม่ และพี่น้องอีกสามคน เป็นผู้หญิงทั้งบ้าน ไม่เคยไปต่างจังหวัดเลย

“เริ่มแรกที่มาสอนที่ มอ. ปัตตานี ยังไม่มีความคิดอะไรเกี่ยวกับเหตุการณ์ความไม่สงบเลย และไม่คิดว่าจะมีโอกาสได้ทำงานเรื่องนี้ เพราะตอนที่ลงมาครั้งแรกรู้สึกที่เราเป็นสิ่งที่แปลกแยก เนื่องจากไม่ใช่คนมลายูและพุทธมลายูไม่ได้ ถึงเป็นมุสลิมแต่ไม่พูดมลายู เขาก็มองว่าเป็นคนอื่นอยู่ดี

“แต่เมื่อทำงานนานขึ้น รู้จักคนมากขึ้น ความรู้สึกแปลกแยกจากสังคมที่นี่ก็ลดน้อยลง ได้รับการยอมรับจากคนท้องถิ่นมากขึ้นแม้ว่าเราจะพูดภาษามลายูไม่ได้ก็ตาม เมื่อเราสัมพันธ์กันบนพื้นฐานความดีที่มีต่อกัน ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่จำเป็นต้องละลายอัตลักษณ์ของตนเองเพื่อที่จะอยู่ร่วมกันได้

“งานแรกที่ทำเกี่ยวกับเหตุการณ์ความไม่สงบคือ โครงการเปลี่ยนนโยบายด้านความมั่นคงเกี่ยวกับจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นภาษามลายูของสภาความมั่นคงแห่งชาติซึ่งติดต่อให้ทางมหาวิทยาลัยทำ หลังจากนั้นก็เป็นผู้จัดการโครงการเผยแพร่รัฐธรรมนูญเป็นภาษามลายูของกองทัพบก เป็นคนนำทีมวิทยากรทั้งทหารและอาจารย์ที่พูดภาษามลายูได้ไปพบปะกับชุมชนในพื้นที่สีแดง โครงการนี้ทำอยู่สามปี เป็นช่วงที่ได้ลงพื้นที่เห็นสภาพของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้จริงๆ ว่าประชาชนอยู่อย่างไร มีปัญหาอะไร หลังจากนั้นก็ทำงานภาคใต้มาตลอด

“ในระยะแรกๆ ถูกตั้งคำถามเรื่องความน่าเชื่อถืออยู่บ้าง เพราะเราเป็นผู้หญิงแต่มาพูดเรื่องความมั่นคง แต่เมื่อทำงานไปนานๆ และมีคนเห็นผลงานก็รู้สึกว่าได้การยอมรับมากขึ้น นี่เป็นเครื่องพิสูจน์ว่าคนที่มีความตั้งใจจริง มุ่งมั่น ทุ่มเทกับการงาน และมีความเชื่อมั่นในตนเอง ไม่ว่าผู้หญิงหรือผู้ชายก็จะได้รับการยอมรับ จริงๆ แล้วงานด้านความมั่นคงบางอย่างผู้ชายยังไม่ได้ความกล้าหาญพอที่จะทำด้วยซ้ำ เพราะติดขัดเรื่องผลประโยชน์ ยศ ตำแหน่ง และความมีส่วนได้ส่วนเสีย ในทางกลับกันถ้ามีผู้หญิงเข้ามาอยู่ในส่วนการกำหนดนโยบาย แต่ถ้าเธอไม่มีความรู้ ไม่ได้ทำอะไรเลยก็ไม่ต่างอะไรจากการได้ผู้ชายมานั่งตำแหน่งนั้น

“สิ่งหนึ่งที่เราได้เรียนรู้จากการทำงานกับหน่วยงานรัฐในเรื่องความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ก็คือ ภาครัฐยังขาดข้อมูลเชิงลึกในพื้นที่อย่างมาก เพราะหน่วยงานในพื้นที่ไม่ได้พูดความจริงทั้งหมดทำให้ส่วนกลางไม่รู้สถานการณ์ที่แท้จริง ตัวอย่างเช่น เวลาหน่วยทหารรายงานผลการปฏิบัติงานในพื้นที่ไปยังกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน (กอ.รมน.) ที่ส่วนกลาง ก็มักจะรายงานเฉพาะผลเชิงบวกไม่ค่อยพูดถึงอุปสรรค และประเมินสถานการณ์หยาบมาก ทำให้ส่วนกลางมองภาพที่ผิดพลาด เกิดการใช้งบประมาณอย่างละลายแม่น้ำ ไม่เกิดประโยชน์”

แม้ว่างานที่เกี่ยวข้องกับความไม่สงบในสามจังหวัดภาคใต้จะหนักและมีปริมาณมากขึ้นเรื่อยๆ แต่ก็ไม่กระทบกับงานสอนที่คณะฯ ทั้งยังช่วยหนุนเสริมด้วยซ้ำ

“การทำงานกับหน่วยงานด้านความมั่นคงและการลงพื้นที่มีส่วนช่วยงานสอนของเราเป็นอย่างมาก เพราะที่คณะฯ มีวิชาสัมมนาปัญหา นโยบาย จังหวัดชายแดนใต้และวิชาการเมืองการปกครองและการจัดการความขัดแย้งในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทย สองวิชานี้ไม่มีตำราสอน แต่ผู้สอนต้องสร้างขึ้นจากองค์ความรู้จริงๆ ในพื้นที่ ดิฉันเป็นหนึ่งในอาจารย์ไม่กี่คนที่สอนวิชานี้ได้เพราะเรามีประสบการณ์การทำงานจริงๆ มาแลกเปลี่ยนกับนักศึกษา

“เมื่อมองย้อนกลับไปจากวันที่ลงมาทำงานที่ปัตตานีวันแรก เราได้ข้อสรุปว่า ชีวิตที่มีคุณค่ามันเกิดขึ้นได้แม้อยู่ในพื้นที่ห่างไกล เราทำชีวิตให้มีคุณค่าได้ไม่แพ้กับอยู่ที่อื่นจริงๆ ถ้าอยู่ในกรุงเทพฯ อาจจะไม่ประสบความสำเร็จในทางวิชาการอย่างทุกวันนี้ก็ได้

เพราะมีคนเก่งๆ อยู่มากแล้ว การอยู่ในพื้นที่แบบนี้เราทำอะไรได้เยอะมาก แต่ก็มีข้อเสียเหมือนกัน คือเรามักจะถูกวิจารณ์จากทั้งสองฝ่าย เช่น เมื่อให้สัมภาษณ์โจมตีการทำงานของรัฐกิจโดนเจ้าหน้าที่ต่อว่า พอเราทำงานร่วมกับหน่วยงานรัฐก็ถูกคุกคามเพราะชาวบ้านคิดว่าเราทำงานให้ภาครัฐ”

ท่าทางลุๆ ลีลาการพูดที่เด็ดเดี่ยว และความสนใจในเรื่องการศึกษามาก อาวุธยุทโธปกรณ์ อาจทำให้หลายคนคิดว่านักวิชาการผู้นี้เป็นหญิงแกร่ง แต่ความจริงแล้วเธอก็ไม่ต่างจากคนอื่นๆ ในพื้นที่ภาคใต้ที่แบกรับภาระทางจิตใจและความเศร้าสะเทือนใจเอาไว้

“การอยู่ในพื้นที่ทำให้เราต้องรับรู้เรื่องราวความสูญเสียมาก เช่น ครอบครัวของเพื่อนลูกถูกยิงตายหน้าบ้าน พ่อของลูกศิษย์หลายคนถูกทำร้าย นักศึกษาคนหนึ่งรอดตายอย่างหวุดหวิดตอนที่บ้านถูกระดมยิง เรื่องเหล่านี้พอรับรู้มากก็รู้สึกหดหู่ บางครั้งถามตัวเองว่าเราต่อสู้เพื่ออะไร

“เราคิดว่าสถานการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดยุติได้ถ้ามันเป็นความขัดแย้งทางอุดมการณ์ ซึ่งมักจะจบลงได้ด้วยวิถีทางทางการเมือง แต่ถ้าเป็นความขัดแย้งที่มีผลประโยชน์อยู่เบื้องหลัง ซึ่งเราไม่รู้ว่ามีผลประโยชน์เกี่ยวกับอะไร มันยากมาก ๆ ที่จะหาจุดจบได้

“แต่เราก็มีความหวังว่าทุกอย่างจะดีขึ้น เพราะปัจจุบันนี้เยาวชนในพื้นที่สามจังหวัดมีโอกาสเข้าเรียนในมหาวิทยาลัยมากขึ้น เนื่องจากเหตุการณ์ความไม่สงบทำให้เด็กจากนอกพื้นที่ที่สมัครมาเรียนที่มอ.ปัตตานีลดลงอย่างมาก ปัจจุบัน 90 เปอร์เซ็นต์ของนักศึกษาคณะรัฐศาสตร์เป็นเด็กในพื้นที่ เมื่อคนรุ่นใหม่ได้รับการศึกษา การต่อสู้ตามแนวทางชาตินิยมมลายูหรือเพื่อรักษาสีหิทางการเมืองของพวกเขาจะเป็นการต่อสู้ในวิถีทางที่เป็นประชาธิปไตยและไม่ใช้ความรุนแรงมากขึ้น เพราะการศึกษาได้กล่อมเกล่าให้คนเรามีทางเลือกในการต่อสู้

“ช่วงห้าปีที่ผ่านมามีเยาวชนปัตตานีที่จบจากมหาวิทยาลัยแล้วกลับไปทำงานพัฒนาชุมชนที่บ้านเกิดของเขาจำนวนมาก เด็กพวกนี้กลับไปทำงานที่บ้านเพราะอยากแก้ไขในสิ่งที่เขาเห็นว่าบกพร่อง โดยเฉพาะเรื่องการศึกษา เราเชื่อว่าสิ่งนี้จะนำมาซึ่งความเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น

“ผู้หญิงในชุมชนก็มีบทบาทสำคัญในการสร้างสันติสุขในพื้นที่ ถ้าผู้หญิงมีความรู้ และมุมมองที่ดีเธอก็จะสามารถอบรมลูกให้มีทัศนคติ พื้นฐานความคิดที่ถูกต้อง เพราะแม่คือครูคนแรกของลูก เพราะฉะนั้นกิจกรรมที่ช่วยเพิ่มพูนความรู้ และการรับรู้ข้อมูลข่าวสารในกลุ่มผู้หญิงภาคใต้จะมีประโยชน์มาก แต่ต้องเข้าใจว่าผู้หญิงในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ทำงานหนักมาก นอกจากจะดูแลบ้าน เลี้ยงลูก หุงหาอาหารแล้ว ยังต้องทำมาหากินด้วย เพราะฉะนั้นเวลาที่เธอจะพูดคุยดูแลพฤติกรรมของลูกจึงมีน้อย ดังนั้นผู้ชายควรจะช่วยแบ่งเบาภาระของผู้หญิง และช่วยดูแลอบรมลูกหลานให้มากกว่านี้”

*** นิมิตฺตฺรา แว ***
สร้างพยาบาลเพื่อสร้างสันติสุข

สัมภาษณ์/เรียบเรียง : กุลธิดา สามะพุทธิ

“

เราอาจจะไม่ได้ทำหน้าที่สร้างคนในฐานะที่เป็นแม่คนตามหลักศาสนา
อิสลาม แต่ก็ภูมิใจและรู้สึกที่ตัวเองมีคุณค่าที่มีโอกาสได้เป็นครู ทำ
หน้าที่สร้างเยาวชนให้เป็นพยาบาลที่มีคุณภาพเพื่อทำงานรับใช้สังคม

”

ส

งที่ นิมิตศุรา แว อยากเห็นที่สุด และเชื่อว่าสิ่งนี้เป็นหนทางที่จะนำสันติสุขกลับคืนสู่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ก็คือ การที่แต่ละคนรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตัวเองอย่างดีที่สุด และใช้ความสามารถที่มีอยู่เพื่อช่วยเหลือสังคม คุณผู้อ่านเฝ้าที่จะทำได้

เธอเป็นพยาบาลและครูสอนพยาบาล มันอาจเป็นงานที่ไม่ได้ยิ่งใหญ่หรือสำคัญอะไรนักหนา แต่นิมิตศุราก็มั่นใจว่าการที่เธอทำหน้าที่พยาบาลอย่างดีที่สุด เต็มความสามารถที่สุด ย่อมมีส่วนไม่มากก็น้อยที่จะทำให้สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยเฉพาะจังหวัดปัตตานีบ้านเกิด และจังหวัดยะลาที่เธอใช้ชีวิตทำงานตลอดระยะเวลาห้าปีที่ผ่านมา กลับมาสงบสุขน่าอยู่เหมือนเดิม

นิมิตศุรา เกิดในครอบครัวมุสลิม หลังจากเรียนจบคณะพยาบาลศาสตร์ที่มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ เธอก็จากบ้านไปทำงานที่จังหวัดพะเยา แต่แล้วเหตุการณ์เปลี่ยนไปเมื่อปี 2547 และโทรศัพท์จากหลานตัวน้อยที่เล่าให้เธอฟังสั้นๆ ว่า “บ้านเรามีระเบิด” ทำให้เธอตัดสินใจขอย้ายมาทำงานที่ยะลา ซึ่งขณะนั้นมีตำแหน่งว่างอยู่ที่วิทยาลัยพยาบาลและผดุงครรภ์ยะลา

ปัจจุบันเธอดำรงตำแหน่งเป็นผู้อำนวยการวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนียะลา และช่วยงานศูนย์ประสานงานวิชาการให้ความช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุความไม่สงบจังหวัดชายแดนใต้ (ศวชต.) ด้านการเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบ

“เราไฝฝั้นจะเป็นพยาบาลมาตั้งแต่เด็กเพราะเป็นอาชีพที่ได้ช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ ตอนที่ย้ายมายะลาต้องมาเป็นครูพยาบาลก็ทำใจอยู่ระยะหนึ่งเพราะยังรักการเป็นพยาบาล แต่ก็คิดได้ว่าถ้าเราเป็นพยาบาล เราดูแลคนไข้ได้ครั้งละ 40 คนเป็นอย่างมาก แต่ถ้าเป็นอาจารย์พยาบาลเราสามารถถ่ายทอดความรู้ คุณธรรม จริยธรรม ให้ลูกศิษย์ได้ครั้งละ 60-70 คน ประเทศไทยจะมีพยาบาลที่ดูแลคนไข้เพิ่มขึ้นอีกเยอะ

“พอเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบก็รู้สึกไม่สบายใจ และอยากกลับบ้าน สามจังหวัดภาคใต้เป็นบ้านของเรา พอกลับมาพบว่าวิถีชีวิตเปลี่ยนไปมาก มีดค่าเคยขับรถไปมาดึกๆ ก็ยังเที่ยวเล่น เดินตลาดได้รุ่มกัน แต่ตอนนี้ต้องรีบกลับบ้าน จะไปไหนก็ต้องระมัดระวังมาก เราไม่รู้สาเหตุของความไม่สงบที่เกิดขึ้น แต่ใจอยากให้มันสงบ อยากให้ทุกอย่างเหมือนเดิม ในเมื่อบ้านเรามีปัญหาอย่างนี้ สิ่งที่เราทำได้ก็คือ ใช้ความรู้ความ

สามารถที่มีอยู่ของเราช่วยแก้ปัญหา และทำงานให้ดีที่สุดภายใต้ข้อจำกัดที่มี

“วิทยาลัยพยาบาลมีอยู่ทั้งหมด 25 แห่งทั่วประเทศ งานบริหารและหลักสูตรการศึกษาเหมือนกันทุกแห่ง แต่การบริหารวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนียะลาอาจยากกว่าที่อื่นตรงที่ต้องจัดการศึกษาท่ามกลางภาวะความไม่สงบ เราต้องดูแลความปลอดภัยของนักศึกษาพยาบาล 300-500 คน ที่พักอยู่ในหอพักของวิทยาลัย เวลาเกิดเหตุการณ์ความรุนแรงขึ้น ทั้งอาจารย์และนักศึกษาซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้หญิงก็เสียชีวิต ขาดกำลังใจ เราต้องทำทุกทางให้วิทยาลัยดำเนินต่อไปได้ ต้องปรับเปลี่ยนการเรียนการสอนไปตามสถานการณ์

“โชคดียังที่วิทยาลัยของเรายังไม่เคยตกเป็นเป้าถูกโจมตี แต่ก็มีลูกศิษย์และคนในครอบครัวของลูกศิษย์ที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบอยู่บ้าง คนหนึ่งถูกยิงระหว่างซ้อนท้ายมอเตอร์ไซด์ของพ่อกลับจากวิทยาลัย พ่อตาย ส่วนนักศึกษาโดนกระสุนปืนที่เส้นเลือดใหญ่ คินันต้องให้เลือดถึง 29 ถุง เขารอดมาได้แล้วก็เรียนต่อจนจบ อีกรายเป็นลูกศิษย์ที่เพิ่งเรียนจบ ถูกยิงเสียชีวิต เจ้าหน้าที่เอาศพมาส่งที่ รพ. ยะลา พวกพยาบาลก็ตกใจเพราะจำหน้าได้ว่าเป็นนักศึกษาพยาบาลที่เคยมาฝึกงานที่นี่

“ยังมีคนได้รับบาดเจ็บ เสียชีวิตมาก เรายังต้องคิดว่าเราจะช่วยเหลืออะไรได้บ้าง ตอนนี้เรากำลังเร่งผลิตพยาบาลเพิ่ม 3,000 คน ในวิทยาลัยพยาบาลทั่วประเทศ เพื่อแก้ปัญหาขาดแคลนพยาบาลโดยเฉพาะในสามจังหวัดภาคใต้ แต่ก็ยังไม่รู้ว่าพยาบาลที่กำลังจะจบใหม่เหล่านี้จะมาทำงานที่นี่สักกี่คน

“การสอนนักศึกษาพยาบาล เรามุ่งเน้นการปลูกฝังเรื่องของจิตอาสาให้เด็ก เพราะเห็นว่าคนในสังคมขาดเรื่องจิตอาสากันมาก ไม่เพียงเฉพาะในแวดวงพยาบาล แต่ในทุกวงการ คนจำนวนมากนึกถึงประโยชน์ส่วนตนมากกว่าส่วนรวม”

นับจากเริ่มวิชาชีพเป็นครูสอนพยาบาล มีนักเรียนพยาบาลที่ “ผ่านมือ” อาจารย์นิมิตดูราไปแล้วกว่าสองพันคน ความรักและมุ่งมั่นในการเป็นครูพยาบาลทำให้เธอได้รับรางวัลผู้บริหารการพยาบาลดีเด่น สาขาบริหารการศึกษา ประจำปี 2550 จากสมาคมบริหารการพยาบาล

ส่วนหนึ่งของคำประกาศเกียรติคุณระบุไว้ว่า “อาจารย์นิมิตดูราเป็นผู้มีความ

ประเพณีและปฏิบัติงานด้วยความขยันหมั่นเพียรและมีความรับผิดชอบสูง บริหารองค์กรภายในสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้อย่างลุล่วงด้วยความอดทน ไม่ย่อท้อต่อปัญหาอุปสรรค มีความซื่อสัตย์สุจริต เมตตากรุณาและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อผู้ใต้บังคับบัญชา ต่อนักศึกษาและผู้อื่นเสมอ”

แต่ถึงอย่างนั้นอาจารย์นิมิตศุรา ปัจจุบันอายุ 50 ปีก็ยังรู้สึกว่ “ไม่ได้มีส่วนช่วยในการแก้ปัญหาความไม่สงบอย่างเต็มที่” เมื่อปลายปี 2551 เธอจึงเริ่มต้นทำงานกับ ศวชต. ซึ่งกำลังขยายงานด้านการเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากจังหวัดปัตตานีมาที่ยะลา และนราธิวาส

“เราทำหน้าที่ประสานงาน และส่งข้อมูลผู้ได้รับผลกระทบให้ ศวชต. รวมทั้งลงพื้นที่ไปพบผู้ได้รับผลกระทบที่อยู่ในฐานข้อมูลของ ศวชต. ซึ่งมีทั้งชาวพุทธและมุสลิม หรือถ้าได้รับข้อมูลจากโรงพยาบาลในพื้นที่ว่ามีผู้เสียชีวิตก็จะไปเยี่ยมครอบครัวของเขา นั่งคุยถามไถ่ว่าต้องการความช่วยเหลือด้านไหน แล้วเราก็อประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น พัฒนาสังคมจังหวัดเพื่อให้ความช่วยเหลือ บางกรณีที่เราไปเยี่ยมแล้วพบว่ายังไม่ได้รับเงินช่วยเหลือก็ช่วยติดตามดูว่าติดขัดในขั้นตอนไหน เราเหมือนหน่วยที่ช่วยเติมเต็มในส่วนที่ภาครัฐละเลยหรือเข้าไม่ถึง

“ระยะแรกเราเน้นที่กลุ่มหญิงหม้าย ซึ่งต้องปรับตัวมากหลังจากสามีเสียชีวิต จากการศึกษาเราพบว่าผู้หญิงกลุ่มนี้ต้องใช้เวลาประมาณ 6-12 เดือนที่จะทำใจ จากนั้นจึงเริ่มเปลี่ยนบทบาทตัวเองจากผู้ตามมาเป็นผู้นำครอบครัว จากที่เคยดูแลลูกอย่างเดียวก็ต้องหางานทำ เท่าที่คุยพบว่าหญิงหม้ายอยากได้อาชีพ เพราะการมีอาชีพเท่ากับการดูแลตัวเองและครอบครัวได้อย่างยั่งยืน การเยียวยาที่สำคัญที่สุด คือการทำให้เขาพึ่งตนเองได้

“บางคนที่เราไปเจอ บอกว่าตั้งแต่เกิดเหตุการณ์ไม่เคยมีใครไปเยี่ยมเขาเลย ซึ่งเราก็ดีใจว่าอย่างน้อยก็มีเราคนหนึ่งจะไปคุยกับเขา ช่วยดูแลอาการบาดเจ็บหรือเจ็บป่วยได้บ้างเพราะเราเป็นพยาบาล อะไรที่ช่วยไม่ได้ก็ทำหน้าที่ประสานความช่วยเหลือให้

ด้วยความที่นับถืออิสลามและพูดภาษามลายูได้ ประกอบกับความโอบอ้อมอารีที่ผู้คนยอมสัมผัสได้จากแวตตาและถ้อยคำอันอ่อนโยนของเธอ นิมิตศุราจึงสามารถเข้าถึง

และเข้าใจความรู้สึกของผู้ได้รับผลกระทบได้อย่างดี

“ถ้าพบครอบครัวผู้สูญเสียที่เป็นมุสลิม เราก็จะปลอบใจเขาว่า ถึงเวลาที่พระเจ้ากำหนดแล้ว ต้องคืนสู่พระเจ้า ถึงไม่โดนในสถานการณ์ความรุนแรงก็ต้องเสียชีวิตด้วยอย่างอื่น คนที่ยังมีความแค้นเราก็จะบอกให้เขาให้อภัย เพราะเราทำผิดพระเจ้ายังให้อภัย เวลาคนอื่นทำผิดเราก็ต้องให้อภัย เรื่องนี้ศาสนาพุทธก็มีสอน

“หลักคำสอนในศาสนาอิสลามทำให้เราไม่กลัวความตายด้วยเช่นกัน เพราะฉะนั้น เวลาลงพื้นที่ หรือเมื่อเกิดเหตุการณ์รุนแรง เราจะบอกตัวเองว่าถึงเวลาตายคงหนีไม่พ้น ทั้งพี่สาวและน้องชายก็รับราชการอยู่ที่ปัตตานี อยู่ในจุดที่เสี่ยงทั้งนั้น เราจึงคิดว่าถ้าถึงเวลาที่พระเจ้ากำหนดให้เราหยุดหายใจ ไม่ว่าจะด้วยเหตุอะไร เราก็ต้องตาย ดังนั้น ในเมื่อยังมีชีวิตอยู่ ขอให้เราได้ใช้ชีวิตที่เป็นประโยชน์ตามความสามารถของตัวเอง จะขอให้ชีวิตที่มีคุณค่า เพราะจริงๆ แล้วพระเจ้าให้โอกาสเรามากกว่าคนอื่น ตรงที่เรามีความรู้ ได้เป็นพยาบาล ได้เป็นครู เราจึงต้องทำหน้าที่ให้ดีที่สุด เราควรจะเสียใจถ้ามีชีวิตอยู่แล้วไม่ทำหน้าที่ของตัวเองให้ดี

“ปัญหาภาคใต้แก้ไขไม่ได้ด้วยคนใดคนหนึ่ง อาชีพไดอาชีพหนึ่ง เชื่อว่าถ้าทุกคนทำหน้าที่ของตัวเองต่อไปอย่างนี้ ประสานงานกันไปอย่างนี้อีกสักระยะ สถานการณ์จะดีขึ้น ส่วนไหนบกพร่อง คนที่มีความรู้ความสามารถด้านนั้นๆ ก็เข้าไปเสริม อุดรู้ร่วมกันไปเรื่อยๆ

“เราเองยังมีอะไรอีกเยอะแยะที่อยากทำเพื่อช่วยเหลือผู้ที่ได้รับผลกระทบ ซึ่งเป็นงานที่ต้องทำอย่างต่อเนื่องจนกว่าเขาจะยืนได้ด้วยขาตัวเอง เราก็หวังว่าองค์กรต่างๆ ที่เข้ามาทำงานด้านการเยียวยา จะดูแลคนที่นี้อย่างต่อเนื่องเช่นกัน”

ปัจจุบันนี้อาจารย์นิมัตตุราอยู่บ้านในตัวเมืองยะลากับคุณแม่วัย 76 ปี

“เนื่องจากพี่ไม่ได้แต่งงาน เวลาส่วนใหญ่จึงหมดไปกับการทำงานและดูแลคุณแม่ เราอาจจะไม่ได้ทำหน้าที่สร้างคนในฐานะที่เป็นแม่คนตามหลักศาสนาอิสลาม แต่ก็ภูมิใจและรู้สึกว่าตัวเองมีคุณค่าที่มีโอกาสได้เป็นครู ทำหน้าที่สร้างเยาวชนให้เป็นพยาบาลที่มีคุณภาพเพื่อทำงานรับใช้สังคม”

❧ ปาตีเมาะ ยูโซ๊ะ ❧
ผู้นำความสดใสของเด็กๆ กลับคืนมา

สัมภาษณ์/เรียบเรียง : กุลธิดา สามะพุทธิ

“

สิ่งที่อยากเห็นมากที่สุดคือ มีคดีเข้ามาน้อยหรือไม่มีเลย จำนวนคดีที่
น้อยลงเป็นเครื่องวัดความสำเร็จในการทำงานของเรา แต่สถิติคดีเพิ่ม
ขึ้นตลอด เราอยากให้บรรยากาศที่ดีเก่าๆ กลับคืนมาสู่สามจังหวัด
อยากเห็นเด็กๆ มีแววตาสดใสเหมือนเดิม

”

ทันทีที่ ปาตีเมาะ ยูโซ๊ะ พนักงานคุมประพฤติก้าวเข้าไปในบริเวณพื้นที่กักกัน ภายในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดปัตตานี เด็กและวัยรุ่นที่อยู่ในเสื้อสีฟ้า (ศาลตัดสินแล้ว) และเสื้อสีแดง (คดีอยู่ระหว่างการพิจารณา) ต่างพากันเดินมาที่เธอ บางคนร่างกายผ่ายผอม แววตาเลือนลอยอันเป็นผลมาจากการติดยาเสพติด

พวกเขาพากันถามถึงความคืบหน้าของคดี ถามว่าเมื่อไหร่จะได้กลับบ้าน ทำไมศาลถึงเลื่อนการพิจารณา ฯลฯ หญิงมุสลิมร่างเล็กวัย 36 ปี ตอบคำถามพวกเขาเป็นภาษามลายูอย่างใจเย็น เธอยังให้เด็กชายแล้วพูดพลบปากย้อนกลับกับอบรมสั่งสอนว่าอย่าทำผิดอีก จะได้ไม่ต้องกลับเข้ามาอยู่ในนี้

ปาตีเมาะนึกถึงชีวิตการเป็นครูที่โรงเรียนปอเนาะแห่งหนึ่งจังหวัดยะลาเมื่อ 10 กว่าปีก่อน ที่นั่น แม้จะต้องเดินทางไป-กลับจากบ้านที่ปัตตานีเป็นเวลาหลายชั่วโมงทุกวัน แต่ก็มีความชื่นใจที่เห็นเด็กๆ มาเรียนศาสนา ลูกศิษย์ที่จบไปได้เรียนต่อที่โรงเรียนในเมือง หรือประกอบอาชีพที่ดี แต่ที่สถานพินิจฯ ซึ่งเธอเข้ามาทำงานเป็นพนักงานคุมประพฤติได้ 7 ปีแล้ว เธอพบแต่เยาวชนที่มีปัญหา ก่ออาชญากรรม ติดยาเสพติด เมื่อพ้นโทษไปแล้วก็ไปทำผิดอีก แล้วก็ถูกส่งกลับมาที่นี่ซ้ำแล้วซ้ำเล่า

แต่ถึงอย่างนั้นเธอก็ไม่คิดจะทิ้งเยาวชนหญิงชายที่นี้ไป และเฝ้าคิดว่าจะพัฒนากิจกรรมในสถานพินิจฯ อย่างไรให้เยาวชนที่ออกจากที่นี่ไปกลับตัวเป็นคนดี ไม่ทำผิดซ้ำอีก

“ตอนเด็กๆ ฝันว่าอยากทำงานเป็นเจ้าหน้าที่อนามัยในชุมชน แต่พอเรียนจบ (ปริญญาตรีและโทที่คณะสังคมวิทยา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี) เพื่อนชวนไปเป็นครูสอนที่โรงเรียนสอนศาสนาที่ยะลา พอไปเป็นครูแล้วก็รู้สึกรักเด็ก ภูมิใจที่ได้เห็นพัฒนาการของเขา แต่ขณะเดียวกันเราก็เห็นปัญหาของเด็กในภาคได้ด้วย คือ พื้นฐานการศึกษาไม่ดี อ่านหนังสือไม่ออก เริ่มติดยาเสพติด ทำงานที่นั่นอยู่หกปีก็รู้สึกว่าอึดอัด จึงมาสอบเป็นพนักงานคุมประพฤติที่สถานพินิจฯ ปัตตานี

ปาตีเมาะมีหน้าที่ทำงานด้านคดี ซึ่งมีทั้งคดีอาญา คดีครอบครัว คดีกักกับการปกครอง เมื่อมีเด็กถูกส่งเข้ามา เธอจะเริ่มต้นจากการเรียกผู้ปกครองมาสอบถามปากคำ แล้วจึงออกพื้นที่ไปหาข้อมูลเกี่ยวกับเด็กที่ถูกดำเนินคดี ดูสภาพความเป็นอยู่ สอบถามถึงพฤติกรรมจากคนรอบข้าง หาสาเหตุที่ทำให้เขากระทำความผิด จากนั้นก็หาแนวทาง

ในการแก้ปัญหา แล้วนำไปให้ข้อมูลกับศาลพร้อมทั้งเสนอแนวทางแก้ปัญหาของเด็กให้ศาลพิจารณา

“ช่วงเวลาทำงานที่สนุกมากที่สุด คือ การได้ออกพื้นที่ไปสัมผัสชีวิตของเด็ก แต่พอเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบ การลงพื้นที่ไปดูสภาพความเป็นอยู่ของเด็กก็ทำได้ยาก เพราะไม่ปลอดภัย บางครั้งผู้ปกครองมาขึ้นศาลไม่ได้เพราะกลัวอันตรายระหว่างทาง อย่างกรณีล่าสุด เราพยายามจะช่วยเหลือเด็กที่โดนคดีมีกัญชาในครอบครอง เด็กมาจากครอบครัวที่ลำบากมาก คือ ไม่มีพ่อ แม่ตาบอด แล้วก็มีน้องเล็ก ทางสถานพินิจฯ เสนออัยการสั่งไม่ฟ้องเพราะเห็นว่าเป็นคดีเล็กน้อย แต่ข้อมูลเราไม่เพียงพอและไม่สามารถให้การสงเคราะห์ได้ เพราะบ้านของเขาอยู่ในพื้นที่สีแดง ซึ่งทางเจ้าหน้าที่ได้รับคำเตือนว่ายังไม่ควรลงไปเพราะอันตรายมาก ช่วงนี้ก็เลยยังช่วยเด็กไม่ได้ ถ้าไม่มีปัญหาเรื่องความรุนแรง เราคงได้ลงพื้นที่ไปดูสภาพบ้าน แล้วช่วยเหลือให้คดีจบไปแล้ว

“ปัจจุบันมีเด็กอยู่ที่สถานพินิจฯ 40 คน เป็นผู้ชายเกือบทั้งหมด 95 เปอร์เซ็นต์ เป็นเด็กมุสลิม คดีเด็กและเยาวชนที่ปัตตานีมีเฉลี่ยเดือนละประมาณ 10 คดี ซึ่งนับว่ายังไม่เยอะเมื่อเทียบกับจังหวัดใหญ่อย่างเชียงใหม่ กรุงเทพฯ สงขลา ส่วนใหญ่เป็นคดียาเสพติด รองลงมาคือ ลักทรัพย์ ทำร้ายร่างกาย

“เด็กที่เข้ามาที่นี่มีสารพัดโรค ทั้งคิดไม่เป็น วางแผนไม่เป็น ไม่มีเป้าหมายในชีวิต ขาดทักษะการปฏิเสธสิ่งที่ไม่ดี ไม่เห็นคุณค่าและความสามารถในตัวเอง พฤติกรรมของเด็กเปลี่ยนไปในทางที่แย่ลงกว่าเดิม ลักษณะการกระทำผิดรุนแรงขึ้น ในขณะที่การศึกษาของเด็กในพื้นที่ไม่สามารถเตรียมตัวเด็กให้พร้อมที่จะรับมือกับวัตถุนิยมที่ถาโถมเข้ามาในชุมชนได้ เดียวนี้โทรศัพท์มือถือและมอเตอร์ไซด์กลายเป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้ของเด็กที่นี่

“ที่น่าเป็นห่วงมากคือ เด็กที่นี้กำลังจะถูกทำลายด้วยน้ำกระท่อม ซึ่งเป็นยาเสพติดที่แพร่หลายมาก หาซื้อได้ทั่วไป บางบ้านต้มกันเองเลยก็มี นอกจากนี้ก็มีไซแลม—ยาเสพติดประเภท 4 ซึ่งเมื่อกินเข้าไปแล้วจะถูกยุยงให้ออกอาชญากรรมได้ง่าย ตราบใดที่เยาวชนยังถูกชักจูงหรือตกเป็นเครื่องมือของผู้ก่อความไม่สงบ ปัญหาภาคใต้ก็ไม่จบ

“ปัญหาเด็กและเยาวชนในสามจังหวัดภาคใต้ ส่วนหนึ่งเกิดจากปัญหาครอบครัว ตามหลักศาสนาอิสลามผู้หญิงมีหน้าที่เลี้ยงลูกอย่างเดียว แต่ผู้หญิงที่นี่ต้องทำงานเกินบทบาทหน้าที่จนไม่มีเวลาดูแลลูกเท่าที่ควร ผู้หญิงต้องทำงานหาเลี้ยงชีพ กรีดขย

งานบ้าน ทำอาหาร พ่อจะค่อนข้างห่างเหินกับลูก บางทีก็ยังพูดกันเล่นๆ ว่า ผู้ชายที่นี่มีเวลาคุยกับนก (นกกรงหัวจุกที่นิยมเลี้ยงกันในภาคใต้) แต่ไม่มีเวลาคุยกับลูก ง่ายขึ้นๆ เวลาเด็กถูกจับ แม้จะเป็นคนมาหาลูก มาประกันตัวหรือเยี่ยมลูก ส่วนพ่อจะโกรธและไม่ค่อยสนใจ”

แม้ว่าจะทุ่มเทและตั้งใจทำงานมากเพียงใด แต่ปาตีเมาะยอมรับว่าผลที่ออกมายังไม่น่าพอใจเท่าที่ควร เพราะติดขัดกับระเบียบและหลักสูตรการเยียวยาเด็กที่ถูกกำหนดโดยส่วนกลาง

“พื้นที่ตรงนี้เป็นพื้นที่พิเศษ แต่การทำงานด้านการเยียวยาและบำบัดของสถานพินิจฯ ต้องทำตามที่กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนกำหนด ซึ่งเป็นวิธีการที่เหมือนกันหมดทั้งประเทศ แต่เราพบว่ามันไม่เข้ากับสภาพพื้นที่และปัญหาของเยาวชนที่สามจังหวัดภาคใต้ กิจกรรมการบำบัดของที่นี่น่าจะถูกออกแบบเป็นพิเศษเพื่อให้เหมาะสมกับสังคมและสภาพปัญหาแตกต่าง

“ถ้าเปลี่ยนหลักสูตรได้ก็อยากเปลี่ยนทั้งหมด เพราะที่ใช้อยู่ตอนนี้มันไม่สอดคล้องกับพื้นฐานของเด็ก เราอยากริเริ่มให้มีศาสนบำบัด คือใช้หลักคำสอนทางศาสนา มาช่วยขัดเกลาพฤติกรรมของเยาวชน คนภายนอกอาจจะมองว่าคนสามจังหวัดเป็นคนเคร่งศาสนา แต่ความจริงไม่ใช่อย่างนั้น เด็กที่เรียนโรงเรียนปอเนาะมากก็มีความรู้ทางศาสนาเพียงผิวเผิน แถมยังขาดความรู้สายสามัญด้วย

“เด็กกลุ่มหนึ่งเป็นพวกที่ถูกชักจูงให้ร่วมกับผู้ก่อความไม่สงบ เรารู้ได้จากวิถีคิดและสัญลักษณ์บางอย่าง ซึ่งเราต้องคุยกับเขาเป็นพิเศษและคุยอย่างใจเย็น เราจะไม่ตัดสินหรือสั่งสอนเขา แต่จะพยายามเปลี่ยนความคิดเขาโดยไม่ให้เขารู้ตัว ซึ่งหลักสูตรของกรมฯ ไม่มีเรื่องนี้เลย เราต้องอาศัยประสบการณ์ตัวเองล้วนๆ ซึ่งถ้าให้หนึ่งคุยเป็นรายบุคคลจะได้ผลไม่ดีเท่าการทำกิจกรรมร่วมกันเป็นกลุ่ม ถ้ามีศูนย์ฝึกอบรมเด็กสถานพินิจฯ ของสามจังหวัดโดยเฉพาะ และสามารถสร้างหลักสูตรเฉพาะพื้นที่สามจังหวัดได้ การแก้ปัญหาเด็กและเยาวชนของเราจะมีประสิทธิภาพมากขึ้น

“เรื่องออกแบบหลักสูตรเองนี้ เคยเสนอกับศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) ไปแล้วว่า สถานพินิจฯ ปัตตานี ยะลา นราธิวาสควรมีหลักสูตรเฉพาะของตัวเอง แต่ดูเหมือนว่า ศอ.บต. ยังมองไม่เห็นปัญหา ถ้ามีศาสนบำบัดจะช่วยได้

เยอะมาก กิจกรรมทางศาสนาถือเป็นจิตวิทยายอย่างหนึ่ง เช่น การละหมาดขอพรให้ตัวเองเปลี่ยนแปลงและสำนึกผิดกับสิ่งที่ตัวเองกระทำ กิจกรรมที่ทำอยู่ทุกวันนี้ไม่รู้ว่าจะสามารถเปลี่ยนพฤติกรรมเด็กได้หรือไม่ เพราะไม่มีการประเมินผล ถ้าไม่ได้ผล เราก็ต้องค้นหาแนวทางอื่น ต้องทดลองกิจกรรมใหม่

ปาตีเมาะยอมรับว่าการคลุกคลีอยู่กับเด็กที่ก่อคดีอาชญากรรม ทำงานอยู่กับคดีเด็กและเยาวชน ทำให้เธอรู้สึกหดหู่และเศร้าใจ บ่อยครั้งที่เธอร้องไห้ขณะสอบสวนเด็กและผู้ปกครองด้วยความสงสารในสภาพความเป็นอยู่และปัญหาที่รุมเร้าพวกเขา แต่ความภูมิใจในงานและความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะช่วยเหลือเด็กเหล่านี้ทำให้เธอไม่ท้อถอย

“ช่วงที่รู้สึกแย่ที่สุดคือหลังเหตุการณ์กรือเซะ เพราะมีลูกศิษย์เสียชีวิตถึงสามคน ในเหตุการณ์นั้น พอได้ยินข่าวก็วิ่งเข้าไปร้องไห้ในห้องน้ำเลย แล้วก็เริ่มรู้สึกว่าปัญหาของเยาวชนที่นี้เลวร้ายลงมาก และจะแย่ลงกว่าเดิม ต่อมาไม่นานก็มีลูกศิษย์ถูกยิงตายอีกหลายคน เด็กพวกนี้เราสัมผัสได้ว่าเป็นคนมีอุดมการณ์และอยากทำงานเพื่อสังคม

“งานของเราเครียดมาก แต่เราก็ต้องทำต่อไป เวลาเหนื่อยมาก ๆ จะคิดถึงพระเจ้า การทำงานเพื่อพระเจ้า ไม่ว่าจะเป็นงานที่เล็กน้อยแค่ไหน ขอแค่เราได้รับความโปรดปรานจากพระเจ้า เราก็มีพลังทุกเวลา แต่ถ้าทำงานเพื่อเห็นผลสำเร็จเราคงหมดแรงไปแล้ว เพราะปัญหามันมีมาเรื่อย ไม่ได้จบง่ายๆ บางทีเจอเรื่องหนักๆ ก็คิดเสียว่าพระเจ้าต้องการทดสอบความอดทนของเรา

“เราภูมิใจอยู่ทุกนาที่ที่ได้ทำหน้าที่นี้ แม้จะมีความหดหู่ แต่ก็มีบางคนที่ทำให้เราภูมิใจ เช่น เด็กคนหนึ่งถูกส่งมาอยู่ที่นี้ด้วยคดียาเสพติด เมื่อกลับออกไป เขาไปเป็นอาสาสมัครของ ‘โครงการสะพานชีวิต’ ที่จังหวัดสงขลา เพื่อให้คำแนะนำกับเด็กคนอื่นๆ ที่มีปัญหาเหมือนกับเขา เมื่อไม่นานมานี้เขาได้รับการยกย่องเป็นเยาวชนดีเด่นระดับชาติ และเรียนจบปริญญาตรีจากมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

“สิ่งที่อยากเห็นมากที่สุดคือ มีคดีเข้านำน้อยหรือไม่มีเลย จำนวนคดีที่น้อยลงเป็นเครื่องวัดความสำเร็จในการทำงานของเรา แต่สถิติคดีเพิ่มขึ้นตลอด เราอยากให้บรรยากาศที่ดีเก่าๆ กลับคืนมาสู่สามจังหวัด อยากเห็นเด็กๆ มีแววตาสดใสเหมือนเดิม”

*** แพทย์หญิงภัททิรา ทางรัตนสุวรรณ ***
สายบุรีคือบ้าน โรงพยาบาลคือหัวใจ

สัมภาษณ์/เรียบเรียง : กุลธิดา สามะพุทธิ

“

ผมมีความสุขที่ได้ทำงานในโรงพยาบาลชุมชน เพราะความสัมพันธ์
ระหว่างผมกับคนไข้เป็นไปอย่างอบอุ่น ซึ่งอาจจะต่างกับโรง
พยาบาลในเมืองใหญ่ๆ... สายบุรีเป็นอำเภอที่น่าอยู่ที่สุดอำเภอหนึ่ง
ในประเทศไทย เป็นเมืองเล็กๆ ผู้คนน่ารักและมีน้ำใจ อากาศดีและ
ธรรมชาติสวยงาม

”

บทบาทและแววตาที่สดใส เสียงพูดที่ดังกังวานเจือด้วยเสียงหัวเราะตลอดการสนทนา บอกให้รู้ว่าผู้หญิงคนนี้เป็นคนที่มีความสุข

มันอาจเป็นความสุขจากการที่เธอเพิ่งได้รับรางวัลแพทย์ดีเด่นในชนบทประจำปี 2551 ซึ่งเป็นผู้หญิงคนแรกในรอบ 35 ปีที่ได้รับรางวัลนี้ ความสุขจากการได้ทำงานที่เธอรัก หรือความสุขที่ได้เห็นโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชสายบุรี จ.ปัตตานี ที่เธอเป็นผู้อำนวยการอยู่เป็นที่พึงของผู้คนใน “พื้นที่สีแดง” อย่างแท้จริง

ไม่ว่าความสุขของแพทย์หญิงวัย 40 ปีคนนี้จะมาจากไหนก็ตาม มันเป็นชุมพลยิ่งใหญ่ที่ทำให้ ภัทริกา ทางรัตนสุวรรณ ชาวสงขลาที่มาเติบโตในราธิวาส ยืนหยัดอยู่เคียงข้างชาวสายบุรี ไม่ว่าพื้นที่นี้จะเจอกับเหตุการณ์ความไม่สงบที่เลวร้าย รุนแรง ยึดเยื้อสักเพียงใด

ตอนที่เรียนจบแพทย์จากมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ หมอภัทริกาก็เหมือนกับนักศึกษาแพทย์ส่วนใหญ่ที่อยากไปใช้ทุนที่โรงพยาบาลในเมืองใหญ่ แต่เมื่อพบว่าการแข่งขันสูง เธอจึงเลือกมาประจำที่รพ. สมเด็จพระยุพราชสายบุรี นับจากวันนั้นเธอไม่ได้จากปัตตานีไปไหนเลย ยกเว้นช่วงสามปีไปศึกษาต่อเฉพาะทางเท่านั้น

“หมอมีความสุขที่ได้ทำงานในโรงพยาบาลชุมชน เพราะความสัมพันธ์ระหว่างหมอกับคนไข้เป็นไปอย่างอบอุ่น ซึ่งอาจจะต่างกับโรงพยาบาลในเมืองใหญ่ๆ ที่คนไข้มาพบหมอเดียวแล้วแล้วก็กลับไป สายบุรีเป็นอำเภอที่น่าอยู่ที่สุดอำเภอหนึ่งในประเทศไทย เป็นเมืองเล็กๆ ผู้คนน่ารักและมีน้ำใจ อากาศดีและธรรมชาติสวยงาม ถึงแม้ว่าจะไม่ได้เป็นคนในพื้นที่ แต่หมอก็รักและผูกพันกับที่นี่ ตอนนี้ย้ายทะเบียนบ้านมาอยู่สายบุรีแล้ว”

เมื่อถามถึงความทุกข์ (ถ้ามี) ในการเป็นหมอในพื้นที่สามจังหวัด คุณหมอดตอบทันทีว่า “เหตุการณ์ความไม่สงบทำให้เราลงพื้นที่ไปพบชาวบ้านได้ยากขึ้น”

“เมื่อก่อนเราคิดจะลงพื้นที่ไหนก็ได้ ตอนไหนก็ได้ แต่ตอนนี้ต้องนัดชาวบ้านและหน่วยงานต่างๆ ล่วงหน้า แผนลงพื้นที่ก็ต้องทำอย่างกระชั้นชิด และต้องคอยปรับเปลี่ยนแผนงานไปตามสถานการณ์

“กังวลเรื่องความปลอดภัยบ้างเหมือนกันเวลาจะต้องลงพื้นที่ไปเยี่ยมผู้ป่วย แต่ส่วนใหญ่พอไปพบชาวบ้านแล้วจะลืมกลัวไปเลย เพราะต้องทำงาน มานึกได้อีกครั้งก็

กลับมาถึงโรงพยาบาลแล้ว บางครั้งไม่รู้ด้วยซ้ำว่าพื้นที่ที่ไปอันตรายแค่ไหน จนบางครั้งมีตำรวจตามไปคุ้มกันโดยไม่รู้ตัว โชคดีที่ยังไม่เคยเจอเหตุรุนแรงด้วยตัวเอง

“เหตุการณ์ความไม่สงบส่งผลกระทบต่อคนที่นี่มาก ผลกระทบทางร่างกายอาจมีแค่คนที่ถูกยิงหรือโดนระเบิด แต่ผลกระทบด้านจิตใจทุกคนได้รับเหมือนกันหมด แม้กระทั่งหมอก็รู้สึกหดหู่มาก บางครั้งก็ซึมไปเป็นวันเลย เพราะคนที่ถูกทำร้ายและส่งมาโรงพยาบาลล้วนแต่เป็นคนที่รู้จัก เวลาที่มีผู้บาดเจ็บจากเหตุการณ์หมอมจะลงมาดูเองทุกราย อย่างน้อยจะได้เป็นกำลังใจให้ครอบครัวและญาติของเขา กรณีที่ตกใจมากที่สุดครั้งหนึ่งคือ ปลัดที่ย้ายมาใหม่ เพิ่งจัดงานเลี้ยงต้อนรับกันไปถูกยิงเสียชีวิต”

ในทางวิชาชีพ เรียกได้ว่าหมอกัทธิราเดิบโตอย่างรวดเร็ว เธอได้รับแต่งตั้งเป็นผู้อำนวยการโรงพยาบาลยะหริ่งตั้งแต่อายุ 25 ปีเท่านั้น คุณหมอบอกว่าเหตุที่เธอถูกเลือกในตอนนั้นเพราะสาธารณสุขจังหวัดอยากได้ผู้หญิงมาทำงานนี้ เพราะต้องทำงานกับชุมชนเยอะ หลังจากไปเรียนต่อเฉพาะทางกลับมาไม่นาน เธอก็ได้เป็นผู้อำนวยการโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราช ซึ่งเป็นโรงพยาบาลขนาด 60 เตียง

“สิ่งที่ยากในการบริหารงานโรงพยาบาลชุมชนในพื้นที่ที่มีเหตุการณ์ไม่สงบคือการสร้างขวัญกำลังใจให้เจ้าหน้าที่ ทำอย่างไรให้เขาอยู่ทำงานกับเรานานที่สุด โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ที่มีคุณภาพซึ่งเราต้องการมากในพื้นที่อย่างนี้ ซึ่งหมอพยายามทำโดยการสร้างความภาคภูมิใจในองค์กร ข้างนอกจะแตกแยกกันแค่ไหน แต่ในโรงพยาบาลของเราต้องสามัคคีกัน ซึ่งก็นับว่าประสบความสำเร็จพอสมควรเพราะมีคนขอย้ายออกนอกพื้นที่น้อยมาก

“หมอเป็นคนเชื่อมั่นในสิ่งที่ทำ ถ้าเราเชื่อมั่นว่าเราทำได้ เราก็จะทำได้ และมันเป็นอย่างนั้นจริงๆ คือ ถ้างานไหนที่ต้องทำอะไรสำเร็จทุกครั้ง ไม่ว่าจะยากหรือต้องเหนื่อยแค่ไหน แต่ข้อสำคัญคือต้องลงมือทำด้วย ไม่ใช่นั่งคิดเฉยๆ

“นักศึกษาแพทย์ที่จบใหม่สมัยนี้แค่ได้ยินชื่อ ‘โรงพยาบาลชุมชน’ ก็กลัวแล้ว แต่อยากให้พวกเขาคิดว่าถ้าชุมชนไม่มีอะไรดี ทำไมแพทย์โรงพยาบาลชุมชนถึงทำงานกันได้นานๆ หลายท่านอยู่จนเกษียณอายุ”

ความเป็นผู้หญิงที่ทำงานในพื้นที่ห่างไกลอย่างนี้ก็มีปัญหาอยู่บ้าง คุณหมอยังจำได้ว่าครั้งหนึ่งเธอต้องจำใจยกเลิกการลงพื้นที่ไปพบชาวบ้านที่ อ. ยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี เพราะว่าเธอเป็นหัวหน้าส่วนราชการที่เป็นผู้หญิงเพียงคนเดียว จึงไม่เหมาะที่ไปนอนค้างในหมู่บ้านกับทีมงานที่เป็นผู้ชายล้วน

เนื่องจากคุณหมอยังไม่มีครอบครัวและพักอยู่ในโรงพยาบาล งานของเธอจึงเริ่มตั้งแต่ก้าวแรกที่เดินออกจากบ้านพักแพทย์เลยทีเดียวได้ ทุกเช้าหมอจะเดินคุยกับยามคนสวนที่พบระหว่างเดินมาที่ห้องทำงาน แวะห้องซักฟอก โรงครัว แล้วจึงมาที่ห้องตรวจเพื่อตรวจคนไข้ที่มารอกันตั้งแต่ตีห้า ก่อนจะขึ้นไปทำงานบริหารบนชั้นสอง วันไหนที่หมอมีธุระที่อื่นหรือต้องขึ้นเครื่องบินไปกรุงเทพฯ หมอจะพยายามเดินแอบๆ คนไข้ “เพราะรู้สึกผิดที่ไม่ได้อยู่ตรวจคนไข้”

แม้จะเป็นชาวพุทธที่เติบโตมาในเมือง ความผูกพันกับสายบุญและการทำงานในโรงพยาบาลชุมชนมายาวนาน ทำให้หมอกัทธิราชมัชฌิมาสามารถสื่อสารพูดคุยกับคนไข้ได้

“เราอยู่ที่ไหนก็ควรเข้ากับคนที่นี่ได้ โดยการเรียนรู้ทุกอย่าง ไม่ว่าจะเป็นภาษาหรือวัฒนธรรม เพื่อให้รู้จักและเข้าใจชุมชนนั้นให้มากที่สุด การพูดภาษามลายูได้ช่วยให้การรักษาง่ายขึ้น เมื่อก่อนต้องใช้ล่าม แต่ตอนนี้เราสอบถามพูดคุยกับคนไข้ได้เลย

“ที่โรงพยาบาลพระยพราหมณ์ มีคนไข้ประมาณ 400 กว่าคนต่อวัน หมอตรวจเองได้วันละ 45 คนเป็นอย่างมาก อยากตรวจให้ได้มากกว่านี้แต่งานบริหารกินเวลาการพบคนไข้มากพอสมควร ถ้าเป็นตอนออกหน่วยฯ หมอตรวจได้ถึง 100-200 คนในเวลา 4-5 ชั่วโมง

“ตอนนี้โรงพยาบาลกำลังจะขยายจากขนาด 60 เตียง เป็น 120 เตียง และตั้งเป้าหมายไว้ว่าภายใน 5 ปี จะต้องมียุทธศาสตร์ทางครบทุกสาขา และเป็นแม่ข่ายให้โรงพยาบาลข้างเคียง ความใฝ่ฝันของหมอคือ อยากเห็นโรงพยาบาลก้าวหน้าต่อไปนอกจากในเรื่องของจำนวนเตียงที่เพิ่มขึ้นและโรงพยาบาลใหญ่ขึ้นแล้ว คุณภาพก็ต้องเพิ่มขึ้นด้วย แล้วก็อยากเห็นคนในพื้นที่มีสุขภาพดี ป้องกันตัวเองจากโรคภัยไข้เจ็บได้ ถ้าชาวบ้านมีสุขภาพดี โรงพยาบาลก็ไม่ต้องรับภาระหนักด้วย”

สำหรับสถานการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดภาคใต้ หมอภัททิราตอบอย่าง
คุณหม่อว่า “ปัญหาภาคใต้เป็นเหมือนโรคเรื้อรังที่ต้องใช้เวลาในการรักษา ไม่สามารถ
รักษาให้หายได้ในทันทีเหมือนโรคฉับพลันทั่วไป แต่คิดว่ารัฐบาลวินิจฉัยโรคได้ รู้ปัญหา
มานานแล้ว ถ้าทุกฝ่ายทำหน้าที่ของตัวเองให้ดีที่สุด อาการเจ็บป่วยเรื้อรังนี้ก็จะดีขึ้น
เรื่อยๆ”

*** ชาญนิษฐ์ พูลยรัตน์ ***
ช่วยดับไฟใต้ ด้วยการมองจากมุมอื่น

สัมภาษณ์/เรียบเรียง : กุลธิดา สามะพุทธิ

“

ปัญหาคลาสสิกที่คนทำงานด้านความรุนแรงและสันติภาพต้องเผชิญ
ก็คือ ความรู้สึกที่เราลงพื้นที่ไปศึกษา วิจัย สังเกตการณ์ แล้วก็
กลับมากรุงเทพฯ แต่คนเจ็บคนตาย เป็นเรื่องจริง ชาวบ้านยังต้องอยู่
ท่ามกลางความไม่สงบ ข้อวิจารณ์ที่นักวิชาการมักจะโดน คือ อยู่บน
หอคอยงาช้าง...

”

❧ ...จุดอ่อนของการไม่ได้อยู่ในพื้นที่อาจเป็นจุดแข็งของเราก็ได้ คือทำให้เรามองสถานการณ์ในอีกมุมหนึ่ง...การที่เราไม่ต้องเผชิญกับความรู้สึกสูญเสียหรือหวาดหวั่นเหมือนคนในพื้นที่ ทำให้เรามีเวลาไปอ่านข้อมูลหรือแนวคิดต่างๆ เพื่อช่วยคิดค้นหาทางออก” ชาญนิษฐ์ พูลยรัตน์ อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พูดถึงบทบาทของ “นักวิชาการส่วนกลาง” อย่างเธอ

ก่อนหน้านี้คนในแวดวงวิชาการและคนที่ทำงานเกี่ยวกับปัญหาภาคใต้ส่วนมากรู้จักชาญนิษฐ์ หรือ “นิด” ในฐานะลูกศิษย์-ผู้ช่วยอาจารย์ชัยวัฒน์ สถาอานันท์ ซึ่งเป็นหนึ่งในกรรมการ 48 คนของคณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ (กอส.)

แม้ว่าวันนี้ กอส. จะยุติบทบาทและเสียงวิพากษ์วิจารณ์รายงาน กอส. ทั้งในเชิงบวกและลบจะเงียบไปแล้ว แต่ความสนใจในเรื่องความรุนแรงและความขัดแย้งในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของทีมงาน กอส. อย่างชาญนิษฐ์ไม่ได้เลือนหาย

วันนี้เธอก้าวเข้ามาเป็นอาจารย์มหาวิทยาลัยอย่างเต็มตัว นอกจากงานสอนและงานบริหารที่คณะฯ แล้ว อาจารย์สาววัย 30 ปี กำลังเขียนบทความวิชาการและมีโครงการวิจัยเกี่ยวกับความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้อยู่ล้นมือ ซึ่งเธอบอกว่าเป็นความสนใจที่ต่อเนื่องมาจากการทำงานกับ กอส. นั่นเอง

“เป็นคนจังหวัดสงขลา แต่ไม่ค่อยได้สนใจเรื่องความรุนแรงในสามจังหวัดเท่าไร ยังนึกเสียใจที่พูดภาษามลายูไม่ได้ ตอนที่ไปเรียนต่อด้าน Peace Studies ที่อเมริกา ก็ไม่ค่อยรู้เรื่องภาคใต้จนกระทั่งเกิดเหตุการณ์กรือเซะเมื่อต้นปี 2547 เพื่อนๆ ทุกคนก็วิ่งมาถามเราซึ่งเป็นนักเรียนไทยคนเดียวในตอนนั้นว่าเกิดอะไรขึ้น แต่เราก็ตอบไม่ได้ ทั้งๆ ที่เหตุการณ์เกิดใกล้สงขลาบ้านเราแท้ๆ นี่เป็นจุดที่ทำให้เริ่มสนใจปัญหาภาคใต้ พอเรียนจบกลับมาก็ไปทำงานเป็นเอ็นจีโอที่ฟอรัมเอเชีย กลับมาสนใจเรื่องภาคใต้อย่างจริงจังก็ตอนที่มาทำงานกับ กอส.

“ไม่กล้าบอกว่าตัวเองช่วยเขียนรายงาน กอส. เพราะผู้เขียนหลักคือ อ. ชัยวัฒน์ เราเป็นเหมือนกองเสริม หน้าที่ของเราคืออ่านงานวิจัยทั้งหมด 11 ชิ้นที่ กอส. มอบหมายให้ทีมวิจัยทำ แล้วประมวลข้อมูลที่ได้ รายงาน กอส. ที่เรามีส่วนร่วมมากก็คือ ส่วนที่ว่าด้วยเรื่องของแนวทางสมานฉันท์ 9 ข้อ ยังจำบรรยากาศตอนนั้นี่ระดมสมองถกเถียง

กันที่บ้าน อ. ชัยวัฒน์ได้อยู่เลย

“แม้ว่า กอส. จะทำงานแค่หนึ่งปี แต่ก็ในช่วงที่เราได้เรียนรู้อะไรหลายอย่างเพราะได้มีโอกาสนั่งฟังผู้ใหญ่คุยกันเรื่องภาคใต้ อีกทั้งได้ลงพื้นที่ ทั้งที่ไปกับกรรมการ กอส. แล้วก็ไปเองเพื่อประสานงาน”

หนึ่งปีที่ผ่านมาทำงาน กอส. และอีกสองสามปีต่อมาที่ครุ่นคิด ศึกษา วิจัยเรื่องภาคใต้ ขบวนการผู้มีทั้งข้อเสนอละคำถามที่ยังค้างคาใจอีกมากมาย

“คำถามหนึ่งที่เรายังหาคำตอบไม่ได้ คือ ทำไมกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบไม่บอกสักทีว่าอยากได้อะไร ความรุนแรงก็ดำเนินไปเรื่อยๆ ในหลายกรณีที่มีความรุนแรงเกิดขึ้นอย่างยาวนานมากๆ จะถึงจุดหนึ่งที่ทางวิชาการเรียกว่า stalemate คือ ฉันทกั๊บ เขอกั๊บ ต่างฝ่ายต่างขาดแคลนทรัพยากร เงิน คน และแรง ก็จะคิดถึงการมาเจรจากัน การเจรจาสันติภาพจำนวนมากเกิดขึ้นเพราะแต่ละฝ่ายไม่มีอะไรจะสู้กันแล้วอย่างในศรีลังกา แต่ต่อให้กระบวนการเจรจาสันติภาพเป็นทางเลือกหนึ่ง ในกรณีภาคใต้ก็ทำได้ลำบาก เพราะรัฐบาลไม่รู้ว่าจะเจรจากับใคร ภาคใต้ไม่เหมือนกับที่อื่นที่เราศึกษามาตรงที่หาเจ้าภาพไม่เจอ โดยเฉพาะในมุมมองของผู้ก่อการ

“ปัญหาความไม่สงบในภาคใต้ ในแง่ของระดับความรุนแรงและระยะเวลาอาจเทียบไม่ได้กับความขัดแย้งในศรีลังกา อินโดนีเซีย หรือแคชเมียร์ แต่ปัญหาในพื้นที่เหล่านี้มีพล็อตเดียวกันคือ ความรุนแรงเกิดขึ้นเพราะนโยบายบังคับผสมกลมกลืน ทำให้คนที่แตกต่างกันมาทำอะไรเหมือนๆ กัน

“ในแง่ของความพยายามจัดการความขัดแย้งในพื้นที่เหล่านี้ ก็ได้ข้อสรุปที่คล้ายกันว่า มาตรการทางทหารไม่เคยทำให้สถานการณ์ดีขึ้นหรือยุติลงได้ ยิ่งรัฐบาลมีแนวโน้มจะใช้ความรุนแรงมากเท่าไร สถานการณ์ยิ่งแย่กว่าเดิม โดยเฉพาะในบางกรณีที่รัฐบาลสนับสนุนให้ชาวบ้านติดอาวุธกันเอง อันนี้น่ากลัวที่สุด เพราะมันจะทำให้ความขัดแย้งยืดเยื้อยาวนาน ซึ่งรัฐบาลไทยก็น่าจะถามตัวเองว่ามาตรการนี้ดีจริงหรือเปล่า การที่คุณเอาปืนไปใส่ในมือคนที่สูญเสียพ่อแม่ หรือลูกชาย จากเหตุการณ์ความไม่สงบนั้นเป็นการช่วยให้พวกเขาป้องกันตัวเองหรือจะยิ่งนำไปสู่ความรุนแรง

“ระยะหลังมีความพยายามเยียวยาผู้หญิงที่เป็นเหยื่อความรุนแรง ซึ่งเป็นเรื่องที่

จำเป็น แต่ถึงที่สุดแล้วผู้หญิงเหล่านี้ต้องเห็นตัวเองเป็นอย่างอื่นด้วยนอกจากเป็นเหยื่อ ซึ่งมีความหมายถึงการเป็นผู้ถูกระทำ การมองตัวเองเป็นเหยื่ออยู่ตลอดเวลาจะไม่มีพลัง ในตัวเอง สิ่งที่เรารับรู้เกี่ยวกับผู้หญิงภาคใต้บ่อยๆ คือ คนที่สูญเสียสามี พ่อ ลูกชาย แต่จริงๆ แล้วเรื่องราวของพวกเขาจริงมีมากกว่านั้น เราไม่ค่อยได้ยินมุมมองของผู้หญิงต่อ เหตุการณ์ที่เธอประสบ บางคนอาจจะยังมองตัวเองเป็นเหยื่ออยู่บ้าง แต่ก็ไม่ได้เห็นว่สิ่ง ที่เกิดขึ้นเป็นความชั่วร้ายเลวทรามของใคร แต่เป็นพระประสงค์ของพระเป็นเจ้า คือมี หลักศาสนามาช่วย มีหลายคนที่ไม่ได้ฟังว่า สามี หรือลูกเขาตายแต่เขาให้อภัย

“การสร้างสันติภาพจากมุมมองของผู้หญิงก็สำคัญ แต่ลำพังมุมมองอย่างเดียวไม่พอ สันติภาพจะยั่งยืนในภาคใต้ต้องเชื่อมโยงทุกกลุ่มทั้งหญิงและชาย คนชอบคิดว่าผู้หญิง รุนแรงน้อยกว่าผู้ชายซึ่งไม่แน่ว่าจะจริง คนที่ทำระเบิดพลีชีพในศรีลังกาหรือตะวันออกกลางเป็นผู้หญิงก็เยอะ เพราะความเป็นผู้หญิงทำให้ได้เปรียบเพราะทหารตรวจค้น ลำบาก จะเห็นได้ว่าผู้หญิงเป็นได้ทั้งเหยื่อของความรุนแรงและผู้ก่อความรุนแรง เพราะ ถึงจุดหนึ่งไม่ว่าผู้หญิงหรือชายไม่ยากเป็นคนถูกระทำแล้ว แต่อยากเป็นคนกระทำความ บ้าง ซึ่งเขาอาจจะเลือกตอบโต้ด้วยความรุนแรงหรือสันติวิธีก็ได้ แต่คนจำนวนหนึ่งก็เลือกใช้ ความรุนแรง

“สิ่งหนึ่งที่หน่วยงานต่างๆ น่าจะทำ คือ ส่งเสริมให้ผู้หญิงในสามจังหวัดเลิกล้ม มองตัวเองว่าเป็นเหยื่อ ทำให้พวกเธอรู้สึกว่ตัวเองเป็นฟันเฟืองสำคัญที่สร้างความเปลี่ยนแปลงได้ ส่งเสริมให้ผู้หญิงมานั่งคุยกันเองว่เราเป็นส่วนหนึ่งของเรื่องทั้งหมดนี้ และจะ ทำอะไรเพื่อให้ปัญหาคลี่คลายลงได้บ้าง เพราะถึงที่สุดแล้ว ความเปลี่ยนแปลงและ สันติสุขในภาคใต้จะเกิดขึ้นได้และอยู่อย่างมั่นคงถาวรจะต้องเกิดจากคนที่นี่ คนนอก อย่างเราทำได้แค่มองและให้ข้อคิดเห็น แต่ไม่สามารถก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงอะไร ที่ยั่งยืนได้”

ความสนใจในปัญหาความรุนแรงในภาคใต้ทำให้พ่อแม่อดเป็นห่วงขณานิษฐ์ซึ่งเป็น ลูกสาวคนเดียวในพี่น้องสองคนไม่ได้

“ช่วงที่ลงพื้นที่บ่อยๆ ที่บ้านเป็นห่วงมาก ถึงแม้ว่เขาจะอยู่ที่สงขลาซึ่งใกล้กับ ปัตตานี ยะลา นราธิวาส แต่ความรับรู้ของเขาก็เหมือนกับคนกรุงเทพฯ เพราะรับ

ข่าวสารจากทีวีเป็นหลัก คือ ยังมีมายาคติกับคนมุสลิมในระดับหนึ่ง เวลากลับบ้านเราก็ชวนคุยเรื่องภาคใต้ตลอด

“เนื่องจากภาคใต้เป็นพื้นที่พิเศษ การลงพื้นที่จึงต้องระมัดระวังทั้งเรื่องความปลอดภัย และการวางตัวให้เหมาะสม โดยเฉพาะการพูดคุยกับผู้สูญเสีย ในฐานะคนนอกก็มีความไม่แน่ใจอยู่บ้างว่าจะทำได้หรือไม่ได้ แต่การเป็นผู้หญิงและความเป็นเด็กนับว่าเป็นข้อดีของการทำงานในพื้นที่เพราะทำให้คนรู้สึกที่เราไม่เป็นอันตรายกับใคร แต่เรายึดหลักง่ายๆ ว่า จะไม่ทำอะไรที่เราไม่ยอมให้คนอื่นทำเวลามาช้านานเรา ส่วนเรื่องอันตรายไม่กังวลมากเพราะยึดหลักที่เราควรอยู่ที่ไหนเวลาไหน อย่างเช่น ถ้าให้ไปอยู่ในที่ที่คิดว่าปลอดภัยที่สุดในกรุงเทพฯ แต่ไปอยู่ที่นั่นตอนตีสอง มันก็คงไม่ปลอดภัย”

นักวิชาการส่วนกลางอย่างเธอ อาจไม่ต้องเผชิญกับอันตรายหรือความทุกข์จากการสูญเสียเหมือนคนที่อยู่ในพื้นที่ แต่เธอก็ต้องเจอกับ “ปัญหา” ที่ต่างออกไป

“ปัญหาคลาสสิกที่คนทำงานด้านความรุนแรงและสันติภาพต้องเผชิญ ก็คือความรู้สึกที่ว่าเราลงพื้นที่ไปศึกษา วิจัย สังเกตการณ์ แล้วก็กลับมากลางกรุงเทพฯ แต่คนเจ็บคนตาย เป็นเรื่องจริง ชาวบ้านยังต้องอยู่ท่ามกลางความไม่สงบ ข้อวิจารณ์ที่นักวิชาการมักจะโดน คือ อยู่บนหอคอยงาช้าง แต่ถ้าจะมองนักวิชาการอย่างเป็นธรรมสักหน่อย ก็เจเห็นว่านักวิชาการอาจจะไม่ใช่นักปฏิบัติ หน้าที่ของเราคือไปอ่านหนังสือมาเยาะเย้ยแล้วก็มาเขียนมาเล่าให้ฟัง มานำเสนอ ซึ่งคนในพื้นที่ก็สามารถบอกเราได้ว่าข้อเสนอแนวคิดไหนใช้ได้หรือไม่ได้”

แม้ว่าตอนนี้ชนวนิชฐ์จะไม่ได้ทำงานเกี่ยวกับความขัดแย้งในสามจังหวัดภาคใต้ อย่างเต็มตัวเหมือนช่วงที่ทำงาน กอส. แต่เธอยังคงมีความมุ่งมั่นที่จะสร้างความเข้าใจปัญหาความไม่สงบ ทั้งผ่านงานสอนที่เธอหยิบเอารายงาน กอส. มาถกเถียงในห้องเรียนกับนักศึกษา และโจทย์งานวิจัยอีกหลายข้อที่เธอดังไว้ในใจ

“คนส่วนใหญ่ยังไม่รู้ว่าปัญหาภาคใต้มันเรื่องอะไรกัน สังเกตได้จากนักศึกษาในคณะรัฐศาสตร์ เราคิดว่าถ้าคนในสังคมเข้าใจปัญหาภาคใต้มากขึ้น สถานการณ์ความไม่สงบน่าจะดีขึ้นได้ เพราะสิ่งที่เกิดขึ้นไม่ได้เป็นปัญหาของภาคใต้อย่างเดียว และการแก้ปัญหาภาคใต้ก็โยงกับคนในสังคมทั้งหมด”

❧ อรชพร นิमितกุลพร ❧
ดับไฟได้ ด้วยไฟฝันของนักกิจกรรมรุ่นใหม่

สัมภาษณ์/เรียบเรียง : กุลธิดา สามะพุทธิ

“

คนชอบคิดว่าการลงไปทำงานภาคใต้น่ากลัว แต่จริงๆ แล้วคนที่สาม
จังหวัดภาคใต้ก็เหมือนกับคนต่างจังหวัดที่อื่นๆ คือ เวลามีคนจาก
ต่างถิ่นมาหา เขาจะต้อนรับอย่างดี บางบ้านยากจนมากแต่อุตส่าห์
ไปซื้อน้ำอัดลมกับขนมมาให้เรากิน คนที่ชาวบ้านไม่ค่อยต้อนรับคือ
เจ้าหน้าที่ในเครื่องแบบ

”

สาวน้อยวัยเบญจเพศในชุดเสื้อยืดกางเกงยีนส์ที่นั่งจิบกาแฟอยู่นั้น แทบไม่มี
เค้าร่างของความเป็น “เอ็นจีโอ” อยู่เลย ยังไม่ต้องพูดถึงว่าเธอเป็นเจ้าหน้าที่องค์กร
พัฒนาเอกชนด้านสิทธิมนุษยชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ท่าทางเธอเหมือน “เด็กสยาม” ที่ถนัดเดินเที่ยวเล่นกินฟาสต์ฟู้ดมากกว่า

อันที่จริง อรชรพร นิมิตรกุลพร หรือ เบสท์ ก็ได้ตั้งใจจะมาเป็นเอ็นจีโอ เธอ
เกิดที่จังหวัดนครปฐม แต่เข้ามาเรียนที่โรงเรียนราชินีในกรุงเทพฯ ตั้งแต่เด็ก เมื่อสอบ
เข้าคณะรัฐศาสตร์ สาขาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ได้
เธอวางแผนไว้ว่าจบออกมาแล้วจะเป็นนักการทูต อยากทำงานกระทรวงการต่างประเทศ

เธอได้เป็นทูตสมใจอยาก หากแต่เป็น “ทูต” ระหว่างชาวมุสลิมในสามจังหวัด
ภาคใต้กับเจ้าหน้าที่รัฐและโลกภายนอก ที่ทำงานของเธอไม่ใช่สถานทูตในเมืองหลวง แต่
เป็นหมู่บ้านในพื้นที่สีแดงอันห่างไกลความจริง

“เหตุการณ์ที่ประทับใจที่สุด คือ ตอนที่เราลงพื้นที่ไปกับอาสาสมัครของคณะ
ทำงานยุติธรรมเพื่อสันติภาพที่อำเภอหรือเสาะ จังหวัดนราธิวาส เมื่อปี 2551 วันนั้นเรา
เก็บข้อมูลกันถึงเย็นจึงจำเป็นต้องนอนค้างในหมู่บ้าน พอตีมีเหตุการณ์ที่เจ้าหน้าที่จับตัว
อิหม่ามยะผา กาเซ็ง¹ ไปสอบสวนและมีข่าวว่าถูกซ้อม ชาวบ้านต้องการไปเยี่ยมและพูดคุย
กับเจ้าหน้าที่ เราเป็นคนเดียวในหมู่บ้านที่พูดภาษาไทยได้จึงอาสาพาชาวบ้านไปเยี่ยมและ
ประสานกับเจ้าหน้าที่ให้

“เช้าวันรุ่งขึ้นอิหม่ามก็เสียชีวิตในที่คุมขัง ระหว่างนั้นเราก็คอยแจ้งข่าวกับองค์กร
สิทธิมนุษยชนด้วยว่าเกิดอะไรขึ้น แล้วก็ถ่ายทอดคำแนะนำของนักกฎหมาย นักสิทธิ
มนุษยชนให้ชาวบ้านฟังว่าในสถานการณ์อย่างนี้เขาควรทำอะไร

“ตอนนั้นรู้สึกว่าได้ทำหน้าที่เป็นคนกลางจริงๆ แม้ว่าจะทำอะไรไม่ได้มาก แต่ก็ได้
ช่วยสื่อสารระหว่างทั้งสองฝ่ายในสถานการณ์ที่ตึงเครียดและล่อแหลม ซึ่งพอย้อนกลับ

¹ วันที่ 19 มีนาคม 2551 เจ้าหน้าที่กองกำลังผสมระหว่างทหาร ตำรวจและฝ่ายปกครองเข้าปิดล้อม ตรวจค้นและจับกุม
บุคคลในหมู่บ้านกอตอ อ. รือเสาะ จ. นราธิวาส รวมทั้งสิ้น 6 คน รวมทั้งนายยะผา กาเซ็งและญาติ โดยเจ้าหน้าที่นำผู้ต้องสงสัยไป
ควบคุมตัวที่หน่วยเฉพาะกิจ 39 วัดสวนธรรม อ. รือเสาะ ต่อมาวันที่ 21 มีนาคม นายยะผาได้เสียชีวิตในขณะที่ถูกควบคุมตัวอยู่ใน
รถขนาดใหญ่สีดำ ด้านข้างมีช่องกระจกเล็กๆ และลูกกรงกันไว้ แพทย์ระบุสาเหตุการตายว่าร่างกายกระทบกระแทกอย่างรุนแรงทำให้
ซีโตรงทั้งและลมรั่วในช่องทรวงอกด้านขวา ครอบครัวของอิหม่ามและชาวบ้านเชื่อว่าเขาถูกทำร้ายโดยเจ้าหน้าที่ขณะถูกควบคุมตัว

ไปมองก็คิดว่าตัวเองบ้าป็นมากเหมือนกัน แต่เราอยู่ในสถานการณ์ที่ต้องทำอะไรบางอย่าง เพราะชาวบ้านคาดหวังกับเราและเราก็อยู่ในฐานะที่จะช่วยเขาได้จริงๆ

“เหตุการณ์นี้ทำให้ได้สัมผัสถึงความเข้มแข็งของผู้หญิงที่ได้รับผลกระทบจาก เหตุการณ์ความไม่สงบ กรณีของอิหม่ามยะผา คนที่ลุกขึ้นมาเจรจาต่อรองกับเจ้าหน้าที่ คือลูกสาวคนโตของอิหม่าม ทั้งที่ตัวเองก็มีลูกเล็ก ตอนกลางวันไปเจรจาเรื่องศพของพ่อ พอกลับมาบ้านตอนกลางคืนก็เลี้ยงลูก วันที่เกิดเรื่องเราเห็นน้ำตาที่หกล้นๆ ไม่ก็หยด เรายังแอบ คิดว่าทำไมผู้หญิงคนนี้ทำได้ทุกอย่างเลย ถ้าเราเจอสถานการณ์แบบนี้คงทำอะไรไม่ถูก”

ความตั้งใจที่จะเป็นข้าราชการกระทรวงการต่างประเทศของเธอหายไปช่วงที่เรียน วิชาเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยเมื่อตอนปีสี่ ความสนใจในเรื่องราวเกี่ยวกับคนชายขอบ และความขัดแย้งทางชาติพันธุ์ทำให้เธอรู้ว่า นักการทูตอาจไม่ใช่อาชีพที่เหมาะสมกับเธอ

เมื่อเรียนจบ เธอจึงไปฝึกงานที่ฟอร์รัมเอเชีย ซึ่งเป็นองค์กรพัฒนาเอกชนที่ทำงาน ด้านสิทธิมนุษยชน ที่นี้ทำให้เธอได้พบกับเพื่อนๆ จากสหพันธ์นิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย (สนนท.) ซึ่งช่วงนั้นกำลังจัดกิจกรรมลงพื้นที่สัมผัสวิถีชีวิตชุมชนในสาม จังหวัดชายแดนภาคใต้ร่วมกับสถานศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขต ปัตตานี (มอ.ปัตตานี) ซึ่งเธอได้ไปด้วย การลงใต้ครั้งนั้นเพิ่มพูนความสนใจในปัญหา ภูมิภาคใต้ของเธอ หลังจากกลับมา เธอจึงสมัครเป็นเจ้าหน้าที่โครงการสันติอาสาสมัครชียาน ซึ่งได้รับทุนจากคณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์ (กอส.) ตระเวนลงพื้นที่เก็บ ข้อมูลผู้ได้รับผลกระทบจากความไม่สงบ

“สันติอาสา เป็นโครงการที่ใหม่มากสำหรับนักสันติวิธี งานของเราคือ สะท้อน ความจริงในพื้นที่ออกมา เพราะความจริงจะนำมาซึ่งสันติภาพ คือถ้าเราพูดความจริง การใช้สันติวิธีก็จะง่ายขึ้น”

เมื่อโครงการสิ้นสุดในระยะเวลาหนึ่งปี อรุณพรจึงมาทำงานเป็นเอ็นจีโอเต็มตัวอยู่ที่ ปัตตานี โดยทำงานกับองค์กร Protection International (PI)—องค์กรพัฒนาเอกชน ด้านสิทธิมนุษยชนมีสำนักงานใหญ่อยู่ที่กรุงบรัสเซล โดยเธอมีหน้าที่ประสานงานระหว่าง PI กับองค์กรพัฒนาเอกชนที่ทำงานด้านภาคใต้

“แรกๆ ที่ทำงานภาคใต้ไม่ได้บอกที่บ้านเพราะกลัวเขาเป็นห่วง อย่างค่ายแรกที่

ลงไปกับ สนนท. ก็บอกพ่อกับแม่ว่าไปค่ายที่สงขลา แต่พอทำงานสันติอาสาฯ ก็บอกเขาตามตรง เพราะต้องอยู่ในพื้นที่นาน พ่อกับแม่ก็ตกใจ แต่เราสัญญาว่าจะกลับบ้านทุกเดือนเพื่อไม่ให้เขาเป็นห่วงมากเกินไป

“คนชอบคิดว่าการลงไปทำงานภาคใต้น่ากลัว แต่จริงๆ แล้วคนที่สามจังหวัดภาคใต้อีกก็เหมือนกับคนต่างจังหวัดที่อื่นๆ คือ เวลามีสักคนจากต่างถิ่นมาหา เขาจะต้อนรับอย่างดี บางบ้านยากจนมากแต่อุตสาหะไปซื้อน้ำอัดลมกับขนมมาให้เรากิน คนที่ชาวบ้านไม่ค่อยต้อนรับคือเจ้าหน้าที่ในเครื่องแบบ

“เวลาคุยกับคนที่ได้รับผลกระทบ เราจะพยายามเข้าใจเขา และเคารพในสิ่งที่เขาเป็น แต่ขณะเดียวกัน เราก็บอกเขาด้วยว่าวิถีชีวิตเราเป็นยังไง แตกต่างจากเขายังไง ซึ่งความแตกต่างทั้งหลายบนโลกมนุษย์นี้มันอยู่รวมกันได้

“สิ่งที่ยากในการทำงานในพื้นที่สำหรับเราไม่ใช่ความแตกต่างระหว่างคนพุทธกับมุสลิม แต่เป็นความแตกต่างระหว่างวิถีชีวิตคนเมืองกับชนบทมากกว่า เพราะเราเติบโตมาในเมือง บางทีก็คิดถึงอาหารฟาสต์ฟู้ดหรืออยากนั่งดีมีคาแฟอร่อยๆ แต่สิ่งหนึ่งที่เปลี่ยนไปเวลากลับมาอยู่กรุงเทพฯ คือ เราจะมองเห็นมิติเล็กๆ ของเมืองได้มากขึ้น เช่น เวลาเดินสยามก็จะเห็นคนเล็กๆ ที่เป็นขอทานหรือเด็กเร่ร่อนจากที่เมื่อก่อนมองไม่เห็น คนเหล่านี้เพราะมัวแต่เดินดูของ

“มุมมองของเราต่อปัญหาภาคใต้ก็เปลี่ยนไปด้วย ก่อนหน้านี้รับรู้แค่ปัญหาภาคใต้เป็นความขัดแย้งระหว่างรัฐกับคนกลุ่มน้อย ซึ่งมันก็เป็นอย่างนั้นส่วนหนึ่ง แต่ตอนนี้คิดว่ามันเป็นการต่อสู้กันของความคิดเรื่องชาตินิยมของทั้งสองฝ่าย ซึ่งถ้าไม่ได้รับการแก้ไข มันจะพัฒนาเป็นความขัดแย้งในเรื่องศาสนาได้ จริงๆ ตอนนี้ก็เริ่มเกิดขึ้นแล้ว เพียงแต่ยังไม่ปะทุออกมาเท่านั้นเอง

“ปัญหาภาคใต้ไม่ใช่แค่คนที่เป็มุสลิมเท่านั้นที่ได้รับผลกระทบ คนพุทธก็ได้รับผลกระทบไม่น้อยเลย เราไม่ได้มองแบบนี้เพราะเราเป็นคนพุทธ แต่ช่วงแรกๆ ที่ลงไปทำงาน เราจะเห็นใจคนมุสลิมมากจนมองข้ามชาวพุทธไป จริงอยู่ว่าคนที่ได้รับผลกระทบส่วนใหญ่คือคนมุสลิม แต่การแก้ปัญหาของภาครัฐก็ไม่ควรเอนเอียงไปในทางฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมากเกินไป”

นอกจากมุมมองต่อปัญหาภาคใต้ที่เปลี่ยนไปแล้ว ประสบการณ์การทำงานในสามจังหวัดภาคใต้ยังทำให้เธอเรียนรู้ที่จะจัดการกับความรู้สึกต่าง ๆ ได้ดีขึ้นด้วย

“ตอนที่ลงไปทำงานใหม่ๆ เพื่อนที่เป็นแกนนำนักศึกษาคนหนึ่งถูกจับที่นราธิวาส เราตกใจมาก ทำอะไรไม่ถูก คิดว่าจะขับรถจากปัตตานีไปหาเขาเลยซึ่งตอนนั้นสี่โมงเย็นแล้ว น้องๆ ที่ทำงานด้วยกันก็ห้ามไว้ บอกว่าอันตรายมาก หลังๆ เราก็เริ่มเรียนรู้ว่าเมื่อเกิดเหตุแบบนี้ เราต้องสงบสติอารมณ์เก็บความรู้สึกเป็นห่วงเอาไว้ แล้วประสานกับเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง เก็บข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับเหตุการณ์ให้ได้มากที่สุด แล้วเราส่งข้อมูลนี้ให้องค์กรสิทธิมนุษยชนอื่นๆ ให้เขาช่วยตรวจสอบ

“การรับรู้เรื่องราวเหล่านี้มากๆ แรกๆ ก็รู้สึกหดหู่เหมือนกัน บางทีก็โกรธแค้นแทนชาวบ้านว่าทำไมถึงต้องทำกันขนาดนี้ สงสารเขาแต่ไม่รู้จะช่วยยังไง แต่หลังๆ ยิ่งรับรู้มากก็ยิ่งอยากทำงานเพื่อช่วยพวกเขา รู้สึกว่าชาวบ้านเดือดร้อนขนาดนี้ คงอยู่เฉยไม่ได้แล้ว ต้องทำอะไรสักอย่าง”

แม้ว่าเธอจะเพิ่งหมดสัญญากับ PI เมื่อเดือนเมษายนที่ผ่านมา แต่เธอยังคงเดินทางไปมาระหว่างกรุงเทพฯ-สามจังหวัดภาคใต้อยู่เสมอ และเรียกตัวเองว่า “freelance” ที่ทำงานภาคใต้ นอกจากนี้ยังเป็น “พีเอสท์” ของน้องๆ เยาวชนในพื้นที่ที่ทำงานเพื่อสร้างสันติสุขในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ด้วย

“พัฒนาการของเยาวชน นักศึกษาในพื้นที่เป็นกำลังใจให้เราทำงานภาคใต้ต่อไป เพราะเราคลุกคลีกับขบวนการนักศึกษาในภาคใต้มาตั้งแต่เริ่มต้นทำงาน ตอนนี้อาชีพเราหันมาต่อสู้ในแนวทางสันติวิธีมากขึ้นและเรียนรู้วิธีการต่อสู้เพื่อความยุติธรรมที่หลากหลายมากขึ้น สิ่งที่เราอยากทำต่อไปคือ ช่วยทำให้คนในพื้นที่มีทักษะในการทำงานเพื่อนำมาซึ่งสันติภาพในแบบที่เขายกอยากได้จริงๆ

“อยากให้ผู้หญิงในสามจังหวัดภาคใต้เป็นคนนำเสนอทางออกบ้าง ผู้หญิงเหล่านี้เวลาคนไปหา ก็จะถามถึงความทุกข์ความลำบาก แต่ไม่เคยถามว่าเธออยากให้อาณัติการภาคใต้สงบในแบบไหน เวลาจัดเวทีเสวนาเกี่ยวกับปัญหาภาคใต้ คนที่ถูกขังมาพูดส่วนใหญ่จะเป็นผู้ชาย โต๊ะครู นักวิชาการ ผู้หญิงแทบจะไม่ได้พูด เพราะบทบาทของผู้หญิงภาคใต้ในส่วนที่มากกว่าการเป็นแม่บ้านยังไม่ได้รับการยอมรับเท่าที่ควร”

เมื่อถามว่าบทบาทของผู้หญิงที่จำกัดถือว่าเป็นอุปสรรคต่อการสร้างสันติภาพใน
ภาคใต้หรือไม่ เธอบอกว่ายังไม่ได้ศึกษาเรื่องนี้มากนักจึงจึงตอบไม่ได้ “แต่ถ้าสมมติว่า
ภาคใต้สงบแล้ว ปัญหาเรื่องความไม่เท่าเทียมกันระหว่างหญิงชาย การละเมิดสิทธิสตรี
จะเป็นปัญหาต่อไปของที่นี่”

*** รุชดา สะเต็ง ***

แปรเปลี่ยนความเจ็บปวดของพี่น้องมุสลิมให้เป็นพลัง

สัมภาษณ์/เรียบเรียง : กุลธิดา สามะพุทธิ

“

โดยหลักศาสนาแล้วผู้หญิงมุสลิมคนหนึ่ง ควรทำหน้าที่เป็นแม่ของลูก อยู่ที่บ้าน ผู้หญิงมุสลิมส่วนใหญ่จึงแต่งงานเร็ว แต่วันนี้พื้นที่จังหวัด ขายแดนภาคใต้เต็มไปด้วยบาดแผลและความเจ็บปวด เราทำไม่ได้ หรอกที่จะมานั่งเป็นแม่ที่ดีของลูกอยู่ที่บ้านเฉยๆ โดยที่ไม่ได้ทำอะไร ทั้งๆ ที่เรามีโอกาสจะทำ

”

๒๒ ม่ว่า รุชดา สะเต็ง จะยังไม่เคยพบกับความสูญเสียโดยตรงจากเหตุการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ แต่ถ้อยคำและน้ำเสียงที่เธอถ่ายทอดความเจ็บปวด โศกเศร้า และกอดตันของผู้หญิงที่เป็น “เหยื่อไฟใต้” บ่งบอกให้รู้ว่าเธอเศร้า และเจ็บปวดเช่นเดียวกับผู้หญิงเหล่านั้น

รุชดาเกิดในครอบครัวครูที่ อ. สายบุรี จ. บัตตานี ชีวิตครอบครัวอบอุ่นและวัยเด็กที่ราบรื่นทำให้เธอไม่ค่อยได้สนใจเหตุการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้นรอบๆ บ้าน จนกระทั่งเธอเข้ามาเรียนที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และได้ทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนๆ ที่สหพันธ์นิสิตนักศึกษามุสลิมแห่งประเทศไทยเมื่อตอนปีสี่ ซึ่งเป็นปีที่เธอลงไปค่ายที่หมู่บ้านปะแต จังหวัดยะลา

“ภาพแรกที่เห็นที่ปะแต คือ ไม่มีผู้ชายอยู่ในหมู่บ้านเลย ส่วนใหญ่ถูกยิงเสียชีวิต บางกรณีบุกเข้ามาถึงในบ้าน ที่หมู่บ้านจึงมีแต่ผู้หญิงกับเด็กผู้ชายตัวเล็ก ๆ คนแก่ผู้หญิงหม้ายก็เยอะ แล้วก็มีการอยู่เต็มเลย เราได้ไปคุยกับพวกผู้หญิงและเด็ก เป็นครั้งแรกที่ได้รับรู้เรื่องราวจากคำบอกเล่าของชาวบ้าน ก่อนไปไม่นานมีกรณียิง 6 ศพ ชาวบ้านเล่าให้ฟังว่า คนร้ายเข้ามาในบ้านที่กำลังสอนเด็กๆ อ่านอัลกุรอาน เขาไล่เด็กๆ ออกไป แล้วก็ยิงหัวสมาชิกในครอบครัวทั้งหมด 4 คน พอออกมาจากบ้านก็กราดยิงผู้ชายอีกสองคนที่เดินออกมาจากมัสยิด ชาวบ้านบอกว่าทหารเป็นคนยิง

“อีกสาเหตุหนึ่งที่ผู้ชายหายไปก็เพราะการใช้กฎหมายพิเศษในพื้นที่ ทั้ง พรก.ฉุกเฉิน กฎอัยการศึก ให้อำนาจทหารจับคนไปได้โดยไม่ต้องมีข้อหา คนที่ถูกจับไปหลายคนถูกซ้อมทรมาน ทำให้ผู้ชายย้ายออกไปอยู่ที่อื่น ผู้หญิงบางคนต้องอยู่ลำพังเพราะสามีเสียชีวิต แล้วลูกยังต้องไปอยู่ที่อื่นอีก เราเจอคนตายคนหนึ่ง สามีโดนยิงตายต่อมากลูกก็ถูกยิง แล้วก็หลาน ตอนนี้เหลือแต่ผู้หญิงในบ้าน แต่เธอก็ต้องมีชีวิตอยู่ต่อไป

“การลงพื้นที่ครั้งนั้นทำให้เราได้ฟังเรื่องราวมากมายที่ไม่เคยรู้มาก่อน ฟังมาก ๆ ก็เกิดคำถามว่า ทำไมเขาโดนกันเยอะอย่างนี้ เราก็เป็นคนในสามจังหวัดแต่ทำไมไม่รู้เรื่องอะไรเหล่านี้เลย แล้วคนอื่นๆ จะรู้อะไรเกี่ยวกับเรื่องพวกนี้บ้าง” บัณฑิตจบใหม่วัย 23 ปีถ่ายทอดสิ่งที่เธอพบในหมู่บ้านเมื่อเดือนเมษายน 2552

การได้รับรู้เรื่องราวเหล่านี้ ทำให้รุชดาเกิดแรงบันดาลใจที่จะทำให้คนอื่นๆ เข้าใจ

เรื่องของชาวบ้านในสามจังหวัดอย่างที่เราเข้าใจบ้าง และผลักดันให้เธอหันมาทำงาน
เยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบอย่างเต็มตัว

รุชดาเพิ่งเรียนจบจากคณะเทคนิคการแพทย์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์เมื่อต้นปีนี้
ในขณะที่เพื่อนๆ ต่างพากันหางานทำ หรือไม่ก็เตรียมตัวเรียนต่อ แต่รุชดากำลังขมุกขมัว
กับการวางแผนงานสำหรับ “เครือข่ายสตรีจังหวัดชายแดนภาคใต้เพื่อสันติภาพ” ซึ่งเป็น
องค์กรที่เธอทำกับเพื่อนนักศึกษามุสลิมที่เพิ่งเรียนจบร่วมกันก่อตั้งขึ้น

“เครือข่ายสตรีฯ จะเน้นงานเยียวยาผู้หญิงและเด็กที่ได้รับผลกระทบจากความ
ไม่สงบเป็นหลัก เราจะเก็บข้อมูลในพื้นที่แล้วประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ความ
ช่วยเหลือ พร้อมกับนำข้อเท็จจริงเหล่านั้นมาเผยแพร่ให้สาธารณชนทราบ เราอยากให้
คนเข้าใจว่าเด็กและสตรีเป็นเหยื่อของเหตุการณ์ยังงี้

“ปัญหาใหญ่คือ ผู้หญิงในพื้นที่ไม่ค่อยรู้กฎหมาย ไม่รู้ว่าสิทธิของตัวเองในการไป
เยี่ยมสามีที่ถูกจับไป หรือจะเรียกร้องค่าชดเชยได้อย่างไร บางทีไปเยี่ยมสามีก็พบว่าถูกซ้อม
แต่ไม่รู้ว่าจะช่วยอย่างไร เราอยากให้มีการสอนกฎหมายคนในพื้นที่สามจังหวัด เพื่อให้เขา
สามารถรักษาสิทธิของตัวเองจากการถูกละเมิดจากเจ้าหน้าที่รัฐได้

“อยากเห็นผู้หญิงในภาคใต้มีความรู้เพียงพอที่จะออกมาเคลื่อนไหวเพื่อปกป้อง
สิทธิของตัวเอง ถ้าต้องการให้สามจังหวัดชายแดนภาคใต้สงบจริงๆ เราต้องทำมากกว่า
เพียงแค่การเยียวยาผู้หญิงที่ได้รับผลกระทบ แต่ต้องทำให้เขาได้รับความรู้ถึงสิทธิที่พวก
เขามี ให้ได้เรียนรู้ว่าจริงๆ แล้วในฐานะมนุษย์คนหนึ่งเขาควรถูกปฏิบัติอย่างไร เขาต้อง
ตระหนักถึงบทบาทของตัวเองว่า ถ้าคุณนั่งหวาดกลัวอยู่ที่บ้านเฉยๆ ไม่ทำอะไรเลย
ปล่อยให้ถูกคุกคามต่อไป คุณก็จะกลัวอยู่อย่างนั้น คนอื่นๆ ก็จะอยู่อย่างนั้น แล้ว
เมื่อไหร่จะมีความสุขจริงๆ เสียที

“อันที่จริง มีงานอีกหลายอย่างที่อยากทำเพราะปัญหามันเยอะแยะไปหมด เช่น
การดูแลเด็กกำพร้าและเด็กที่ได้รับผลกระทบจากความรุนแรง ไม่รู้ว่าจะเครือข่ายฯ เราจะ
ทำได้มากน้อยแค่ไหน แต่เราจะทำให้ดีที่สุดเพื่อให้บ้านกลับมาเป็นบ้านอีกครั้ง”

รุชดาบอกว่าความคิดและการใช้ชีวิตของเธอเปลี่ยนไปมากหลังจากที่ได้รับรู้
เรื่องราวอันรันทดและความอยุติธรรมที่ผู้หญิงภาคใต้ได้พบ

“การที่เราได้รับรู้เรื่องเหล่านี้จากชาวบ้านทำให้รู้ว่าพี่น้องถูกกระทำมากแค่ไหน พอรู้แล้วทำให้เรารู้หน้าที่ของตัวเองมากขึ้นว่าต้องทำอะไร และทำไมถึงต้องทำตรงนี้ ตอนนี้รู้สึกว่าเป็นเป้าหมายของชีวิตตัวเองมากขึ้น เห็นแนวทางว่าจะต้องไปทางไหน เมื่อก่อนคิดเพียงแต่ว่าพอเรียนจบออกมาก็ทำงานเป็นนักเทคนิคการแพทย์ในโรงพยาบาล แต่ตอนนี้วางแผนในระยะยาวไว้ว่าจะทำงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ อยากทำงานด้านการพิสูจน์หลักฐานในคดีความไม่สงบในสามจังหวัดฯ เพื่อทำให้เกิดความเป็นธรรมกับทุกฝ่าย”

งานนิติวิทยาศาสตร์ในพื้นที่สามจังหวัดที่คุกรุ่นไปด้วยความรุนแรงฟังดูไม่น่าจะเหมาะกับหญิงสาวมุสลิมตัวผอมบางอย่างเธอ แต่สาวน้อยผู้มีแววตามุ่งมั่นพูดถึงความตายเพียงสั้นๆ ว่า “คนเราเมื่อถึงที่ตายก็ต้องตาย แต่เราขอตายด้วยการที่ได้ทำอะไรเพื่อคนอื่นเยอะๆ ดีกว่าตายไปโดยที่ไม่ได้ทำอะไรให้ใครเลย”

รุชดายอมรับว่าแผนงานที่วางไว้ ทั้งงานกับเครือข่ายสตรีฯ ที่เธอร่วมก่อตั้งและความฝันที่จะเป็นนักนิติวิทยาศาสตร์เพื่อทำงานในสามจังหวัดภาคใต้ทำให้เธอแทบจะไม่เหลือที่ว่างสำหรับชีวิตส่วนตัวเลย

“โดยหลักศาสนาแล้วผู้หญิงมุสลิมคนหนึ่ง ควรทำหน้าที่เป็นแม่ของลูกอยู่กับบ้าน ผู้หญิงมุสลิมส่วนใหญ่จึงแต่งงานเร็ว แต่วันนี้พื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เต็มไปด้วยบาดแผลและความเจ็บปวด ทั้งผู้หญิง ผู้ชาย เด็กๆ ผ่านประสบการณ์ที่เราเล่ามาเยอะ อิสลามบอกเสมอว่าทุกคนเป็นพี่น้องกัน ส่วนหนึ่งส่วนใดเจ็บปวด เราก็เจ็บปวดด้วย เราทำไม่ได้หรอกที่จะมานั่งเป็นแม่ที่ดีของลูกอยู่ที่บ้านเฉยๆ โดยที่ไม่ได้ทำอะไรทั้งๆ ที่เรามีโอกาสจะทำ ในสถานการณ์อย่างนี้เราคิดว่าเราจะมามีชีวิตส่วนตัว มีความสุขอยู่คนเดียวไม่ได้”

~*~ อำไพ บุญศรี ~*~
มือประสานความช่วยเหลือสู่ชุมชน

สัมภาษณ์/เรียบเรียง : กุลธิดา สามะพุทธิ

“

เจ้าหน้าที่ทำเหมือนกับว่าอยากจะช่วยใครฉันก็ช่วย เราารู้สึกว่านี่คือ
ความเก๋ไก๋ของชาวบ้าน ถึงเวลาก็ระเบิดออกมา จริงๆ แล้วเจ้าหน้าที่
ต้องดูแลชาวบ้านให้มากที่สุด ถ้าปฏิบัติกับชาวบ้านดีขึ้น เหตุการณ์
ในภาคใต้ก็จะดีขึ้นบ้าง

”

❖ ขอบข่ายเหลือคนอื่น ทำแล้วมีความสุข

หญิงร่างเล็ก อำไพ บุญศรี พุดจากใจและอย่างกระตือรือร้น เธอพร้อมที่จะช่วยผู้เดือดร้อน ไม่ว่าจะอยู่ในฐานะหัวหน้าแม่บ้านและฝ่ายประชาสัมพันธ์โรงแรมต้นหยง หรือประธานชมรมสตรีจังหวัดนราธิวาส

พื้นเพมาจากครอบครัวชาวสวนยาง อำเภอลำดวน เธอทำงานโรงแรมตลอดมา ระหว่างงานประจำก็ช่วยประสานงานกับภาครัฐและเอกชนเพื่อบรรเทาความเดือดร้อนแก่คนเล็กๆ ทั้งในชุมชนชาวพุทธและมุสลิม

นิสัยขอบข่ายเหลือคนอื่น เธอว่าอาจติดมาจากพ่อ บวกกับเป็นคนกล้าพูดกล้าแสดงออกมาตั้งแต่เด็ก เห็นอะไรไม่ยุติธรรมในหมู่บ้านมักทนไม่ได้ จึงขอบข่ายเหลือคนมาตั้งแต่เด็ก ไปช่วยงานบ้านไหน เธอจะอยู่ช่วยกระทั่งเสร็จงานจึงกลับ อย่างสำนวนว่า “กลับพร้อมเหล็กชุด”

“ทุกวันรับบทเป็นผู้ประสานงานระหว่างคนที่เดือดร้อนขาดแคลนกับโรตารี หรือองค์กรเอกชนที่มีเงินจะช่วยเหลือ เราจัดหาให้เรื่อยๆ จนเดี๋ยวนี้ใครหลังคารั่วก็มาหาอำไพ เดินทางไปครบทั้ง 13 อำเภอ 77 ตำบลในนราธิวาสแล้ว แต่ช่วงนี้ไม่ได้เข้าไปในหมู่บ้านแล้วเพราะมันอันตราย ถ้ามีประชุม ชาวบ้านจะออกมาแทน”

อำไพทำงานโรงแรมมากพอๆ กับงานขอบข่ายสังคม ตั้งแต่เรียนจบด้านอาชีวศึกษาที่โรงแรมตลอดมาตั้งแต่เป็นคนทำความสะอาด จนกระทั่งเจ้าของโรงแรมต้นหยงติดต่อให้มาทำงานด้วย เธอจึงย้ายมาอยู่นราธิวาส ปล่อยให้สามีอยู่ดูแลลูกที่หาดใหญ่ เมื่ออยู่ไปนานๆ เข้า สามีกับลูกจึงย้ายตามมาอยู่ที่นราธิวาสด้วย

“ตอนนั้นคนเตือนว่า นราฯ อยู่ยาก เพราะเป็นมุสลิม 80 เปอร์เซ็นต์ แต่เวลาเพียงแค่ 2 ปีก็มีความผูกพันทันที เริ่มเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกับคนท้องถิ่น เราคิดว่า ถ้าเราเข้าใจคนอื่น คนอื่นเข้าใจเราก็อยู่ร่วมกันได้ ทำงานที่โรงแรมต้นหยงได้ 6 ปีก็เริ่มอยากทำอย่างอื่น ก็เลยอาสาไปช่วยเป็นพัฒนารตำบลโคกเคียน เราเป็นชาวพุทธแต่เข้าไปทำงานในหมู่บ้านชาวมุสลิม ไปตะลอนๆ เข้าออกทุกหมู่บ้านจนถึงสี่ห้าทุ่ม เห็นสภาพความเป็นอยู่ชาวบ้านแล้วก็สงสาร คิดว่าไม่ได้รับความช่วยเหลือจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือผู้นำชุมชนเท่าที่ควร จึงช่วยประสานกับองค์กรต่างๆ ให้มาช่วยชาวบ้าน

ซึ่งก็เจอปัญหาเรื่อย ๆ เช่น เวลาไปขอรถเข็นจากโรงพยาบาลให้คนพิการในหมู่บ้านก็ต้องรอนานกว่าจะได้ คนที่ได้ก็ต้องมีเส้นสายกับเจ้าหน้าที่ เราเห็นความไม่เป็นธรรม

“นอกจากนี้ก็จัดกิจกรรมชุมชนเนื่องในโอกาสต่างๆ เช่น วันแม่ วันสงกรานต์ วันสตรีสากล ซึ่งต้องหาวิธีจัดให้เหมาะสมกับสังคมมุสลิมด้วย อย่างงานสงกรานต์ ชาวบ้านสงน้ำพระพุทธรูปไม่ได้ เราก็ไม่ต้องนิมนต์พระ แต่จัดให้มีการตรวจสอบสภาพตอนเช้า ปรากฏว่าคนมากันเยอะมากทั้งพุทธและมุสลิม แล้วก็กินข้าวกลางวันร่วมกันในชุมชน ส่วนงานวันครอบครัวจัดขึ้นเพราะเห็นว่าครอบครัวมุสลิมมีความห่างเหินกัน ลองจัดให้ลูกๆ มอบของให้พ่อแม่ แล้วก็ให้ทอดกัน คนที่เข้าร่วมก็ชอบ กิจกรรมต่างๆ ที่ทำมีเป้าหมายให้คนในชุมชนสามัคคี ให้คนพุทธกับมุสลิมอยู่ร่วมกันได้บนความแตกต่างทางวัฒนธรรมและศาสนา ไม่ใช่ต่างคนต่างอยู่ เพราะอยู่หมู่บ้านเดียวกัน อำเภอเดียวกัน แยกไม่ได้หรอก

“เราช่วยประสานงานโครงการฝึกอาชีพให้แก่หญิงหม้ายที่สูญเสียสามีจากเหตุความไม่สงบ ในนราธิวาสมีอยู่ 500 กว่าคน กิจกรรมไหนที่จะให้ผู้หญิงเข้าร่วม เราก็รู้ว่าเป็นเรื่องยากที่จะให้ผู้หญิงออกมาประชุมหรือร่วมกิจกรรม เราก็ใช้วิธีโทรหาสามีหรือญาติเขาเลย ให้รับรู้ว่าได้ไปทำอะไรเสียหาย

“ทำงานนี้แล้วสนุก ชอบเห็นเขามีความสุข เราก็คิดว่าเราช่วยเขาเท่าที่จะช่วยได้ ช่วยโดยที่เราไม่ต้องหวังอะไร ได้เท่าไรก็เท่านั้น แค่นี้เอาผ้าห่มไปให้คนที่ไม่มีก็มีความสุขแล้ว ถึงเราไม่มีของหรือเงินทองให้ แต่เป็นตัวประสานให้ความช่วยเหลือไปถึง ได้เห็นชีวิตและวัฒนธรรมที่หลากหลาย ทำให้เราได้เรียนรู้และศึกษาชาวมุสลิม เช่น ถ้าไปเป็นวิทยากรในโรงเรียนอิสลามก็จะสวมกระโปรงเรียบร้อย ช่วงถือศีลอดก็เอาน้ำหวานอินทผลัมไปให้เขาที่มัสยิด สิ่งที่ไม่รู้เกี่ยวกับหลักศาสนาหรือข้อปฏิบัติก็จะถามก่อน แต่เราก็คงเป็นตัวของตัวเอง

“เคยจัดกิจกรรมบริจาคโลหิต ชาวบ้านบอกว่าคนมุสลิมบริจาคโลหิตไม่ได้ เราก็หาโอกาสคุยกับเด็กๆ ในชุมชนว่า ถ้าเอาเลือดของคนพุทธ มุสลิม คริสต์ มาผสมกัน มันก็เป็นสีแดง (ใช้น้ำหวานเทให้ดู) เหมือนกัน เพราะฉะนั้นเวลาจะตาย เลือดของคนศาสนาไหนก็ช่วยชีวิตคนได้เหมือนกัน แล้วเราก็เปิดหนังสือศาสนา ดูที่อัลเลาะห์สอนว่า

การช่วยชีวิตคนทำได้ ตั้งแต่นั้นมาชุมชนมุสลิมก็เริ่มบริจาคโลหิตกันมากขึ้น ความคิด
ความเชื่อแบบนี้มาจากการมีกลุ่มคนที่คอยชักนำ ซึ่งเราต้องต่อสู้กับความคิดของผู้นำ
ความคิดเหล่านี้...ต้องต่อสู้มาก

“ปัญหาในการทำงานส่วนมากเป็นความไม่เข้าใจระหว่างคนพุทธกับมุสลิม เพราะ
ฉะนั้นเวลาทำงานจะปรึกษาและถามคณะกรรมการกลางอิสลามประจำจังหวัดนครราชสีมา
ตลอด”

อำไพยอมรับว่าเคยมีความโกรธแค้นคนที่ก่อความไม่สงบ หรือที่ใครๆ เรียกว่า
“โจรใต้” มาก โดยเฉพาะหลังจากที่เพื่อนคนหนึ่งของเธอซึ่งเป็นสมาชิก อบต. สุโขทัย
ที่เป็นคนพุทธถูกฆ่าตาย แต่ความรู้สึกโกรธแค้นนั้นเหือดหายไปสิ้นด้วยเหตุการณ์บังเอิญ
เพียงครั้งเดียว

“วันหนึ่งเลขาผู้ว่าฯ โทรมาบอกว่าเขาผู้ต้องสงสัยคดีก่อความไม่สงบ 25 คน
ที่มอบตัวมาพักกินข้าวที่โรงแรมตันหยง ให้ทางเราเตรียมอาหารและน้ำไว้ให้ ตอนนั้น
เราคิดว่าถ้าเจอจะต้องโกรธ แต่พอเขามาถึง มีทั้งโต๊ะครู อิหม่าม ยาวชน แต่งตัว
มอมแมม หน้าซีด พอเห็นหน้าความแค้นที่มีอยู่หายหมดเลย ถามโต๊ะอิหม่ามคนหนึ่งว่า
ทำไมถึงมอบตัว เขาบอกว่าถูกถามหา อยากให้กลับ และเขาคิดว่าถูกปลุกระดมให้ทำ
ในสิ่งที่ไม่อยากทำ เขาน่าสงสารมาก ยาวชนคนหนึ่งบอกว่าเคยฟังเราพูดที่อำเภอ
จะนะ เราารู้สึกว่าผู้ก่อความไม่สงบอยู่ใกล้ตัวเรามาก ไม่รู้เลยว่าใครเป็นใคร แต่ใน
สถานการณ์แบบนี้ทุกคนต้องระวังตัวเองอย่างที่สุดอยู่แล้ว เราก็ถือว่าเราทำความดีและ
เชื่อว่าความดีจะช่วยคุ้มครองเราจากอันตราย”

“เราไม่ได้มีอำนาจ ยศ ตำแหน่งที่จะทำงานทั้งจังหวัดได้ เราถือแค่ว่าเป็นเครื่องจักร
เล็กๆ ก็ยังดี ถ้าเรารวมกลุ่มกันมันก็จะดีขึ้น ตอนนี้ก็ดีขึ้นเยอะแล้ว ในส่วนที่ว่าเราเริ่ม
เรียนรู้และให้เกียรติซึ่งกันและกัน เราเข้าใจกันมากขึ้น”

ด้วยความที่รับบทเป็นผู้ประสานความช่วยเหลือจากหน่วยงานรัฐและเอกชนลงไปสู่
ชุมชน อำไพจึงได้สัมผัสกับท่าที การปฏิบัติตัวทั้งที่ดีและไม่ดีของภาครัฐ ซึ่งเธอบอกว่า
ส่วนที่ไม่ดีนั้น ถ้าไม่แก้ไขจะเป็นส่วนหนึ่งที่ขัดขวางการนำสันติสุขกลับคืนสู่ภาคใต้

“เราเคยตามเงินช่วยเหลือของชาวบ้านสองคนที่โดนระเบิด เราไปประสานที่

อำเภอ ก็ทำให้รู้ว่าเหตุการณ์ไม่สงบในพื้นที่ส่วนหนึ่งเป็นเพราะเจ้าหน้าที่ของรัฐ คือ ทำให้เหมือนกับว่าอยากจะช่วยใครฉันก็ช่วย ไปประกันสังคม เจอเจ้าหน้าที่ถามว่ามาทำไม ถามเราว่า คุณช่วยเขาแล้วจะได้อะไร เราารู้สึกว่าท่าทีทัศนคติแบบนี้ละที่สร้างความเก็บกดให้ชาวบ้าน ถึงเวลามันก็จะเปิดออกมา จริงๆ แล้วเจ้าหน้าที่ต้องดูแลชาวบ้านอย่างดีที่สุด ถ้าข้าราชการปฏิบัติกับชาวบ้านดีขึ้น เหตุการณ์ในภาคใต้ก็อาจจะดีขึ้นส่วนหนึ่ง แต่ข้าราชการที่ดีก็มีเยอะ มีส่วนน้อยที่ไม่ดีก็ต้องแก้ไข

“ปัญหาภาคใต้ไม่จบเพราะรัฐบาลเองประมาณลงไปไม่ตรงจุด ควรจัดให้ทุกฝ่ายมานั่งปรึกษาหารือกันว่าต้องการงบประมาณตรงไหน เอาไปใช้ทำอะไร รัฐบาลให้ได้เท่าไร เพื่อให้เงินถูกใช้ไปในทางที่เกิดประโยชน์กับท้องถิ่น ถ้าแก้ตรงนี้ได้คิดว่าภาคใต้จะสงบ เพราะคนที่ก่อเหตุไม่สงบเราเคยเจอมาแล้ว เขาไม่ใช่พวกคนที่น่ากลัว มีหนวดยาวถึงเข่า แต่เป็นคนแบบเราๆ นี่แหละ เพียงแต่เขาอาจจะมีปัญหาบางอย่าง”

เมื่อถามถึงงานที่ภาคภูมิใจที่สุดในส่วนที่เกี่ยวกับสามจังหวัดภาคใต้ คำตอบของเธอหาใช่งานสังคมสงเคราะห์ใหญ่โต หรืองานระดมทุนที่ได้เงินเยอะ หากแต่เป็นเรื่องราวเล็กๆ ที่เกิดขึ้นในครอบครัวของเธอเอง

“ความภูมิใจส่วนตัว คือได้มีโอกาสอุปการะเด็กมุสลิมที่เป็นเพื่อนกับลูกชาย ซึ่งมีปัญหาเรื่องการเรียนที่โรงเรียนอิสลาม พอเรียนไม่ได้พ่อแม่ก็จะพากลับจังหวัดสตูล เราก็รับมาอยู่ด้วย ที่บ้านก็ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเล็กน้อยเพื่อให้เด็กอยู่ได้ ช่วงถือศีลอดก็ปรับเวลากินข้าวไปด้วย ตอนนั้นเราได้เรียนรู้ชาวมุสลิมอย่างลึกซึ้งไปด้วย เขาไปเรียนจบปริญญาตรีที่มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ สิ่งที่เราทำก็เหมือนโครงการรับเด็กมุสลิมไปอยู่กับครอบครัวชาวพุทธที่กรุงเทพฯ อย่างที่นิยมทำกันในสมัยนี้ แต่ครอบครัวเราทำมาก่อนแล้ว”

ในช่วงห้าปีของความรุนแรงในพื้นที่ แยกของโรงแรมตันหยงลดลงถึง 70 เปอร์เซ็นต์ เพราะคนไม่กล้ามาเที่ยว พนักงานของโรงแรมซึ่งมีเกือบ 80 คนเริ่มเดือดร้อน แต่ทางโรงแรมไม่ได้มีนโยบายจะปลดพนักงาน นอกจากนี้ยังสนับสนุนกิจกรรมเพื่อสังคมด้วย อำเภอจึงบอกว่าตัวเองโชคดีที่ทั้งครอบครัวและหัวหน้าสนับสนุน

“พอเราทำไปเรื่อยๆ ที่ทำงาน ครอบครัวได้เห็นที่เราทำอะไร เขาก็จะยอந்துตัวเองว่าเขาทำอะไรให้สังคมได้บ้าง จึงรู้สึกว่าเป็นตัวอย่างให้คนใกล้ชิด เราจะอยู่ที่นี้

ต่อไปเพราะรู้สึกว่าเป็นคนนราฯ ไปแล้ว เดียวนี้เวลากลับบ้านที่หาดใหญ่จะอยู่ได้
ไม่ถึงอาทิตย์ เพราะรู้สึกว่าหาดใหญ่มั่นวุ่นวาย ถึงแม้ว่าอยู่ในราชวาสจะต้องหวาดกลัว
บ้าง แต่เวลาเจอคนยิ้มให้ แม้จะไม่รู้จักกันก็รู้สึกดี สงสัยชาติก่อนคงเกิดเป็นคนมุสลิม
ในสามจังหวัดนี้แน่”

✧ จันทรจิรา เพชรริน ✧
เสียงเพรียกแห่งชีวิตของครูชายแดนใต้

สัมภาษณ์/เรียบเรียง : สุพัตรา ศรีปัจฉิม

“

แม่ชุมชนตาชีจะเป็นหมู่บ้านไทยพุทธที่ถูกล้อมรอบด้วยชุมชนชาวไทยมุสลิม...แต่ชาวบ้านแถบนี้ก็ไม่เคยบาดหมางใจกัน เพราะคนที่นี่มีสายสัมพันธ์ที่ดีต่อกันมาตั้งแต่รุ่นปู่ย่าตายายซึ่งก็เป็นสิ่งสำคัญ ทำให้คนสองศาสนาอยู่ด้วยกันอย่างสงบสุขมาตลอด

”

สายฝนที่โปรยปรายมาตั้งแต่ช่วงเช้าเพิ่งเริ่มซาลงในช่วงบ่ายทำให้พื้นที่ตำบลตาชี อำเภอยะหา จังหวัดยะลาสดชื่นชุ่มฉ่ำ ถ้าเป็นพื้นที่อีสานในช่วงต้นเดือน พฤษภาคมเช่นนี้อุณหภูมิคงร้อนระอุแทบเป็นไฟ แต่ที่นี่กลับมีฝนตกหนักแทบทุกวัน หรือนี่จะเป็นน้ำตาฟ้าหลังโหลมาปลอบประโลมความทุกข์ร้อนของชาวบ้านในสมรภูมิ ความรุนแรงที่เกิดขึ้นรายวันจนมองไม่เห็นปลายทางแห่งสันติภาพวาร์รออยู่ ณ แห่งใด

แม้หลายพื้นที่จะเต็มไปด้วยความรุนแรง แต่หมู่บ้านในเขตนี้ยังคงถูกโอบล้อมไปด้วยขุนเขา สวนผลไม้และยางพารา สายน้ำใสเย็นที่ไหลผ่านใจกลางหมู่บ้านตาชี ทำให้บริเวณนี้อุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรต่างๆ ทั้งปลา พืชผักสมุนไพรที่ขึ้นตามธรรมชาติ ให้ชาวบ้านได้พึ่งพานำมาประกอบอาหารในครัวเรือน

และเนื่องด้วยพื้นที่นี้มีชาวไทยพุทธอาศัยอยู่ร้อยละ ๕๐ ความรักในอาชีพและบ้านเกิดจึงไม่ทำให้ ครูจันทร์จิรา เพชรริน ซึ่งเป็นคนตาชี (เป็นชื่อหมู่บ้านที่มีสถานะเป็นตำบล) โดยกำเนิดไม่คิดจะย้ายถิ่นฐานไปอยู่ที่อื่น แม้ครูในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้จะตกเป็นเป้าหมายของกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบมาตลอดก็ตาม

“สอนที่โรงเรียนบ้านพงกั่ว ตำบลยะหา อยู่ห่างจากตำบลตาชีประมาณ 6 กิโลเมตร ตั้งแต่เรียนจบก็มาสอนที่นี่เลย เกือบ 15 ปีแล้ว เป็นหมู่บ้านมุสลิมร้อยละ ๕๐ ที่ไม่เคยเกิดเหตุคนร้ายเข้ามาเผาห้องสมุดโรงเรียนสองครั้งเมื่อปี 2549 แต่โชคดีที่ไม่มีอะไรได้รับความเสียหายมาก ช่วงนั้นมีการเผาโรงเรียนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้บ่อย ตอนเกิดเหตุที่โรงเรียน ทหารยังไม่ได้เข้ามาดูแลรักษาความปลอดภัย แต่ปัจจุบันมีทหารเฝ้ารักษาความปลอดภัยตลอด 24 ชั่วโมง ก็รู้สึกอุ่นใจขึ้น นอกนั้นเหตุการณ์อื่นก็ไม่มี เพราะบ้านพงกั่วเป็นชุมชนเข้มแข็งเหมือนกับชุมชนตาชีนั่นแหละ

“ช่วงที่เราเผาโรงเรียนใหม่ๆ ก็กลัวเหมือนกัน เวลาขับรถยนต์ไปไหนจะมองกระจกตลอด ข้ายาวมองตลอดไม่เคยขับรถแบบเผลอเธอ แม้จะสอนที่โรงเรียนนี้มานานแต่ในช่วงที่เราเผาโรงเรียนในพื้นที่บ่อยๆ ยอมรับว่ากลัวเหมือนกัน ยิ่งเวลาเดินทางออกจากหมู่บ้านก็ต้องระวัง

“ครูที่โรงเรียนส่วนใหญ่เป็นไทยพุทธ ที่เหลือสองคนเป็นมุสลิม ยิ่งตอนเกิดเหตุการณ์ครูถูกลักพาตัวทำร้าย ครูหลายคนกลัวจนไม่กล้าไปนั่งกินก๋วยเตี๋ยวที่ร้านหน้าโรงเรียน ทั้งๆ ที่ปกติเราจะไปพึ่งพาอาหารกลางวันไปนั่งกินก๋วยเตี๋ยวร้านนั้นเป็นประจำ

“เพื่อนครูบางคนบอกว่า ‘กลัวจะถูกทำร้ายเหมือนครูจุฬิง’ แต่บางคนก็บอก ‘หมู่บ้านเราไม่มีอะไรหรอก ชาวบ้านเขาก็ดี แต่กลัวว่าโจรจะเข้ามาแฝงตัวปะปนกับชาวบ้าน แล้วมาทำร้ายครูมากกว่า’ คนในหมู่บ้านไม่มีอะไรหรอกลูกศิษย์เราทั้งนั้น แต่ถ้ามาจากที่อื่นชาวบ้านไม่แน่ใจ เพราะคนที่มาก่อนเหตุส่วนใหญ่เป็นนอกพื้นที่ คนหมู่บ้านอื่นก็พูดเหมือนกันถ้ามาก่อนเหตุในบ้านเขาจะเป็นคนที่นี่ ไม่ใช่คนในหมู่บ้านส่วนใหญ่จะเป็นแบบนี้

“ช่วงนั้นก็ปั่นป่วนใหญ่เลยทีเดียวที่เราไม่ไปนั่งกินก๋วยเตี๋ยวในหมู่บ้าน ต้องเปลี่ยนวิธีด้วยการห่อข้าวไปกิน ช่วงหลังเก็บเงินซื้อของมาทำกับข้าวกินร่วมกันที่โรงเรียนไม่ออกไปไหน ครูที่สอนส่วนใหญ่เป็นคนตำบลตาชีเกือบทั้งหมด โรงเรียนมีเด็กเกือบ 400 คน เรียนรวมกันสองหมู่บ้านคือ บ้านพวงแวงและบ้านเจาะกาดี

“ช่วงปิดเทอมนี้เป็นเวลาที่ต้องเตรียมหนังสือ สื่อการเรียนการสอนให้นักเรียน เราต้องเดินทางเข้าตัวเมืองบ่อเพื่อไปสั่งซื้อหนังสือให้นักเรียน ไปติดต่อราชการ เวลาเดินทางขั้บรถยนต์ไปเองก็รู้สึกปลอดภัยขึ้นมานิดหนึ่ง

“หลักสูตรการสอนก็เหมือนกัน แต่เขาจะมีวิชาศาสนาขึ้นมาของเขาต่างหาก ของไทยพุทธเรียนวิชาศีลธรรมวัฒนธรรม มุสลิมก็เรียนหลักศาสนาของเขา ทุกวันตอนเที่ยงเขาจะละหมาดและวันศุกร์จะไปละหมาดตามมัสยิด แต่ก็ไม่หยุดเรียนนะ จะให้เวลาละหมาดถึงบ่ายโมงครึ่ง ภารกิจทางศาสนาทุกวันศุกร์เป็นวันสำคัญของมุสลิม ถ้าเป็นชาวบ้านเขาจะไม่ไปไหนเลย ไม่ไปกรีดยาง รอไปละหมาดวันศุกร์ที่มีสยิดถือเป็นวันหยุดใหญ่เขา

“ภาษามลายูเราก็ฟังรู้เรื่อง แต่พูดไม่ได้หมด ส่วนภาษาที่ให้เด็กสื่อสารกับเราที่โรงเรียนเป็นภาษาไทย แต่ถ้าครูสอนเด็กอนุบาลก็ต้องพูดและฟังภาษาเขาได้บ้าง เพราะเด็กยังเล็กจะบอกไปจุจาระ ปัสสวะ ครูก็จะรู้ว่าเด็กจะไปทำอะไร

“ตอนไปอยู่แรกๆ การสื่อสารกันก็ไม่ลำบากนะเพราะเขาพูดภาษาไทยได้จากการดูทีวี ผู้ปกครองส่วนใหญ่ก็พูดภาษาไทย มีบ้างเด็กอนุบาลเล็กๆ ที่พูดไม่ได้แต่พอมาเรียนสักพักก็จะพูดภาษาไทยได้

“ที่ผ่านมาผู้ปกครองก็ให้ความร่วมมือกับครูดี เราจะรู้จักผู้ปกครองนักเรียนทุกคน เพราะแต่ละปีต้องรับเด็กเข้าเรียนใหม่ ก็จะได้สอบถามว่าใครเป็นลูกใคร มาจากไหนก็จะ

รู้จักหมด อยู่ยาวนานแล้วรู้จักชาวบ้านที่นั่นมากกว่ารู้จักคนแถวบ้านตัวเองเสียอีก”

ครูจันทร์จิราบอกว่า แม้ชุมชนตาชีจะเป็นหมู่บ้านไทยพุทธที่ถูกล้อมรอบด้วยชุมชนชาวไทยมุสลิมและโรงเรียนที่เธอสอนจะตั้งอยู่ในหมู่บ้านชาวไทยมุสลิม แต่ชาวบ้านแถบนี้ก็ไม่เคยบาดหมางใจกัน เพราะคนที่นี่มีสายสัมพันธ์ที่ดีต่อกันมาตั้งแต่รุ่นปู่ย่าตายาย ซึ่งก็เป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้คนสองศาสนาอยู่ด้วยกันอย่างสงบสุขมาตลอด

“ก็มีการปรับเปลี่ยนการใช้ชีวิตบ้าง จากที่เราเคยไปโรงเรียนแต่เช้าเจ็ดโมงกว่าอาจจะเปลี่ยนเป็นเข้าบ้างสายบ้างสลับกัน อย่าไปให้ตรงเวลา กลับเร็วบ้างช้าบ้าง

“จากที่ดูข่าวแถวพระราชวังจะเกิดเหตุการณ์รุนแรงบ่อย ส่วนที่ยะลา ก็จะเป็นบางหมู่บ้าน ถ้าเป็นพื้นที่ไทยพุทธก็ไม่มีอะไร ถ้าเป็นบ้านยุโปหรือตำบลปะแตก็จะเกิดเหตุการณ์บ่อย ตรงนั้นเป็นหมู่บ้านมุสลิม แต่ที่ตำบลตาชีไม่มีเหตุความรุนแรง เพราะเรามีการดูแลรักษาความปลอดภัยตลอดเวลา

“พื้นที่ตำบลตาชีทุกหมู่บ้านเป็นคนไทยพุทธร้อยเปอร์เซ็นต์ และหมู่บ้านพงกวนตำบลยะหา ซึ่งเป็นหมู่บ้านมุสลิมที่เราไปสอนอยู่ ทั้งสองก็ไม่ได้เกิดความขัดแย้งความไม่เข้าใจกันเหมือนพื้นที่อื่น เพราะคนตาชีกับหมู่บ้านมุสลิมที่อยู่ใกล้ๆ ตรงนี้เขารู้จักกันมานานตั้งแต่รุ่นพ่อ รุ่นแม่ เขาช่วยกันดูแลคนในหมู่บ้านจะไม่ทำร้ายกัน ถ้ามีงานแต่งงานหรือ “งานกินเหนียว” พี่น้องมุสลิมก็จะมาเชิญคนไทยพุทธไปร่วมงาน เวลาไทยพุทธแต่งงาน ไปบอกเขามาร่วมงานเขาก็มาช่วยแลกเปลี่ยนกัน ไม่เคยมีใครบอกว่า ‘อย่าไปนะ แถวบ้านมุสลิมมันอันตราย’ เวลาลูกศิษย์แต่งงานไม่ว่าอยู่หมู่บ้านไหนเราก็ไปช่วยทุกงาน

“ผู้อำนวยการโรงเรียนพงกวนเป็นผู้ชายมาจากในเมืองยะลา เพิ่งจะย้ายมาใหม่แกก็กลัวนะ เวลาต้องไปร่วมงานในหมู่บ้านก็จะบอกให้ชวนเพื่อนครูที่โรงเรียนไปหลายๆ คน เราก็บอกไม่เป็นไร บางคนเขาอยู่ในตัวเมืองยะลา มันไกลนะ จะให้เขามาก็อย่างไรอยู่เลยบอก ผอ. ไปว่า ไม่เป็นไรถีนี่เป็นถีนครูจันทร์จิรา สบายใจได้รู้จักทุกคน

“แม้ผู้ก่อความไม่สงบจะมุ่งทำร้ายครู แต่เราไม่เคยคิดที่จะย้ายออกไปอยู่ที่อื่น เพราะไม่รู้จะไปที่ไหน คงอยู่ที่นี้แหละ เราเป็นคนที่นี่ เกิดที่นี่ ก็คงต้องตายที่นี่ ถ้าย้ายไปต่างจังหวัดก็ต้องไปนับหนึ่งใหม่ ญาติพี่น้องก็ไม่มี แต่ถ้ายังอยู่ตรงนี้ พี่น้องเราก็เยอะ คงจะเป็นครูสอนที่โรงเรียนพงกวนไปจนปลดเกษียณเลย”

❧ ศิริพร ลอแมอามิง ❧
ในห้วงความฝัน...ฉันกอดเธอ

สัมภาษณ์/เรียบเรียง : สุพัตรา ศรีปัจฉิม

“
ลูกฝันว่าพ่อมาหา ลูกอยากให้มืดเร็วๆ อยากฝันว่าได้กอดพ่ออีก
”

❖ เพื่อนมาที่บ้านเขาปอบว่า ‘อย่าคิดมากนะ แพนไปดีแล้ว’ พอเพื่อนกลับไป ลูกก็พูดว่า ‘แม่ครับ ลูกว่าถ้าจะให้ดีจริง พ่อต้องอยู่กับเราสิ พ่อต้องไม่ตาย’”

ศิริพร ลอแมอามิง นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร ระดับชำนาญการ สำนักงานส่งเสริมการเกษตรอำเภอเมืองนราธิวาส ย้อนความเจ็บปวดของชีวิตให้ฟังทั้งน้ำตา หลังจากเธอสูญเสียสามีอันเป็นที่รักอย่างไม่มีวันกลับ เธอจึงอยู่กับลูกชายคนเดียวเพียงลำพังโดยขาดเสาหลักของครอบครัว

“สามีเป็นผู้ช่วยผู้จัดการธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาอำเภอรีอเสาะ เหมือนคนในพื้นที่เพราะทำงานอยู่ตรงนั้นมาสิบกว่าปี เหตุการณ์เกิดบนถนนสายหลัก รีอเสาะ-มะริอโบ-ยี่งอ เมื่อวันที่ 19 ธันวาคม ปี 2550 ช่วงประมาณห้าโมงเย็น เส้นทางที่ผ่านเป็นย่านชุมชน คิดดูซิเหตุการณ์ก็ยิ่งเกิดอีก

“คนร้ายแต่งกายชุดเขียวคล้ายทหารตั้งด่านรออยู่แล้ว มันเล่นกราดยิงคนในรถตรงจุดเกิดเหตุเป็นย่านชุมชนแท้ๆ ไม่มีใครเห็นบ้างหรือไง? พอเหตุการณ์เกิดเหมือนมีอะไรบังตา บางคนก็บอกว่าไม่ได้สังเกต บางคนคิดว่าเป็นฝีมือทหาร มันก็เป็นชะอย่างนี้ พอเกิดเหตุร้ายขึ้นคนที่ถูกแอบอ้างโดนโยนความผิด คือทหาร แต่จริงๆ แล้วมันไม่ใช่

“วันเกิดเหตุมีน้องพนักงานธนาคารกลับมาพร้อมกันแค่สามคน เหตุการณ์ครั้งนั้นทำให้มีคนอื่นเสียชีวิตร่วมด้วยอีกสองคนและสามี ส่วนน้องอีกคนบาดเจ็บสาหัส และมีชาวบ้านโดนลูกหลงด้วย ส่วนคนที่เจ็บรักษาตัวอยู่หลายเดือนตอนนี้อาการดีขึ้นแล้ว

“วันที่สามีเสีย ลูกกลับจากโรงเรียนและซื้อของเล่นกลับมาด้วย เขาเอาของเล่นใส่ในกระเป๋าสื่อไว้เล่นกับพ่อ ก็ยังไปวิ่งเล่นกับเพื่อนไม่เปลี่ยนชุดนักเรียน พอเขารู้ว่าพ่อถูกยิงตายเท่านั้นแหละ ตัวเขา มือ เท้าเย็นไปหมดเพราะเกิดอาการช็อค

“เพื่อนข้าราชการและตัวเราไม่คาดคิดมาก่อนว่าเหตุการณ์แบบนี้จะเกิดกับครอบครัวเราเพราะเราเป็นคนนราธิวาส พอเกิดขึ้นแล้วก็มานั่งปลงเพราะหาสาเหตุไม่เจอ มันมีแต่คำถามที่ไม่มีคำตอบ ทุกวันนี้ก็รู้แต่ว่าเป็นการสร้างสถานการณ์ แต่ยังจับคนร้ายไม่ได้

“พอเขาไม่อยู่อะไรก็เปลี่ยนไปเยอะ เหมือนขาดเสาหลักของบ้าน ส่วนตัวเราแม้จะทำงานในตัวเมือง แต่ต้องออกพื้นที่ทำงานกับชาวบ้านทุกวัน ภาษามลายูก็พูดได้ เวลา

เข้าไปในหมู่บ้าน ถามว่ากลัวไหม ลึกๆ เราก็กลัวนั่นแหละ เมื่อก่อนเคยคิดว่าเราเป็นคนในพื้นที่ มีความคุ้นเคยกับคนในชุมชนจึงไม่น่าจะได้รับผลกระทบ แต่พอเหตุการณ์มาเกิดกับครอบครัว ทำให้เราหวาดระแวงเหมือนกัน กับชาวบ้านก็ไม่ถึงกับจะไม่ไว้วางใจเขา แต่ลึกๆ เรารู้สึกหวั่นไหวไปก่อน เดียวนี้เรามองเขาไม่สนิทใจเหมือนเมื่อก่อน แต่งานในหน้าที่ก็ต้องทำ

“ตอนนี้ยังต้องออกพื้นที่เกือบทุกวัน เวลาออกไปทำกิจกรรมชาวบ้านเขาก็ดีกับเรา เช่น ตำบลโคกเคียน ซึ่งเป็นพื้นที่รับผิดชอบไม่ใช่พื้นที่สีแดง แต่บางหมู่บ้านในตำบลนี้เป็นพื้นที่สีแดง ถึงไม่ใช่พื้นที่สีแดงก็ไม่ควรชะล่าใจ ลึกๆ ก็รู้สึกอย่างนี้แหละ ส่วนชาวบ้านจะคิดอย่างไรเรามองไม่ออก คนที่อยู่ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ถ้าคนที่ไม่ประสบเหตุร้ายเหมือนครอบครัว ความรู้สึกมันต่างกันนะ คนที่ไม่เคยโดนอาจคิดไม่เหมือนก็ได้”

แม้ช่วงเวลาแห่งความสูญเสียจะผ่านมาสองปีมาแล้ว แต่สำหรับศิริพร หญิงไทยพุทธ ที่เลือกแต่งงานเข้ามาภายใต้ศาสนาอิสลามด้วยความรักที่มีต่อสามี จึงทำให้เธออยากที่จะลืมความสูญเสียให้ได้

“คำแรกที่อยากถามคนที่ฆ่าสามีคือ เขาทำไปทำไม ทำเพื่ออะไร ที่ทำลงไปรู้ไหม ว่าคนข้างหลัง ครอบครัวเหยื่อเขาปวดร้าวทรมาน เวลาอาจเยียวยาบางเรื่องได้ แต่ลึกๆ แล้วมันรักษาไม่หมดหรอก เวลาไปทำงานก็ต้องทำสนุกกับเพื่อนฝูงไปอย่างนั้นละ แต่ลึกๆ เวลากลับบ้าน เวลาลูกพูดถึงพ่อ (ร้องไห้สะอื้น) ...มันบอกไม่ถูก

“ทุกวันนี้คิดว่าเราอยู่กับดวง ถ้ายังไม่ถึงที่ก็คงไม่ตาย ถ้าไม่คิดอย่างนี้มันหาคำตอบให้กับตนเองไม่ได้ มันมีแต่คำถามว่าทำไมต้องทำคนในครอบครัวเรา แต่ถ้าคิดว่าทุกคนมีจุดจบอยู่ตรงนั้นก็ทำให้ใจได้ระดับหนึ่ง เพราะถ้าหาคำตอบไม่ได้มันยิ่งเครียดไป เราก็ต้องหาทางออกแบบนั้น

“ตั้งแต่เกิดเหตุการณ์กับสามีปี 2550 จนกระทั่งปี 2552 แม้จะมีทหาร ตำรวจ เข้ามาทำงานในพื้นที่มากขึ้น สถานการณ์ความรุนแรงไม่ได้ลดน้อยลงเลย เพราะคนร้ายยังก่อเหตุอยู่ทุกวัน ทั้งยิงผู้บริสุทธิ์ วางระเบิด ฆ่าตัดคอก็ยังทำกันอยู่

“เจ้าหน้าที่ที่ลงมาดูแลความสงบให้ก็ดีนะ แต่สงสารเหมือนกันที่เขาโดนฆ่า โดนระเบิดบ้าง ตั้งแต่สามียังมีชีวิตอยู่เวลาดูข่าวเหตุการณ์ร้องไห้ตลอดเลย ลูกชายจะพูด

ตลอดว่า ‘แม่ร้องไห้อีกแล้ว’ สงสารทหาร ตำรวจที่ต้องมาตาย พอมาโดนกับครอบครัวตัวเอง เห็นข่าวอย่างนี้นั้นยิ่งเจ็บปวด บอกไม่ถูกนะ เรานึกถึงสภาพครอบครัวเขา คงไม่ต่างจากเราหรอก ความรู้สึกของคนเป็นแม่ เป็นลูก เป็นเมีย มันคงไม่ต่างจากเราที่สูญเสียคนที่เรารักไปเหมือนกัน

“สำหรับคนที่รับทราบเพียงข่าว เขาอาจมองสิ่งที่เกิดขึ้นผ่านแล้วผ่านเลย หรือแค่นำสงสาร แต่สำหรับที่ถ้ารู้ว่าคนในครอบครัวอื่นเขาประสบเหตุและยังเป็นคนที่เรารู้จัก ความเศร้าใจกับคนหวัอกเดียวกันจะมีมากกว่า เพราะเขาคงอยู่ในสภาพไม่ต่างไปจากเรา (ร้องไห้สะอื้น)

“คนนราฯ พุดยาก บอกไม่ถูก ถ้าพูดเดียวหาว่ารุนแรง คนที่นี้เป็นคนดีนะ ไม่ค่อยมีเหตุผล ถ้าเขามีเหตุผลเขาจะไม่ทำอย่างนี้หรอก ทำไปเพื่ออะไรละ ชีวิตคนคนหนึ่งไปมาเขา แล้วคิดใหม่ว่าคนข้างหลังจะเป็นอย่างไร ไม่รู้จะวิงวอนอย่างไร มีแต่คนวิงวอนก็เห็นเขายังทำกับผู้อื่นอยู่อย่างนั้นแหละ ไม่รู้จะเอาอะไรมากล่าวอ้างให้คนที่กำลังอยู่ในความมืดได้เห็นว่าสิ่งที่ทำมันไม่ถูกต้อง”

ด้วยความผูกพันสายใยรักของครอบครัว พ่อ แม่ ลูก แม้ผู้เป็นพ่อจะไร้ชีวิตบนโลกใบนี้แล้ว แต่ความผูกพันและความรักอันแสนบริสุทธิ์ ได้นำทางให้ลูกได้กอดพ่อแม่เพียงเสี้ยวในห้วงนิทรา

“วันไหนที่เขาฝันเห็นพ่อ เขาจะมาบอกว่าแม่ๆ ลูกจะเล่าอะไรให้ฟัง ‘ลูกฝันว่าพ่อมาหา ลูกอยากให้มีดีเร็วๆ อยากฝันว่าได้กอดพ่ออีก’ เขาเล่าในฝันเหมือนพ่อเพิ่งกลับมาจากทำงานแล้วเขาก็เข้าไปกอดพ่อ พ่อก็กอดเขา เวลาเล่าเขามีความสุขมาก พอเล่าจบเขาจะไปแอบร้องไห้เหมือนเด็กเก็บกด จะไม่ร้องให้แม่เห็น ลูกชายเพิ่งจะ 10 ขวบ แต่เขาเป็นคนที่ผูกพันกับพ่อมาก

“บางทีเขาก็บอกกับเราว่า ‘ถ้าพ่อกับแม่แต่งงานมีลูกเร็ว ก็คงดีกว่านี้เพราะลูกจะได้อยู่กับพ่อนานๆ’ (ร้องไห้สะอื้น) เราสอนให้ลูกไปละหมาด เรียนอัลกุรอาน อ่านบทสวดอุทิศบุญให้พ่อ แล้วลูกจะได้ฝัน...ได้กอดพ่ออีก”

~๕๕~ วิลาวรรณย์ ต่วนเพ็ง ~๕๕~
ความเสมอภาคนำทางสู่สันติสุข

สัมภาษณ์/เรียบเรียง : สุพัตรา ศรีปัจฉิม

“

ถ้าอยากให้เกิดสันติสุขในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้จริงๆ ก็ตั้งใจ
ปฏิบัติตามคำกล่าวของในหลวงสิ ง่ายๆ คือ เข้าใจ เข้าถึง และ
พัฒนา

”

ขวดยสลายเลือดของนักการเมืองท้องถิ่นที่เข้มข้น ถูกถ่ายทอดจากพ่อและลุง ทำให้ ณ วันนี้ วิลาวัณย์ ต่วนเพ็ญ นายกเทศมนตรีเทศบาลเมือง อำเภอยี่งอ จังหวัดนราธิวาส ซึ่งเป็นผู้หญิงเก่งคนแรกที่ดำรงตำแหน่งนายกเทศมนตรีฯ ในพื้นที่นี้ และยืนหยัดทำงานบนสังเวียนการเมืองท้องถิ่นมาเกือบยี่สิบปีด้วยหลักปฏิบัติที่ยึดมั่นสืบทอดกันมา

“พ่อสอนไว้ตั้งแต่เด็กว่าสิ่งสำคัญที่สุดในการทำงานร่วมกับคนอื่น คือ การเอาใจเขามาใส่ใจเรา อย่าไปถือว่าใครสูงใครต่ำกว่าเรา อย่างในศาสนาอิสลามมีประโยคหนึ่งที่บอกว่า ‘We are a brother’ หมายถึงทุกคนเท่าเทียมกันหมด

“ทำอะไรอย่าไปหวังผลตอบแทนมาก แค่ว่าแล้วเราสบายใจ พระเจ้าทรงรับรู้สิ่งที่เราทำก็เป็นสุขแล้ว สิ่งสำคัญที่สุด ถ้าเราสั่งสมความดีไว้ ตายไปก็ยังมีคนสรรเสริญ แต่ถ้าไม่เคยสร้างความดีให้กับตัวเองและผู้อื่นเลย ยังไม่ทันเข้าหลุมก็จะมีคนนินทาว่าร้าย โดยเฉพาะชาวมุสลิม เมื่อสิ้นลมหายใจก็มีเพียงผ้าขาวเท่านั้นที่คลุมร่างติดตัวไป ทรัพย์สินศฤงคารทั้งหลายก็เอาไปไม่ได้

“เราไม่เคยคิดว่าการทำงานเป็นผู้บริหารจะต้องเก่งกว่าผู้ชาย เพราะโดยหลักศาสนาผู้หญิงก็ต้องเป็นผู้ตามอยู่แล้ว แต่ว่าในจุดนี้ เราอยากให้มองว่าผู้หญิงก็มีพลัง มีความรู้ มีทัศนคติขึ้นกว่าเท่าเยอะ อยากให้ผู้หญิงสามารถทำงานจนเจือช่วยเหลือครอบครัวได้ แต่ไม่ใช่ว่าทำงานจนลืมครอบครัว ไม่ว่าศาสนาไหนก็สอนให้เราต้องดูแลครอบครัวให้ดีก่อน ประการหลังตามมาคือหน้าที่การงาน ถ้าสามารถทำร่วมได้ก็ยิ่งดีใหญ่

“อยากเชิญให้ผู้หญิงมาทำงานตรงนี้มากกว่านี้ ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานภาครัฐก็อยากให้ผู้หญิงมามีบทบาทมากขึ้น ปัจจุบันประเทศมุสลิม ผู้หญิงเริ่มมีบทบาททางสังคมมากขึ้น เช่น เจ้าหญิงเรณีแอแห่งจอร์แดนพระองค์ท่านเป็นผู้หญิงที่เก่งมาก แสดงว่าประเทศอาหรับเริ่มเปิดกว้างให้ผู้หญิงเข้ามามีบทบาทในการทำงาน

“เจ้าหน้าที่เทศบาลทำงานด้วยกันทั้งหมด 80 กว่าชีวิต ทั้งคณะผู้บริหาร ข้าราชการ พนักงานจ้าง ทำงานกับคนส่วนมาก บางครั้งต้องมีเขม้งวดบ้าง แต่ก็พยายามดึงสายป่านเหมือนการชักว้าว ปัญหาเยอะเหมือนกัน ไม่ว่าจะเป็นปัญหาครอบครัว ปัญหายาเสพติด บางครั้งต้องเด็ดขาดมีการไล่ออก เช่น กรณีเสพและ

ค้ายาบ้า ถ้าผ่านการตักเตือนสองครั้งแล้วไม่เลิกพฤติกรรมก็ต้องไล่ออกโดยให้เซ็นชื่อ ลาออกแทน จะได้ไม่เป็นการต่อนาคตเขา

“ส่วนปัญหาครอบครัวพนักงานจ้างส่วนใหญ่ สมัยก่อนมีรายได้เดือนละ 3,000 ก็ยังอยู่ได้ พอมีงานมีการทำเงินเดือนเจ็ดพันบาท ก็เริ่มจะมีภรรยาคนที่สอง ซึ่งเขาถือว่ามุสลิมมีสิทธิที่จะมีเมียได้ 4 คน แต่เขาไม่ได้มองว่าสามารถเลี้ยงดูครอบครัวให้มีความสุขได้หรือเปล่า เพราะจริงๆ แล้วศาสนาเราก็ไม่ได้ห้ามไม่ให้มี แต่ก็ต้องรู้ว่าเราจะเอาเงินเจ็ดพันไปเลี้ยงดูผู้หญิงอีกคนได้ไหม และสิ่งที่จะตามมาคือลูกจะไหวไหม พอไม่ได้คิดตรงนั้นก็เกิดปัญหาครอบครัวตามมา ตอนหลังบางคนก็ต้องเลิกกับภรรยาคนใหม่ ในเทศบาลก็มีหลายคน”

สำหรับเหตุการณ์ความรุนแรงในสามจังหวัดที่เกิดขึ้นมาร่วม 5 ปี วิลาวัณย์บอกว่า ยิ่งเป็นอำเภอเดียวที่ไม่ค่อยเกิดเหตุความรุนแรง ซึ่งส่วนหนึ่งเธอเชื่อว่ามาจาก การศรัทธาต่อพระศาสนา

“เหตุการณ์ความรุนแรงเริ่มเกิดขึ้นตั้งแต่ปี 2547 อย่างกรณี ‘ตากใบ’ มันเป็นการจี้ให้คนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ต้องร่วมกันละหมาดฮายัต เห็นทำแค่ครั้งเดียวตอนเกิดเหตุก็เลิกไป แต่สำหรับพื้นที่ยิ่งเรามีละหมาดฮายัตทุกเดือนต่อเนื่องมาสี่ปีแล้ว โดยทำในสัปดาห์ที่สามของเดือน

“ไม่จำเป็นต้องมีคนเยอะตอนมาให้เต็มสนามฟุตบอล มีแค่ 40 กว่าคนก็พอแล้ว ถือปฏิบัติทุกๆ เดือน ซึ่งปีแรกเทศบาลไม่ได้ตั้งงบประมาณไว้ด้วยซ้ำ ต้องใช้เงินส่วนตัวของผู้บริหาร สมาชิกสภาลงขันกันบ้าง เพราะเวลามาละหมาดเราก็มีเลี้ยงน้ำชา กาแฟ ทำบุญให้คนละ 20 บาทใส่ซองไป การที่เราสวดดูอาร์ถึงพระเจ้า ตรงนั้นคิดว่ามีส่วนช่วยเหลือได้เยอะเลย

“การทำงานตรงนี้ก็เป็นเรื่องธรรมดาที่อาจตกเป็นเป้าของฝ่ายตรงข้าม ตอนไปประชุมสมาคมสันนิบาตแห่งประเทศไทยที่กรุงเทพฯ ท่านรัฐมนตรีและอธิบดีกระทรวงมหาดไทย บอกว่าในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ถ้าเดินทางลำบากก็สามารถขออนุญาตซื้อปืนลูกซองมาใช้ในลักษณะคุ้มกันในสถานที่ราชการและตัวผู้บริหารเองมีสิทธิที่จะซื้อได้ เราจึงขออนุญาตอย่างเป็นทางการ ทางจังหวัดก็เลยอนุญาตให้ซื้อปืนทั้งหมด

4 กระบอกเป็นปืนลูกซอง 5 นัด จำเป็นต้องใช้เพื่อดูแลสถานที่ของเรา

“ถ้าเป็นการเดินทางไปประชุมในพื้นที่เสี่ยงก็พาคนคุ้มกันนั่งรถไปกับเราคนหนึ่ง แต่ถ้าไปประชุมหาดีใหญ่หรือพื้นที่ไกลพื้นที่เขตความรุนแรงสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ก็ไม่พาไป ถ้ารู้สึกว่ามันมีพายุกระซิบอาจจะมีการเกิดขึ้นหรือไงก็แล้วแต่ เราก็พยายามนั่งไปด้วย ก็มีปืนลูกซอง 5 นัดอยู่ในรถ (หัวเราะ) ไม่รู้ว่าใครจะเห็นใครก่อน แต่เราอยู่ในที่สว่างก็แหย่นิดหน่อย

“สถานการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงที่เห็นชัดเจน คือ สังคมเริ่มเห็นแก่ตัวมากขึ้น ซึ่งตรงนี้น่าเสียดายมาก ๆ เคยได้ดูท่านสมาชิกวุฒิสภาผู้ใหญ่ของกรุงเทพฯ อภิปราย ท่านบอกว่าการเล่นการเมืองในบางครั้ง ไม่ว่าจะเป็นระดับท้องถิ่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน นายก อบต. นายกเทศบาล นายก อบจ. ไปถึงระดับประเทศพอมีการแข่งขันทำให้สังคมแตกแยก

“เรามีโอกาสเจอผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านคนหนึ่ง แออยู่พื้นที่เล็ก ๆ เมื่อมีการเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านที่ผ่านมาก็ปรากฏว่ามีการแข่งขันสูงมาก ตัวแกก็มาช่วยผู้ใหญ่บ้านคนเก่าหาเสียง แต่ส่วนตัวก็สนิทกับผู้ใหญ่บ้านคนใหม่มาก พอเป็นอย่างนี้ก็ไม่หันหน้าเข้าหากัน มิตรภาพไม่มีแล้ว น่าเสียดายถ้าปล่อยไว้นาน ๆ สังคมจะยิ่งแย่นั่น

“สิ่งเหล่านี้มันนำไปสู่ความแตกแยก แขนงน้อยเลยความไม่เข้าใจกัน ความสัมพันธ์มันจะไม่เหมือนเดิม โดยเฉพาะอย่างยิ่งพอนึกถึงผลประโยชน์กับความขัดแย้งจะตามมาทันทีเลย รู้สึกเสียดายที่วันข้างหน้าคนไทยจะไม่ได้เจอบรรยากาศดี ๆ ความเป็นมิตรที่ดีต่อกันแบบเก่า ๆ อีก อย่าว่าแต่ระดับประเทศเลย ระดับชุมชนท้องถิ่นเล็ก ๆ ก็เริ่มเห็นความขัดแย้งรุนแรง

“ถ้าจะทำให้ระบบประชาธิปไตยเมืองไทยเข้มแข็งคงเป็นไปได้ยาก เพราะบางคนก็เกิดอาการเอือมระอา เบื่อหน่าย แม้ภาครัฐจะพยายามรณรงค์เหลือเกิน ผู้ใหญ่บ้านก็พยายามต้อนให้ลูกบ้านไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งกันเยอะ ๆ ความแตกแยกมันเกิดขึ้นจริง ๆ สาเหตุตรงนี้น่ามีส่วนนำไปสู่ความรุนแรงในสามจังหวัดภาคใต้”

อีกทั้งวัฒนธรรมสังคมตะวันตกแพร่เข้ามากัดกินสังคมไทย และระบบการศึกษาที่ทำให้เด็กห่างไกลวิชาศีลธรรม ส่งผลให้คนสองศาสนาขาดการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน

“คิดว่าน่าจะเอาวิชาศาสนาบรรจุในหลักสูตรการเรียนการสอนด้วย อย่างน้อยคนมุสลิมสมัยก่อนก็ยิ่งรู้ว่าพระศาสดาของศาสนาพุทธคือเจ้าชายสิทธัตถะ คนมุสลิมเองก็ควรเรียนรู้ศาสนาพุทธให้รู้ว่าหลักคำสอนของศาสนาอื่นเป็นอย่างไร อย่างน้อยเพื่อเป็นพื้นฐานสักนิดว่าวันเข้าพรรษาเขาทำอะไรบ้าง ซึ่งคนไทยพุทธก็อาจจะมีส่วนเข้ามาเรียนรู้หลักคำสอนศาสนาอิสลามเช่นกัน น่าจะแทรกในวิชาสังคมศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ปัจจุบันกลายเป็นการแบ่งแยกกันเรียน จึงน่าจะบรรจุเรื่องนี้เข้ามาใหม่จะได้เรียนรู้ซึ่งกันและกัน

“ถ้าอยากให้เกิดสันติสุขในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้จริงๆ ก็ตั้งใจปฏิบัติตามคำกล่าวของในหลวงสิ ง่ายๆ คือ ‘เข้าใจ เข้าถึง และพัฒนา’ ประเด็นสำคัญคือต้องให้ความเข้าใจก่อน ถ้ายังไม่เข้าใจ เข้าถึงก็เข้าไม่ได้ อันนี้เป็นหลักแน่นอนชัดเจน ถ้าเป็นคนนอกพื้นที่ เข้ามาในพื้นที่ได้ อาจจะต้องระวังบ้าง แต่คิดว่าอยู่ดีๆ เขาจะมามีท่าอะไรคงเป็นไปไม่ได้อยู่แล้ว

“ก่อนส่งข้าราชการเข้ามาทำงานในพื้นที่หน่วยงานต้นสังกัดต้องให้การศึกษาหลักปฏิบัติ วิถีชีวิตของชาวบ้านก่อน ต้องเข้าใจก่อนว่าเขามีขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรมอะไรบ้าง มีหลายๆ คนมาอยู่เป็นปียังไม่รู้หลักปฏิบัติของคนที่นี่เลย

“ยกตัวอย่างเช่น นายอำเภอบางคนเรียกตัวแทนชาวบ้านประชุมวันศุกร์ ประมาณ 11.30 น. กำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่มาประชุม ทุกคนเริ่มกระสับกระส่าย เพราะต้องไปละหมาดวันศุกร์ที่มีสยิด ถือเป็นวันสำคัญทางศาสนาปีละครั้ง บางทีคุยอยู่นั้นแหละ เวลาก็เกือบๆ เที่ยงวันแล้ว ทุกคนไม่มีสมาธิที่จะนั่งฟัง ก็ต้องเข้าใจว่าเขาต้องไปปฏิบัติธรรมพิเศษ ต้องศึกษาซึ่งกันและกัน คิดว่าถ้าทางเบื้องบนมีความตั้งใจจริงๆ ที่จะมีการปรับปรุงตรงนี้ก็ได้ แต่ผู้บริหารบางคนเข้ามาทำงานในพื้นที่ไม่ได้ถือปฏิบัติก็มี

“ต้องให้เข้าใจกันก่อน เพราะมันเป็นเรื่องละเอียดอ่อน แล้วคนที่นี้เป็นคนพูดยากถึงบอกว่าอยากให้ผู้ใหญ่เข้าใจตรงนี้จริงๆ ถ้าตั้งใจที่จะแก้ไขปัญหาก็อย่าให้มีเหตุการณ์ความรุนแรงเกิดขึ้น คิดว่าผู้ใหญ่ทำได้ (เสียงสูง) ถ้ามองตัวเองซะก่อนจะทำจริงหรือเปล่า มีความจริงใจหรือเปล่า”

❦ ลาดีฟาร์ มนกุล ❦
เสียงกระซิบจากเจ้าตัวเล็ก

สัมภาษณ์/เรียบเรียง : สุพัตรา ศรีปัจฉิม

“

หลังปี 2547 พบเด็กคลอดก่อนกำหนดเยอะขึ้น เรากำลังหาสาเหตุ
อยู่ว่าสถานการณ์ความรุนแรงมีส่วนทำให้แม่เครียด แล้วคลอดลูก
ก่อนกำหนดหรือไม่

”

สภาพสังคมชุมชนส่วนใหญ่ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้หลายชุมชนยังคงถูกโอบล้อมไปด้วยภูเขา ป่ายางพารา และสวนผลไม้ การดำรงชีวิตยังคงยึดตามหลักปฏิบัติสืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ โดยเฉพาะวิธีการคลอดพื้นบ้าน ซึ่งเป็นมาตั้งแต่อดีตจนกระทั่งเริ่มเปลี่ยนแปลงในช่วง 20 ปีที่ผ่านมา ชาวบ้านเริ่มหันมาคลอดบุตรที่โรงพยาบาลมากขึ้นทำให้เราสามารถมองเห็นความผิดปกติเกี่ยวกับภาวะการคลอดบุตรที่เกิดขึ้นในแต่ละปีได้อย่างชัดเจน โดยเฉพาะสถิติทารกน้อยคลอดก่อนกำหนดซึ่งมีตัวเลขเพิ่มขึ้นในทิศทางเดียวกับสถานการณ์สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ยังคงทวีความรุนแรงมากขึ้นเรื่อย ๆ

ลาติฟาร์ มนูกุล พยาบาลวิชาชีพ โรงพยาบาลนราธิวาสราชนครินทร์ ซึ่งทำงานที่โรงพยาบาลแห่งนี้ตั้งแต่ศึกษาจบมาเป็นเวลากว่า 10 ปีหน้าที่หลักของเธอ คือการดูแลเด็กก่อนหลังคลอด โดยเฉพาะเด็กคลอดก่อนกำหนด

เราพบว่าที่โรงพยาบาลนราธิวาสฯ สถิติเด็กคลอดก่อนกำหนดเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ “เด็กคลอดก่อนกำหนดตามหลักวิชาการคือปอดของเด็กยังเจริญไม่สมบูรณ์ เขายังไม่พร้อมที่จะเกิดมา แต่เราก็ดูแลเต็มที่ มีทั้งหมอและพยาบาลที่เข้ามาช่วยกันดูแลรักษาให้เขามีชีวิตรอด แต่ก็ยังมีบางรายที่เสียชีวิต แม้จะช่วยกันรักษาอย่างดีที่สุดแล้ว

“หลังจากคนไข้เสียชีวิตเจ้าหน้าที่จะรวบรวมข้อมูลกรณีศึกษามาประชุมพิจารณาต่อว่าการเสียชีวิตของเด็กว่ามีสาเหตุมาจากอะไร ซึ่งที่ผ่านมาเราพบว่าส่วนใหญ่เกิดจากสภาวะของเด็กเอง คือคลอดก่อนกำหนดมากๆ เราพยายามช่วยเต็มที่แต่ก็ยังไม่ดีขึ้น บางคนเกิดมาน้ำหนักตัวแค่ 600-700 กรัม ตัวเล็กมาก น้ำหนักยังไม่ถึง 1 กิโลกรัมเลย

“ที่เคยเจอมาเด็กคลอดก่อนกำหนดมีอายุในครรภ์น้อยที่สุด คือ ประมาณ 6-7 เดือน เป็นตัวทารกแล้ว แต่อวัยวะภายในยังไม่สมบูรณ์เต็มที่ ตอนนี้เรากำลังหาสาเหตุของการคลอดก่อนกำหนดกันอยู่ ทั้งแพทย์และพยาบาลที่ทำงานตรงนี้ก็คุยกันหลายรอบแล้ว กำลังอยู่ระหว่างการเก็บข้อมูลว่าสาเหตุของการคลอดก่อนกำหนดในพื้นที่จังหวัดนราธิวาสมาจากอะไรบ้าง

“แต่เท่าที่เจอบางส่วนเกิดมาจากวัยของแม่ที่ยังไม่พร้อมเข้าสู่วัยเจริญพันธุ์ คือแต่งงานเร็วกว่าปกติ หรือบางส่วนมาจากมีลูกตอนที่อายุมากเกินเกณฑ์ แม่ที่ตั้งครรภ์

บางคนอายุ 40 หรือ 50 ปี แต่ก็ยังท้องลูกคนที่ 10 บางคนมีลูกถี่ คือ เพิ่งจะคลอดลูกยังไม่หย่านก็มีลูกอีกแล้ว ส่วนสาเหตุสำคัญอีกประการหนึ่งคือ แม่มีภาวะติดเชื้อมีโรคภัยไม่สามารถให้นมบุตรได้

“หรือบางทีอาจเกี่ยวกับเรื่องความเป็นอยู่อาหารการกิน พื้นฐานการดำรงชีวิต การดูแลตัวเองขณะตั้งครรภ์ อาหาร ยารักษาโรค การปฏิบัติกิจวัตรประจำวันไม่เหมือนกัน ไม่ได้ขึ้นอยู่กับศาสนา แต่ขึ้นอยู่กับการปฏิบัติตัวและความเชื่อของแต่ละบุคคลมากกว่า

“อีกทั้งความไม่เข้าใจในภาษาสื่อสารระหว่างเจ้าหน้าที่กับชาวบ้าน ปัญหาเรื่องเศรษฐกิจในครอบครัว การพึ่งพาหมอตายพื้นบ้าน เขาเชื่อถือหมอตายมากกว่า แต่ตอนนี้ทางสาธารณสุขก็มีจัดอบรมหมอตายเรื่องการทำคลอดที่ปลอดภัยเหมือนกัน

“เด็กคลอดก่อนกำหนดบางรายสำคัญน้ำคร่ำ ซึ่งเกิดจากอาการเครียดของแม่ ขาดออกซิเจนแรกคลอด การที่เด็กคลอดก่อนกำหนดมันต้องดูทั้งระบบตั้งแต่แม่ยังตั้งครรภ์ บางทีแม่อยู่ในภาวะช็อค กินยาไม่ครบ บางทีพ่อเด็กก็ไม่อยู่ ต้องไปทำงานแถมมาเลย 2-3 เดือนถึงจะกลับบ้าน ทำให้แม่อยู่ในภาวะเครียด

“แต่ว่าตอนนี้ก่อนแต่งงานจะมีหลักสูตรอบรมและตรวจสุขภาพระยะสั้นให้กับคู่หนุ่มสาวที่กำลังจะแต่งงานกัน คือมีบริการตรวจเลือดก่อนตั้งครรภ์ พอคลอดต้องดูแลอย่างไร มันเป็นโครงการของศาสนาอิสลามทำร่วมกับโรงพยาบาลนราธิวาสฯ และโรงพยาบาลอื่นๆ ในแต่ละอำเภอ โดยให้ความรู้ทางศาสนาและทางแพทย์ เป็นกิจกรรมที่ทำกันมานานแล้วเหมือนกัน

“ทางโรงพยาบาลมีหน่วยบริการเคลื่อนที่เป็นหน่วยฝากครรภ์ เจ้าหน้าที่อนามัยก็จะให้ความรู้การฝากครรภ์ การวางแผนครอบครัว เราดูแลเด็กคลอดก่อนกำหนดทุกวันก็จะมีเด็กคลอดก่อนกำหนดหรือทารกที่อยู่ในภาวะติดเชื้อมีต้องเข้ามารับการรักษาประมาณ 2-3 ราย ซึ่งบางรายมีปัญหาโรคระบบทางเดินหายใจ อันมีต้นเหตุมาจากการคลอดก่อนกำหนดเช่นกัน

“เราเป็นปลายเหตุที่รักษา ทางคณะทำงานก็ตั้งคำถามเหมือนกันว่าทำไมเราต้องรับเด็กคลอดก่อนกำหนดตลอด พอเจอปัญหาบ่อยก็หาข้อมูลเอาไปให้เจ้าหน้าที่

เกี่ยวกับสูตรกรรม เป็นข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อดูแลคนไข้ตั้งครรวได้ดียิ่งขึ้น นอกจากนั้นยังมีการประชุมปรึกษาข้อมูลกันอย่างต่อเนื่องด้วยเหมือนกัน

“ส่วนสาเหตุการถูกระทำรุนแรงในครอบครัวแล้วคลอดก่อนกำหนดมีประมาณสองกรณี ก็พอทราบเรื่องมาเหมือนกัน ทางโรงพยาบาลเคยศึกษาเรื่องเด็กคลอดก่อนกำหนด ประเด็นเกี่ยวกับศักยภาพของพยาบาลในการดูแลคนไข้ แต่ไม่ได้ศึกษาจำนวนเด็กคลอดก่อนกำหนดเปรียบเทียบกับพื้นที่อื่น

“สำหรับในพื้นที่ราชวสคนไข้ทารกที่เข้ามารับการรักษากับเราส่วนใหญ่จะคลอดก่อนกำหนด ตั้งแต่มีสถานการณ์ความรุนแรงเกิดเมื่อปี 2547 จนถึงปัจจุบัน แม้จะยังไม่มีการเปรียบเทียบชัดเจนว่ามีเด็กคลอดก่อนกำหนดเพิ่มขึ้นหรือไม่ แต่ที่เห็นเข้ามารักษามันมีจำนวนเยอะขึ้น ก่อนหน้าปี 2547 ก็มีบ้าง แต่พักหลังเด็กคลอดก่อนกำหนดเยอะขึ้น เรากำลังหาสาเหตุว่าสถานการณ์ความรุนแรงมีส่วนทำให้แม่เครียด แล้วคลอดลูกก่อนกำหนดหรือไม่”

ขณะที่สถานการณ์ความรุนแรงในพื้นที่ยังร้อนระอุอย่างต่อเนื่อง แต่นางฟ้าชุดขาวกลับยังคงมุ่งมั่นทำงานช่วยเหลือชีวิตคนอย่างไม่เลือกฝ่าย เธอจึงเชื่อว่า เธอคงไม่ตกเป็นเป้าหมายการถูกทำร้ายจากกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบและพยายามใช้ชีวิตอย่างไม่ประมาท

“ถึงจะไม่ได้ระแวง แต่ก็ต้องอยู่ในความระมัดระวัง เพราะเราไม่รู้ว่าคนที่ต้องการอะไร ตอนนี้ต้องอยู่ด้วยความระมัดระวังไม่กล้าไวใจใคร ยกเว้นเพื่อนที่เราไปไหนมาไหนด้วยกันตลอด บางคนแม้จะสนิทกันแค่ไหนก็ต้องระวัง อย่างที่ข่าวออกมา บางทีคนที่เราเคยเห็นหน้านั้นแหละ คือคนที่ก่อเหตุ ทุกคนก็ไม่อยากเป็นเป้าของใครทั้งนั้น

“ต่างคนต่างคิดไปคนละแบบ ถามว่าทุกคนอยากให้เกิดความสงบไหมก็อยากให้เกิดนะ จะหาแนวทางอย่างไรก็ตอบไม่ได้เหมือนกัน แต่ถ้าทุกคนอยู่ในพื้นฐานของการเป็นคนมีศาสนา โดยเอาศาสนาเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ เชื่อมั่นเชื่อถือในศาสนาตามแนวทางที่ถูกต้องความรุนแรงก็肯定不会เกิดขึ้น”

✽ จารุณี เจิดาโอะ ✽ โลกสีหม่น บนไฟใต้

สัมภาษณ์/เรียบเรียง : สุพัตรา ศรีปัจฉิม

“

มันก็มีความรุนแรงเหมือนสังคมอื่นๆ นั่นแหละ เพียงแต่มุสลิมเมื่อ
แต่งงานแล้ว สามียจะมีสิทธิขาดในตัวเรา ช่องทางในการเรียกร้องของ
ผู้หญิงจึงยากกว่าสังคมอื่น

”

❖ ความรุนแรงที่เกิดขึ้นในครอบครัวกับสถานการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นในพื้นที่ มันก็มีความร้ายแรงเท่าๆ กัน คือ พอเกิดเหตุร้ายก็ทำงานทำลำบาก พอไม่มีเงินยิ่งทะเลาะกันขึ้นไปอีก สถานการณ์มันเข้ามาซ้ำเติมให้ชีวิตเราเลวร้าย ตอนนี้นั่นกลายเป็นความชินชาไปแล้วทั้งสองเรื่อง”

เป็นเวลาเกือบชั่วโมงที่จารุณี เจิดาโอะ คุณแม่วัยสามสิบปี บอกเล่าเรื่องราวด้วยน้ำตาคลอเบ้าตลอดการสนทนาเรื่องความทุกข์ระทมในชีวิตครอบครัว หลังจากที่เราอยู่กินกับสามีมาเป็นเวลาร่วมสิบปี จารุณีบอกว่าสังคมมุสลิมครอบครัวแตกแยกกันมาก ฝ่ายชายมักใช้ความรุนแรง สาเหตุสำคัญมาจากการแต่งงานก่อนวัยอันควร ผู้ชายติดยาเสพติดมากขึ้น พอไม่มีเงินซื้อยาบ้าก็จะมาระบายอารมณ์กับคนในบ้าน

“ที่ผ่านมาเราพยายามปรับเปลี่ยนนิสัย หวังให้ชีวิตครอบครัวดีขึ้น แต่สามีไม่เคยเปลี่ยนเลย เขายังทำตัวเหมือนเดิม ทุกวันนี้ที่อยู่ด้วยกันก็เพื่อลูก มีกำลังใจได้แค่ชั่ววูบ พอเราเหนื่อยมากๆ ทุกอย่างก็หายไป ไม่มีสิทธิที่จะระบายให้เขาฟัง เพราะเขาเป็นช่างเท้าหน้าจะพูดอะไรก็ได้”

จารุณีเรียนจบชั้นมัธยมต้น ในขณะที่สามีจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ด้วยอายุยังน้อยกันทั้งคู่ อีกทั้งไม่ได้เรียนรู้ดูใจซึ่งกันและกัน ประกอบกับในช่วงแต่งงานทั้งสองยังไม่มีงานทำ จึงทำให้มีปากเสียงทะเลาะกันเป็นประจำ

“สังคมอิสลามถ้าออกไปเที่ยวกันแบบแฟนเดินไปไหนด้วยกัน ผู้ใหญ่เห็นจะจับเราแต่งงานทันที ทำให้หนุ่มสาวที่เพิ่งคบกันบางคู่แค่สองสามเดือน ต้องแต่งงานกันแล้ว ทั้งๆ ที่ยังไม่ได้ศึกษาดูใจกันเลย เราก็ถูกจับแต่งเหมือนกัน คบกันแค่ 3 เดือนไม่ได้เป็นแฟนกันด้วยซ้ำ แต่พอไปนั่งมอเตอร์ไซด์ซ้อนท้ายเขา ผู้ใหญ่เห็นก็จับแต่งเลย นี่ขนาดเราอยู่ในสังคมเมืองยังโดนอย่างนี้ ถ้าเป็นผู้หญิงในหมู่บ้านที่เคร่งศาสนามากๆ จะโดนมากแค่ไหน ตอนนั้นงานการยังไม่มีทำ พออยู่ด้วยกันยิ่งลำบาก รับผิดชอบลืมนึกถึงการคุมกำเนิดมารู้ตัวอีกทีก็ท้องแล้ว”

“บางครั้งคิดอยากนอกใจสามี แต่พอกลับมาคิดอีกที หากทำครั้งเดียวก็ผิดไปเลย ถ้าชาวบ้านรู้ เวลาไปไหนก็จะมีแต่คนเกลียด

“มีครั้งหนึ่งทนไม่ไหวแล้วแอบหนีกลับบ้าน แต่เขาก็ตามไปลากตัวกลับมา เขาพูด

กับพ่อแม่ว่าเรายังเป็นเมียเขาอยู่คนอื่นห้ามยุ่ง พ่อแม่ก็ต้องปล่อยให้อาตมาเรากลับไป
แม้จะเรารู้ว่าต้องถูกตบตี ทำอะไรไม่ได้นอกจากร้องไห้อย่างเดียว”

เธอบอกว่าการครองชีวิตคู่ที่ผู้ชายเปรียบเหมือนเจ้าชีวิตตามหลักศาสนา ส่งผล
ให้หญิงมุสลิมส่วนใหญ่ไม่พร้อมที่จะลุกขึ้นมาปกป้องสิทธิของตัวเองให้รอดพ้นจากการ
กระทำรุนแรงของผู้ที่ได้ขึ้นชื่อว่าเป็นสามี

“เวลาเกิดความรุนแรงในครอบครัวเราไม่ได้ไปปรึกษาพ่อ แม่ หรือโต๊ะอิหม่าม
เพราะอิสลามเขาถือว่าพอแต่งงานแล้ว สามีเป็นใหญ่ที่สุด เวลาเกิดความรุนแรงในบ้าน
ก็สามารถไปแจ้งตำรวจได้ แต่ท้ายที่สุดผู้หญิงต้องกลับมาคิดว่าพร้อมหรือยังที่จะทำ
อย่างนั้น ถ้าเราไม่พร้อมปัญหาก็ไม่จบอยู่ดี เราอาจจะเสียหาย อาจต้องอายมากกว่า

“มันก็มีความรุนแรงเหมือนสังคมอื่นๆ นั่นแหละ เพียงแต่มุสลิมเมื่อแต่งงานแล้ว
สามีจะมีสิทธิขาดในตัวเรา ช่องทางในการเรียกร้องของผู้หญิงจึงยากกว่าสังคมอื่น

“ถ้าผู้หญิงเป็นฝ่ายแยกตัวออกไป ไม่ว่าจะเป็นกรณีใดๆ ก็ตามจะไม่มีสิทธิเรียกร้อง
ค่าเลี้ยงดูใดๆ ทั้งสิ้น เพราะว่าเราไม่ได้จดทะเบียนสมรสตามแบบกฎหมายส่วนกลาง
แต่เราจดทะเบียนแบบอิสลาม และเราเป็นคนขอหย่าเอง คือ พุดง่าย ๆ หนีไปเองเพราะ
เราสุดจะทนแล้ว”

จารุณีเล่าถึงการปรึกษาหารือกับเพื่อนผู้หญิงหลายๆ คนที่ตกอยู่ในสภาพเดียวกัน
ซึ่งเธอเองและเพื่อนๆ อยากให้มีการปรับปรุงกฎระเบียบบางอย่างให้มีความยุติธรรม โดย
ให้สิทธิผู้หญิงเท่าเทียมกับชายมากกว่าที่เป็นอยู่

“แต่ก็อย่างว่ากฎหมายมันเป็นอย่างนี้มาแต่ไหนแต่ไร ไม่รู้จะเปลี่ยนแปลงแก้ไข
อย่างไร เพราะผู้หญิงมุสลิมใน 100 คน จำนวนมากถึง 90 คนไม่สามารถเรียกร้อง
สิทธิให้ตัวเองได้ มีบ้างที่กล้าลุกขึ้นมาต่อสู้ แต่ก็เป็นส่วนน้อยและมักเป็นผู้หญิงที่ทำงาน
เลี้ยงตัวเอง สามารถซื้อรถ ซื้อบ้าน ซื้อสิ่งของเป็นสมบัติตัวเองได้

“ส่วนมากสังคมมุสลิมจะไม่มีการไปฟ้องนะ น้อยมาก นอกจากคนที่มีการศึกษา
ชาวบ้านยังไม่มีสิทธิ ถ้าเลิกกันต่างคนต่างไป อย่างน้องสาวเรา แกก็ชอบลูกกลับมา
ตัวเปล่า สามีไม่ได้แบ่งทรัพย์สินให้สักชิ้น มันไม่เหมือนคนไทยนะที่สามารถเรียกร้องสิทธิ
การเลี้ยงดูหรือเรื่องสินสมรสได้มากกว่า”

นอกจากประเด็นสินสมรส การเรียกร้องสิทธิในการปกป้องศักดิ์ศรีความเป็นคน เยี่ยงบุุคคลอื่นในสังคมจากปัญหากระทำรุนแรงในครอบครัว สิทธิในการขอหย่าขาดจากสามี และการที่ผู้ชายสามารถมีภรรยาได้ถึง 4 คน ตามหลักศาสนา เธอมองว่าเป็นเรื่องสำหรับผู้หญิงมุสลิมหลายคนต้องทนเก็บกดความรู้สึกนี้ไปตลอดชีวิต

“สมมติว่าผู้ชายเป็นฝ่ายขอหย่าไม่ว่าจะมีเหตุเกิดจากตัวผู้ชายเองหรือเกิดจากผู้หญิง ส่วนใหญ่ผู้หญิงมุสลิมก็จะเป็นฝ่ายไปเองนะ กำลังในการต่อสู้ไม่เท่าเทียมกัน ยิ่งพอเลิกกันไปสังคมจะมองผู้หญิงแย่งไปอีก เขาจะเยาะเย้ยว่าไปทำอะไรทำไมต้องเลิกกับสามี เขาจะไม่มองหรือกว่าผู้ชายเจ้าชู้หรือเปล่า เล่นการพนัน หรือติดยาเสพติดไหม เขาจะมองว่าผู้หญิงนั่นแหละที่ไม่ดี

“พอเลิกกันแล้วถ้าเราอยากแต่งงานใหม่ ก็ต้องรอให้ผู้ชายเขาหย่าตามหลักศาสนา ก่อน ถ้าเราหนีไปเฉยๆ ยังไม่ได้หย่ากันเราก็ไม่มีสิทธิไปมีคนใหม่ เพราะยังถือศาสนาอยู่ ถ้าจะมีสามีใหม่ก็ต้องไปอยู่ที่อื่นไปให้พ้นจากสังคมที่อยู่ แต่สำหรับผู้ชายไม่เป็นไร ถ้าเขาจะแต่งงานใหม่ก็ได้เลย

“ก็ไม่เข้าใจนะ ขนาดไม่มีเงินจะกินก็ยังจะไปมีเมียอีก เขาคงคิดตามหลักศาสนาให้ผู้ชายมีเมียได้สี่คน แต่บางคนก็ไม่พร้อมที่จะมี อย่างกรณีของเรา สามีเคยมาขอว่าจะมีเมียอีกคน เราก็บอกว่าได้ถ้าพร้อมที่จะเลี้ยงเราด้วย ไม่ใช่เอาไปเลี้ยงเมียใหม่ทั้งหมด ก็มีการยื่นคำขาดเหมือนกันว่าถ้าเราจะไปไหนก็ต้องไปได้ ไม่ใช่ให้เขาออกนอกบ้านไปมีความสุขฝ่ายเดียว พอเราเรียกร้องอย่างนี้เขาก็ไม่ยอม ก็เป็นอันว่าสามีเลยยุติที่จะมีเมียใหม่ เพราะกลัวว่าเราจะไปนอกใจเขาเหมือนกัน”

ความบอบช้ำตลอดสิบปีที่อยู่กับสามี หากวันนี้ไม่มีลูกน้อยที่เปรียบเหมือนยาชูกำลังและแก้วตาดวงใจ เธอก็คงแยกทางกับสามีไปนานแล้ว

“เราเคยขอหย่าหลายครั้งแต่เขาไม่ยอม ถ้าเขาไม่ยอมเราก็ทำอะไรไม่ได้ ไหนจะลูกเราอีก ไม่อยากทิ้งแก ปีนี้อูก่เข้าขอบแล้ว เขาเห็นพ่อแม่ทะเลาะกันใช้ความรุนแรงมาตลอด สามีมักทำร้ายเราต่อหน้าลูก เวลามีปัญหาเขาจะไม่เก็บไปคุยกันสองคน แต่จะลงมือโดยไม่ไว้หน้าเราเลย เวลากระทบกระทั่งก็พาลไปถึงลูก พอลูกเห็นความรุนแรงบ่อยๆ เขากลายเป็นเด็กไม่ค่อยร่าเริง ไม่มีความสุข และยังบอกกับเราด้วยว่าไม่อยาก

แต่งงาน”

ก่อนจบการสนทนา เธอบอกดีใจที่มีคนรับฟังความรู้สึกเจ็บลึกๆ ของเธอ ก่อน
ทิ้งท้ายด้วยเสียงสั้นเครือ

“...อาทิตย์หนึ่งนับได้เลยมีความสุขอยู่วันเดียว เวลาเขาพูดดีเราก็มีความสุข แต่ก็
เพียงชั่วคราว เพราะชีวิตที่เหลือต้องทุกข์ใจกับความรุนแรงที่เขาข่มขู่ให้”

✧ ใจทิพย์ เจ๊ะแว ✧
ชีวิตที่เลือกฝังร่างในดินแดนแห่งศรัทธา

สัมภาษณ์/เรียบเรียง : สุพัตรา ศรีปัจฉิม

“

จริงๆ กลัวทั้งสองอย่างนั้นแหละ ทั้งกลัวระเบิดและกลัวอด แต่จะทำ
อย่างไรได้ ชีวิตต้องเดินต่อไป เกิดมาแล้วไปอยู่ที่อื่นก็ไม่ได้

”

เสียงทักทายเป็นภาษาชาวญิงวัยกลางคนดังขึ้นอย่างอารมณ์ดีเมื่อเห็นผู้มาเยือน
6 ต่างถิ่นยืนรออยู่ที่รั้วหน้าบ้าน เพียงไม่กี่อึดใจ เธอก็พาเราก้าวเท้าเข้ามาภายในบ้าน
แล้วนั่งลงบนโซฟาสีน้ำเงิน-เทาตัวใหญ่ เสื้อผ้าสีสดใสสดใสดุจดาดที่สวมใส่ และผ้าฮิญาบ
คลุมศีรษะสีดำปักชายด้วยลูกไม้สีแดงช่วยขับผิวขาวของเธอให้ดูผ่องพรรณมากขึ้นไปอีก

ใจทิพย์ เจ๊ะแว แม่บ้านลูกสองวัย 44 ปี เป็นสาวจากนครศรีธรรมราชที่มา
แต่งงานกับหนุ่มนราธิวาสตั้งแต่เมื่อสิบกว่าปีที่แล้ว เนื่องจากหน้าที่หลักของเธอเป็น
แม่บ้าน รายได้ของครอบครัวสำหรับนำมาใช้จ่ายค่าครองชีพและค่าเล่าเรียนลูกๆ ที่
กำลังเรียนอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 และปีที่ 6 จึงมาจากสามีซึ่งมีอาชีพค้าน้ำมัน
เพียงทางเดียว

เธอยังจำได้ดีว่า ช่วงแรกที่มาอยู่กับสามี บ้านเมืองสงบน่าอยู่ แต่หลังจากเกิด
เหตุความรุนแรงต่อเนื่องมาตั้งแต่ต้นปี 2547 การดำรงชีวิตของคนในพื้นที่รวมทั้งตัว
เธอเองก็เปลี่ยนไป

“ช่วงที่เกิดความรุนแรง เวลาเดินทางไปต่างจังหวัด คนข้างนอกมักมองเราด้วย
สายตาไม่ดี อย่างในกรุงเทพฯ ก็มีคนมุสลิมคลุมหัวกันเยอะ แต่พอคุบัตร์ประชาชนแล้ว
เห็นว่ามาจากนราธิวาสสายตาที่มองจะเปลี่ยนไป อยากจะถามเขาว่าแล้วไง? (ลากเสียง)
ไม่ได้ถามเพื่อหาเรื่อง แต่คุณก็ต้องดูคนด้วยสิ คนดีก็มี คนชั่วก็มีเหมือนกันทุกพื้นที่
นั่นแหละ ถ้ามีโอกาสก็อยากบอกเขาว่า ให้ดูคนที่จิตใจและมองเป็นคนๆ ไป อย่าไป
เหมารว่าคนจากนราธิวาสหรือสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ไม่ดีทั้งหมด

“อย่างเหตุการณ์เกิดขึ้นที่นี่ ทหารก็โทษคนในพื้นที่ เรายกโทษทหาร ไม่รู้ว่าใคร
เป็นใคร บางคนก็แต่งตัวดี แต่ข้างในเราก็คงไม่รู้ว่าเขาคิดอย่างไร ต้องดูต้องคบกันให้นานๆ

“ห้าปีที่ผ่านมา ชีวิตความเป็นอยู่ของคนที่นี่ต้องระมัดระวังตัวกันมากขึ้น เห็น
ได้จากเวลาไปตลาดวันอาทิตย์คนบางตาลงจนเห็นได้ชัด ขณะที่เมื่อก่อนจะเป็นวันที่
ชาวบ้านมาเดินตลาดเยอะมาก ไม่รู้คนไปไหนหมด ตามร้านค้าร้านอาหารเจียบเจียบ
อย่างหาดนราทัศน์ก็มีแต่คนในเมืองไปเที่ยว คนต่างอำเภอ ต่างจังหวัดก็มาเที่ยวบ่อย
ส่วนพวกฝรั่งนานๆ ถึงจะเห็นเข้ามา

“งานกาชาดเขาก็บอกว่าอย่าไปนะเดี๋ยวมีระเบิดแน่ แต่พองานเริ่มไปวันสองวัน

เราก็อดไม่ได้ อยากออกไปเที่ยวนานกับเขาบ้าง อย่างการไปตลาด เขาเพิ่งวางระเบิดเมื่อวาน พอรุ่งขึ้นเราก็ต้องไปกันอยู่ดึ้นนั้นแหละ ที่ตลาดระเบิดบ่อยอยู่เหมือนกัน แต่เราก็ต้องไป ถ้าไม่ไปก็ไม่มีกิน เราอยู่ที่นี้ก็ต้องอยู่อย่างนี้แหละ

“มีผู้หญิงขายขนมปังในตลาด อยู่ตรงข้ามบ้านเรานี้แหละ แก่โดนจังๆ เลย เพราะมันระเบิดหน้าร้านแกพอตี ช่วงเกิดเหตุการณ์เขาสื่อว่าแกตายแล้ว แต่ตอนนี้รักษาตัวดีขึ้น แกก็ไม่กลัวนะยังไปขายของในตลาดอีก ก็นั่งขายที่เดิมที่โดนระเบิดนั้นแหละ

“จริงๆ กลัวทั้งสองอย่างนั้นแหละ ทั้งกลัวระเบิดและกลัวอด แต่จะทำอย่างไรได้ ชีวิตมันต้องเดินต่อไป เกิดมาแล้วไปอยู่ที่อื่นก็ไม่ได้”

ใจทิพย์บอกเล่าเรื่องราวการดูถูกดูแคลนจากคนภายนอกที่ไม่เข้าใจคนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ และชีวิตที่ต้องเผชิญกับความตายทุกลมหายใจของคนในพื้นที่ ด้วยใบหน้าที่จริงจังและดวงตาแข็งกร้าว แต่เมื่อเธอเอ่ยถึงผู้มาเยือนกลุ่มใหม่ที่ถูกส่งลงมาดูแลความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ตลอดห้าปีที่ผ่านมา ดวงตาและคำพูดของเธอกลับเต็มไปด้วยความเห็นอกเห็นใจ

“คนอื่นมองทหารตำรวจไม่ดี บางคนก็บอกว่าทหารมาช่วย บางคนก็บอกว่าทหารไปทำร้ายลูกเขา เราเองไม่มีประสบการณ์เหมือนเขาเพราะเรามีแต่ลูกสาว คนที่มีลูกชายพอติดยาเสพติด เวลาโดนจับ โดนซ้อม เขาก็บอกว่าทหาร ตำรวจทำ แต่ถ้าอยู่อย่างนี้ เขาก็ทำหน้าที่ของเขา เราไม่เคยเห็นเจ้าหน้าที่ทำไม่ดี ก็เจอแต่จับไม่ใส่หมวกกันน็อค อันนี้ก็สมควรให้จับ

“ทหารและตำรวจที่เข้ามารักษาความปลอดภัยเขาก็ดีนะ ช่วยเหลือประชาชนดี เวลาไปตลาดเราไม่มีที่จอดรถ เขาก็หาที่ว่างให้เรียบร้อย เขาพูดทักทายดี จะไปไหนครับ เห็นเขามาเดิน มายืนถือปืน ก็กลัวเหมือนกันว่า จะมีระเบิดตรงไหนหรือเปล่า เวลาไปเที่ยวนานกาชาดมีทหารมาดูแลความปลอดภัยเยอะๆ เราก็รู้สึกอุ่นใจนะ แต่บางทีก็กลัวคือกลัวว่าฝ่ายตรงข้ามจะมาวางระเบิดตรงจุดที่ทหารอยู่นั้นแหละ ไม่ได้กลัวว่าทหารจะมาทำอะไรหรอก

“เราต้องช่วยกันดูแล เป็นหูเป็นตาให้เจ้าหน้าที่ด้วย ไม่ใช่ให้เขาทำงานโดดเดี่ยวฝ่ายเดียว ทหารก็อย่าให้เขาเหนื่อย เราต้องมีน้ำใจให้เขาด้วย เวลาเมื่อไรต้องออกไป

ช่วยเขา ไม่ใช่อยู่แบบเห็นแก่ตัว เพราะเวลาเกิดอะไรขึ้นมันก็คือบ้านของเรา ลูกเราก็เรียนอยู่ตรงนั้น เราเหนื่อย เขาก็เหนื่อยเหมือนกัน บางทีเห็น โอ้! ยังไม่ได้กินข้าวกันอีกเหรอ

“มาดูผลงานกาชาดกันงั้นกินข้าวกล่องกัน เออ...ดูซิเขาน่าสงสาร ต้องมานั่งกินข้าวตากแดดเพื่อใคร? ถ้าไม่ใช่เพื่อพวกเรา ไม่ใช่นั่งกินสບายนะ กินไปก็ต้องดูไป คอยระแวงระวัง ร้อนก็ร้อน ฝนตกก็อยู่ใต้ร่มคันเดียว มือก็ถือปืน

“เราขับรถในพื้นที่สามจังหวัดภาคใต้ก็เห็นเขาเดินตามถนน ไปเฝ้าสวนมะพร้าวบ้าง สวนยางพาราบ้าง คนร้ายจะลงมือฆ่าตอนไหนก็ไม่รู้ สงสารเขาเหมือนกัน ไม่รู้ว่าเป็นใครมาจากไหนบ้าง แต่ชีวิตหนึ่งก็เป็นคนเหมือนกัน คิดดูซิเขามาเสี่ยงชีวิต มาจากภาคเหนือ ภาคอีสาน มาเสียชีวิตที่นี่ ชาวบ้านบางคนต่อต้านเจ้าหน้าที่ แต่เราคิดว่าจะไปต่อต้านเขาทำไม ยิ่งไงก็คนไทยเหมือนกัน อยากให้เจ้าหน้าที่อยู่ดูแลพวกเราต่อไปจนกว่าเหตุการณ์จะสงบ”

แม้การดำเนินชีวิตในปัจจุบันบางครั้งจะเต็มไปด้วยความหวาดกลัวกับเหตุความรุนแรงที่ยังเกิดขึ้นต่อเนื่อง แต่ความผูกพันในที่อยู่อาศัย ครอบครัว ญาติพี่น้อง และความศรัทธาต่อหลักคำสอนของพระศาสดายังคงตรึงดวงใจของเธอและครอบครัวที่พร้อมจะมอบชีวิตฝังร่างในดินแดนแห่งนี้เมื่อสิ้นลมหายใจ

“ในสถานการณ์อย่างนี้รายได้ก็ลดลง แต่ก็อยู่ได้ ถ้าไม่ฟุ่มเฟือย อยู่ไปเรื่อยๆ ก็อยู่กันอย่างนี้แหละ เพราะจริงๆ แล้วเหตุการณ์มันก็ได้รุนแรงมากเหมือนแถวอำเภอระแงะและเจาะไอร้อง ที่เขามีเรื่องมีราวฆ่ากันบ่อยๆ เราอยู่แบบนี้มันก็มีระเบิดบ้าง พอเกิดระเบิดทีก็กลัว แต่พอสองสามวันเราก็ออกไปเดินตลาด ไปโน่นไปนี่ใช้ชีวิตเหมือนเดิม มันกลายเป็นความเคยชินธรรมดาซะแล้ว กลัวเหมือนกันแต่ก็ต้องไป

“จริงๆ อยากบอกว่าหลายพื้นที่ไม่ได้มีความรุนแรงอย่างที่ข่าวนำเสนอ คนที่นี่มีน้ำใจลองมาสัมผัสดูเถอะ ชัวร์... บางคนมาเที่ยวก็บอกว่าไม่น่ากลัวเหมือนที่ดูข่าว ถ้าไม่มีข่าว เราก็อยู่กันได้นั่นแหละ พอมีข่าวลัทธิ โอ้...เป็นเรื่องใหญ่ไปเสียแล้ว ฆ่ากันรุนแรงคนเขาก็กลัว ไม่กล้ามา

“ตลอดชีวิตของเรา แม้จะมีเหตุการณ์ความรุนแรงเกิดขึ้นอย่างทุกวันนี้ แต่ก็ไม่เคยคิดจะหนีไปไหน ลูกก็บอกอยู่บ้านเราดีแล้ว คนชุมชนของเรายังศรัทธาและเคร่งครัดในศาสนามาก ได้อยู่กับครอบครัว ญาติพี่น้อง ก็รู้สึกสบายใจ พร้อมจะอยู่และตายในพื้นที่ของเรา”

✽ รอหะนี สาและ ✽
ขวานทองข้าวท่ามกลางสังคมต่างสี

สัมภาษณ์/เรียบเรียง : สุพัตรา ศรีปัจฉิม

“

แม้สังคมจะเปลี่ยนไปมาก แต่ชุมชนของเรายังอยู่กันฉันท์ญาติมิตร
...ถ้าที่นี่ไม่มีความรุนแรงเกิดขึ้น สามจังหวัดชายแดนภาคใต้จะเป็นพื้นที่
ที่น่าอยู่ที่สุดในประเทศไทย

”

ปาวโพดหวานผักเล็กสี่เหลี่ยมที่เจ้าของบ้านปลูกเองกับมือถูกนำมาเป็นของว่างต้อนรับผู้มาเยือนให้ลิ้มลองรสหวานของมัน ขณะที่สองมือของเธอและเพื่อนสมาชิกในกลุ่มแม่บ้านกำลังปักผ้าบาวัสีสันสดใสสวยงามเพื่อเป็นอาชีพเสริมจนเจือจรรบครัวในช่วงเศรษฐกิจและสังคมย่ำแย่

รอหะนี สาและ ที่ปรึกษากลุ่มแม่บ้านปักเลื่อมผ้าคลุม หมู่ 5 ตำบลบันนังสาเรง อำเภอเมือง จังหวัดยะลา บอกว่า คนที่มาทำงานปักเลื่อมผ้าคลุมมีทั้งแม่บ้านและกลุ่มเยาวชนที่กำลังเรียนมัธยม เป็นงานเสริมทำเวลาว่าง แม่บ้านจะมารวมกลุ่มช่วยกันทำ ส่วนสามีทำงานรับจ้างนอกบ้าน หรือไม่ก็ไปกรีดยาง

“งานบ้านอื่นๆ ก็เป็นหน้าที่หลักของผู้หญิงอยู่แล้ว แต่ถ้าเจ็บป่วยไม่สบายสามีก็จะช่วยซักผ้าหรือเลี้ยงลูก เพราะสังคมมุสลิมเวลาแต่งงานแล้ว ส่วนใหญ่จะแยกครอบครัวออกมา การแยกครอบครัวจะได้รู้ว่าชีวิตต้องลำบากอย่างไร ไม่ได้บังคับว่าพอแต่งงานแล้วต้องแยกครอบครัว ถ้ามีฐานะดีก็แยกบ้าน

“ตอนนี้เศรษฐกิจไม่ดีการมีลูกก็ต้องคิดให้มาก ซึ่งตามหลักศาสนาอิสลามคุมกำเนิดได้ เช่น กินยาคุม ฉีดยาคุม แต่ทำหมันไม่ได้ ส่วนคนที่เขาเคร่งศาสนาเขาก็ไม่ได้คุมกำเนิด แต่ถ้าสภาพเศรษฐกิจอย่างนี้ เราไม่อยากมีลูกเยอะ เพราะลูกเยอะก็ต้องมีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น บางทีไม่สามารถส่งให้เรียนจนจบมัธยมศึกษาปีที่ 6 เรามีอาชีพรับจ้างไม่ได้เรียน ถ้าเป็นไปได้อีกอยากให้ลูกได้เรียนสูงๆ แต่ส่วนมากคนอิสลามเขาอยากได้ลูกเยอะๆ ไว้สืบสกุล ก็แล้วแต่คนอีกนั่นแหละ ถ้าเป็นผู้หญิงยุคใหม่ก็ไม่อยากมีลูกเยอะ

“เราคลอดลูกที่โรงพยาบาล แต่ในหมู่บ้านก็ยังมีหมอตำแยอยู่นะ หลายคนยังคลอดกับหมอตำแย หรือบางทีหลังคลอดก็จะไปนวดกับหมอตำแย บางคนเขากลับการไปคลอดที่โรงพยาบาล เพราะคลอดกับหมอตำแยมาตลอด ลูกคนแรกของเราไปคลอดที่โรงพยาบาล รู้สึกสบายใจที่ได้อยู่ใกล้หมอ ก่อนคลอดก็ไปฝากท้องตามปกติ ส่วนคนที่คลอดกับหมอตำแย ก็มีการฝากท้องเหมือนกัน แต่จะไม่ไปคลอดที่โรงพยาบาล

“เคยถามเขาว่าทำไมไม่ไปคลอดกับหมอ เขาบอกว่ากลัว เราเองก็เคยคลอดลูกกับหมอตำแยคนหนึ่ง แต่พอไปลองคลอดที่โรงพยาบาลรู้สึกสบายกว่า พื้นตัวเร็วกว่าการคลอดที่บ้าน ถ้าคลอดเองกับหมอตำแยพื้นตัวช้ากว่า เพราะเขาไม่ได้ฉีดยา ไม่ได้ให้น้ำเกลือ

“ส่วนคุณรุ่นใหม่ก็เลือกไปคลอดที่โรงพยาบาล หมอตำแยก็ยังมีท่าคลอดอยู่ มีการสืบทอดวิชาให้คนรุ่นหลังด้วย อย่างบางคนแม่เขาเป็นหมอตำแย พอแม่ตายก็มาทำหน้าที่แทน”

เมื่อมีลูกในสถานการณ์เช่นนี้ เธอบอกว่ายิ่งน่าเป็นห่วงที่สุด โดยเฉพาะปัญหา ยาเสพติดที่กำลังระบาดในกลุ่มเยาวชน

“ในสถานการณ์ความรุนแรงอย่างนี้ ถ้าใครมีลูกชายก็ต้องเป็นห่วงมากกว่าปกติ ตอนนี้ใบกระท่อมระบาดหนักทั้งในกลุ่มคนทำงานและเด็กๆ อายุแค่ 12 ปีก็เริ่มใช้แล้ว จริงๆ ใบกระท่อมมีประโยชน์นะ ถ้าเอาไปต้มน้ำกับน้ำเปล่าจะช่วยรักษาโรค ความดันโลหิตสูงและเบาหวานด้วย บางคนเคี้ยวกินกับหมาก

“เด็กเดี๋ยวนี้เอามาใช้ในทางที่ผิด คือ ต้มใบกระท่อมแล้วกินกับไค้หรือน้ำอัดลม บางคนก็กินกับยาแก้ไอ เขากินได้ทั้งวันไม่เลือกเวลา อย่างถ้าเราเดินผ่านคนที่กินใบกระท่อม เราก็รู้ เพราะมันจะมีกลุ่มผู้นิยมใบกระท่อมประจำหมู่บ้าน พวกเด็กที่ไปร่วมวงด้วย เขาก็จะมาเล่าให้ฟังว่ามีใครบ้าง เขาไม่ปิดบังหรอกจะมีการพูดต่อๆ กัน เราก็เลยรู้เรื่องด้วย คนในหมู่บ้านรู้จักกันหมด เวลาเกิดอะไรขึ้นที่ไหนจะรู้ทั่วกัน

“การเสพใบกระท่อมมีมานานแล้ว แต่เมื่อก่อนไม่มีระบาดในเด็ก เพราะคนที่ใช้จะเป็นผู้ใหญ่ที่ทำงานแล้ว คนที่กินใบกระท่อมเขาบอกว่ามันทำงานได้นานสู้แดด แต่พวกนี้ก็ไม่ชอบน้ำนะ

“เด็กตามเพื่อน อยากลอง ก็เหมือนวัยรุ่นทั่วไป ที่อื่นอาจจะติดกาา ติดยาบ้า ติดบุหรี่แต่ที่นี้ติดใบกระท่อม เป็นเรื่องผิดปกติที่เข้ามาในสังคมบ้านเรา ก็สอนลูกเหมือนกันว่ามันไม่ดี ให้เขาดูตัวอย่างคนที่กินแล้วไม่ดียังไง เราก็สอนเขาตั้งแต่วัยเล็กๆ

“ใบกระท่อมเริ่มเข้ามาระบาดหนักปีกว่าแล้ว ส่วนใหญ่ระบาดในเด็กที่ไม่ได้เรียนหนังสือ ครอบครัวยากจน ทุกวันนี้เด็กวัยรุ่นจะอยู่กับเพื่อนมากกว่าพ่อแม่ เดี่ยวนี้เด็กไม่ค่อยเชื่อฟังพ่อแม่ โดยเฉพาะเด็กที่ไม่ได้เรียนหนังสือ ถ้าเป็นเด็กที่ได้เรียนหนังสือจะเชื่อฟังมากกว่า”

ไม่เพียงความอัดอั้นตันใจจากการระบาดของยาเสพติดในชุมชนเท่านั้น แต่การประเมินว่าคนในพื้นที่เป็นผู้ร้าย ความรุนแรงที่เกิดขึ้นในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

และความขัดแย้งทางความคิดของคนไทยต่างเสียงนำความทุกข์ใจให้เรามีไข่น้อย

“สิ่งที่อยากบอกคนไทยทั้งประเทศก็คือไม่ต้องกลัวคนที่มาจากสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ทุกพื้นที่มีทั้งคนดีและคนเลว คนที่นี่ก็ได้เลวทั้งหมด อย่างตอนที่เราไปดูงานจังหวัดภูเก็ตกับทาง อบต. ซึ่งได้ประสานงานไปก่อนล่วงหน้าแล้ว และเขาก็อนุญาตให้เข้าไปชมกิจกรรมต่างๆ ได้ แต่พอไปถึงเจ้าหน้าที่ไม่ให้เข้า เขาบอกว่า ‘กลัวพวกสามจังหวัดชายแดนภาคใต้’

“ตอนนั้นช่วงที่เหตุการณ์เกิดใหม่ๆ ประมาณปี 2548 แต่ปัจจุบันพอไปดูงานต่างจังหวัด คนอื่นเขาก็มองเราดีขึ้น อย่างตอนที่ไปจังหวัดนครนายก เขาก็ดูแลต้อนรับเราดี มันอยู่ที่การสื่อสาร ถ้าเราดูแต่ข่าวแล้วไม่ได้ลงมาสัมผัสในพื้นที่ก็จะตัดสินว่าทุกคนเป็นคนไม่ดี เหมือนคนได้มองเหตุความไม่สงบที่เกิดขึ้นในกรุงเทพฯ นั้นแหละ เลือกลงเลือกลงพันธมิตร พอเห็นเราก็ก้าว ไม่ไปแล้วกรุงเทพฯ อยู่บ้านเราดีกว่า

“อยากให้เขาหยุดการกระทำรุนแรง เพราะคนไทยกับคนมุสลิมก็เป็นคนเหมือนกัน เวลาดูข่าวคนนั้นเสียชีวิต คนนี้ตาย ก็เหมือนเรานั้นแหละ ถ้าคนของเราเป็นอย่างนั้นบ้างจะรู้สึกอย่างไร คนไทยหรือคนอิสลาม ทุกคนเท่าเทียมกัน มีชีวิต รักชีวิตเหมือนกัน อดีตเราก็เคยอยู่ร่วมกันเหมือนพี่เหมือนน้อง คนที่ทำความรุนแรงเป็นคนส่วนน้อย ตอนนี้เราก็กินอยู่ร่วมกันได้ แม้แถวบ้านเราจะไม่มีคนไทยพุทธ แต่เราก็กินเพื่อนที่เป็นชาวพุทธ

“เวลาเห็นทหาร เราก็ก้าวไปทักทาย แต่ก็ไม่ถึงกับเอาดอกไม้ไปให้เหมือนในกรุงเทพฯ เดียวเขาคิดว่าเราจะไปจีบ เดียวสามีเข้าใจผิด (หัวเราะ)

“ที่หมู่บ้านเรามีทหารคอยดูแลความสงบอยู่ด้านใน เวลาเราทักทายเขาก็รู้สึกดีเยี่ยมให้เรา เราก็กินให้เขา แล้วเราก็กินมือให้ด้วย เขาก็ไม่ได้กลัวเรา เราก็กินได้กลัวเขา อยู่แบบพี่น้องกัน

“เวลาหน้าเก็บผลไม้เราแบ่งไปให้เขาบ้าง เขาก็ขอบคุณ ตั้งแต่เขามาอยู่ เราก็กินเหมือนเดิม เพราะหมู่บ้านเราสงบ ไม่เคยมีเหตุการณ์ร้ายๆ ทหารอยู่หรือไม่อยู่ เราก็กินใช้ชีวิตเหมือนเดิม

“เราอยู่แบบไม่มีสี อยู่ตรงกลาง (หัวเราะ) ไม่ได้ชอบสีไหน ไม่อยากให้มีความเหตุการณ์อย่างนั้น อยากให้ประเทศไทยสงบ เพราะพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ก็แยะอยู่แล้ว ความรุนแรงจากการชุมนุมที่กรุงเทพฯ ยิ่งซ้ำร้ายลงไปอีก ประเทศเพื่อนบ้าน
ที่เขาดูข่าวเรา เขาคงหัวเราะชอบใจเพราะเราดีกันเอง

“แม้สังคมจะเปลี่ยนไปมาก แต่ชุมชนของเรายังอยู่กันฉันท์ญาติมิตร ใครมีแกง
มีกับข้าวอะไรก็มาแลกเปลี่ยนกัน ใครเจ็บป่วยก็ไปเยี่ยม มีงานบุญ งานแต่งที่ไหนก็ไป
ช่วยเหลือเหมือนเดิม ถ้าที่นี่ไม่มีความรุนแรงเกิดขึ้น สามจังหวัดชายแดนภาคใต้จะเป็นพื้นที่
ที่น่าอยู่ที่สุดในประเทศไทย”

❧ นักภาวนา พรหมสุข ❧ ชีวิตที่แขวนบนเส้นด้าย

สัมภาษณ์/เรียบเรียง : สุพัตรา ศรีปัจฉิม

“

เราเป็นประธานกลุ่มทอผ้าอยู่ตรงนี้ก็ต่อไม่ลำเอียงและต้องหนักแน่นด้วย เวลาเมื่อไรเกิดขึ้นต้องรีบทำความเข้าใจทันที จะไม่ปล่อยให้ปัญหาล่องลอยต้องรีบเคลียร์ทันที เพราะคนสองศาสนาอยู่ด้วยกันมันมีความเปราะบาง

”

ปนเขาสูงตระหง่านเต็มไปด้วยป่าไม้เขียวขจีเบื้องหน้า อาคารที่ทำการกลุ่มทอผ้า
๑ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ช่างดงามและชวนให้รู้สึกชุ่มเย็น
กายใจจนลืมไปว่ากำลังอยู่ในพื้นที่ร้อนระอุของไฟใต้ ตำบลทรายขาวอยู่ติดกับอุทยาน
แห่งชาติน้ำตกทรายขาว ซึ่งเป็นแหล่งพักผ่อนหย่อนใจใช้หลบลมร้อนของชาวบ้านใน
พื้นที่ รวมทั้งหากเดินทางจากบ้านทรายขาวประมาณครึ่งชั่วโมงก็จะถึงวัดช้างให้ หรือ
วัดหลวงปู่ทวดศูนย์รวมจิตใจพุทธศาสนิกชนในพื้นที่แห่งนี้

นัฏฐาภรณ์ พรหมสุข ประธานกลุ่มทอผ้าตำบลทรายขาวบอกว่า แม้จะมี
สถานการณ์ความรุนแรงเกิดขึ้นในพื้นที่ แต่กลุ่มทอผ้าทรายขาวยังคงทำงานด้วยความ
เข้าใจกันทั้งชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม โดยยึดหลักความยุติธรรม และความเข้าใจ
ในวัฒนธรรมและหลักปฏิบัติทางศาสนา ด้วยการใช้การทอผ้าลายโบราณที่เป็นสมบัติ
ล้ำค่าของชนสองกลุ่มเป็นตัวเชื่อมร้อยรักสามัคคี

“กลุ่มทอผ้าทรายขาวก่อตั้งเมื่อปี 2543 เป็นกลุ่มทอผ้ามัดหมี่ที่เป็นเอกลักษณ์ของ
จังหวัดปัตตานีเรียกว่า ‘ผ้าควนตานี’ เนื่องจากในอดีตวัฒนธรรมการทอผ้าของคนภาคใต้
สำหรับเพื่อใช้ในครัวเรือนเท่านั้น การค้นหาประวัติผ้าจึงเป็นเรื่องยากมาก ผ้ามัดหมี่ควน
ตานีจะมีลักษณะคล้ายผ้าของอินโดนีเซีย ข้อมูลประวัติศาสตร์ บอกว่าผ้าควนตานีเป็น
ผ้าของชนชั้นสูง ใช้สำหรับพิธีการต่างๆ เช่น งานแต่ง เป็นผ้าที่มีการผสมผสานการทอ
ศิลปะทั้งไทยพุทธและมุสลิม

“กลุ่มทอผ้าแห่งนี้เป็นคนทั้งตำบลทรายขาวมีสมาชิก 12 คน ซึ่งจำนวน
สมาชิกต้องสมดุลกัน คือชาวพุทธและมุสลิมเท่ากัน และภาษาที่ใช้สื่อสารในกลุ่มภาษา
เดียวกัน นั่นคือ “ภาษาใต้” เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกัน ถ้าเป็นมุสลิมก็ไม่ได้พูด
มลายู เพราะพื้นฐานบรรพบุรุษของเราใช้ภาษาไทยใต้

“ถ้าพูดถึงเรื่องตลาด ช่วงสามปีแรก คือปี 2543-2545 ทางกลุ่มขายผ้าไม่ได้เลย
มันก็เป็นการวัดคนและสร้างตัวเองให้พัฒนาฝีมือขึ้นด้วย เราพยายามหาวิทยากรมาสอน
ตลอดเวลาสามปีจึงเป็นการฝึกฝีมืออย่างเดียว แล้วก็ขายกันเองในหมู่สมาชิก

“หลังจากนั้นพอออกงานบ่อยก็เริ่มมีคนรู้จัก กลุ่มเราได้รับตราคลาสสิกไทยซิล
จากสมเด็จพระนางเจ้าฯ สถาบันหม่อนไหม เขาก็มาขอผ้าไปทำตลาดที่ฝรั่งเศสด้วย

ส่วนตลาดในพื้นที่ยังไม่ยอมรับเพราะผ้าราคาแพง ผืนหนึ่งประมาณ 5,000-6,000 บาท ใช้เวลาทอเสร็จ 1 เดือน เอกลักษณ์ของผ้าควนตานิ คือ หัวผ้าต้องเป็นสีแดงทั้งสองส่วน ในหัวผ้ามี 5-6 ลาย ตรงนี้แหละที่มันยาก เพราะต้องมัดทีละลาย มีการเล่นสีเยอะ ทำให้สีสันทุณดูฉูดฉาด”

กลุ่มทอผ้าตำบลทรายขาวได้พยายามสร้างความเข้าใจในการอยู่และทำงานร่วมกัน จึงทำให้ที่ผ่านมามีไม่เคยเกิดเหตุความรุนแรงในพื้นที่แห่งนี้ อย่างไรก็ตามมีชาวบ้านในพื้นที่จำนวนไม่น้อยที่ต้องเสียชีวิตจากสถานการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้น

“เวลามีการฆ่ากัน ชาวมุสลิมก็พูดว่ามันไม่น่าเกิดขึ้นนะ เขากลับเหมือนกันไม่กล้า ออกนอกพื้นที่เหมือนกับเรา นั่นคือความรู้สึกของเขา แต่ความรู้สึกของเราก็คืออย่างหนึ่ง บางครั้งรู้สึกน้อยใจลึกๆ ว่าทำไมคนที่เรารักต้องตายบ่อยๆ ยิ่งตำบลทรายขาวตายกัน เยอะ แต่ไปตายนอกพื้นที่ เช่น ญาติข้างบ้านเป็นทหารหลังจากที่ออกมาหาเมียที่บ้าน ขับริดขากลับระหว่างทางจากบ้านไปฐานทหารที่ปัตตานีโดนวางระเบิดได้ถนน ร่างเขา ถูกฉีกด้วยแรงระเบิด หัวใจ ตับ ปอด หล่นหายไปเลย น่ากลัว น่าสงสาร มีหลายคน ในตำบลทรายขาวที่ตายไปแล้ว ส่วนใหญ่เป็นข้าราชการ และลูกจ้างรัฐ

“ชาวบ้านก็มี (ถอนหายใจ) เป็นอาสาสมัครรักษาหมู่บ้านหญิง เขาไปกรีดยาง ตอนเช้า แต่ยังไม่ถึงสวนยางก็ถูกยิงเสียชีวิต น่ากลัว น่าสงสารครอบครัวเขามาก ผู้หญิงคนนี้มีภาระต้องเลี้ยงดูแม่ที่เป็นอัมพาต สามีกเป็นอัมพฤกษ์ มีลูกสองคน ตอนนี้อยู่ทางราชการรับเข้าทำงานและมีเงินเยียวยาช่วยเหลือ

“เราก็กลัวนะ ทำงานตรงนี้ก็กลัวเหมือนกันแต่ต้องทำใจดีสู้เสือ เราต้องดูแลตัวเอง จะหวังพึ่งใครไม่ได้ เวลาออกไปไหนบางก็ต้องกัณฑ์ไป เพราะไม่รู้จะกลับมาในสภาพที่ยังมีชีวิตหรือเปล่า

“ยุคสมัยมันเริ่มเปลี่ยนไปเยอะ ตอนนี้ก็เริ่มมีความเปลี่ยนแปลง ความรู้สึกมันบอกไม่ได้ (ถอนหายใจ) มันค่อยๆ เปลี่ยนไปที่ละนิดแบบไม่ทันรู้ตัว ยกตัวอย่างเช่น ถ้าคนทรายขาวแต่งงานกับคนนอกพื้นที่ หมายถึง คนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ แต่ไม่ใช่คนตำบลทรายขาว แล้วเข้ามาอยู่ในชุมชนเรา มีการชักนำคนในชุมชน ซึ่งเราไม่สามารถควบคุมได้ และไม่รู้ว่ามีเบื้องหน้าเบื้องหลังอย่างไร ถ้าเขาเข้ามาแทรกแซง

ได้เป็นเรื่องน่ากลัว เพราะมันเป็นอะไรที่เปราะบางมาก จะพูดอะไรไปมากก็ไม่ได้นะ

“เราเป็นประธานกลุ่มทอผ้าอยู่ตรงนี้ก็ไม่ต้องไม่ลำเอียงและต้องหนักแน่นด้วย เวลาอะไรเกิดขึ้นต้องรีบทำความเข้าใจทันที จะไม่ปล่อยให้ปัญหาล่องลอยต้องรีบเคลียร์ทันที เพราะคนสองศาสนาอยู่ด้วยกัน มันมีความเปราะบาง ตอนนี้ความสัมพันธ์ความไวเนื้อเชื้อใจกันของคนที่นี่มันเหมือนเส้นด้ายที่กำลังจะขาด สถานการณ์ที่กลมกลืนอาจมีอะไรเปลี่ยนไปโดยที่เราไม่รู้ตัว

“เจ้าหน้าที่ของรัฐทำงานในสามจังหวัดภาคใต้ต้องมีความหนักแน่น ต้องศึกษาคนในพื้นที่ก่อน แม้เราจะเป็นคนในพื้นที่ก็ยังมีความแตกต่างกัน เช่น พื้นที่ตำบลทรายขาว ติดกับตำบลนาประดู่ ตำบลนาเกตุ พื้นที่ใกล้ๆ ก็ยังแตกต่างกันเลย อยากให้ศึกษาวัฒนธรรมแต่ละพื้นที่ ต้องมีความเป็นกลาง ตอนนี้คนไทยพุทธตายกันเยอะ ตายเกือบหมดแล้ว แต่มุสลิมบางคนก็เป็นคนดี อย่าตัดสินอะไรจากภายนอกต้องให้ความเป็นธรรมทั้งสองฝ่าย

“เจ้าหน้าที่เข้ามาดูแลอยู่บ้าง แต่ชุมชนต้องช่วยเหลือตัวเองนะ ใครก็ไม่สามารถมาช่วยเราได้ ตอนนี้มีตำบลโคกโพธิ์ตำบลเดียวที่ยังไม่ถูกแทรกแซงมาก อย่างตำบลทรายขาวสัดส่วนของคนสองศาสนาเท่ากันจะต่างกันไปไม่มาก แต่เมื่อไหร่ที่อีกฝ่ายเยอะกว่า มันก็น่ากลัว ทุกพื้นที่ถ้าเขาเยอะกว่าเรา มันก็เริ่มมีปัญหา อย่างตำบลนาประดู่มีเหตุการณ์บ่อยเป็นพื้นที่ที่น่ากลัว พี่สาวน้องสาวของเราที่อยู่ที่นี่ พวกเขาเล่าให้ฟังอยู่ว่ามันอันตรายกว่าตำบลทรายขาว

“สมัยก่อนมีโจรที่อยู่มานานเขาจริงๆ แม้มันเคยเจอ แต่เขาไม่ได้ฆ่าชาวบ้านจะสู้กับฝ่ายรัฐอย่างเดียวมีอุดมการณ์ที่ชัดเจน อย่างนั้นดีกว่านะ คือรู้ว่าเขาต้องการอะไรจากการกระทำนั้น แต่เหตุการณ์ตอนนี้มันฆ่ามั่ว

“ทุกวันนี้เราไม่รู้ใครคือศัตรูของเรา บางทีก็พูดกันในกลุ่มชาวบ้านว่าถ้าคนไหนเป็นเป้าหมายจะต้องถูกตามก่อน แต่ว่าบางคนก็รู้ตัวด้วยซ้ำ อย่างเขาไปเจอเรา เขาก็ฆ่าทันที เราก็ตายโดยที่ไม่รู้ตัวว่าทำอะไรผิด ฉันท่าอะไรให้ใครโกรธเธอ? น่าเบื่อ น่ากลัวมาก เครียด! เศรษฐกิจตอนนี้ก็แย่อยู่แล้ว คนจะออกไปก๊วยตงไปทำมาหากินก็ลำบาก เหมือนมีอะไรมารุมเร้าในพื้นที่ภาคใต้ บางครอบครัวยากจนอยู่แล้วก็ยิ่งซ้ำเติมไปอีก

“ถ้าไม่มีเหตุการณ์ความรุนแรง ที่นี้จะมีสุขมากเหมือนอีสาน รู้สึกอีกจาก
คนอีสานมากจริงๆ สถานที่ท่องเที่ยวก็ไม่ได้มีอะไรมากมาย แต่ว่าดูแล้วมันสนุก รู้สึก
ปลอดภัย ขณะที่เราก็มียุทธศาสตร์สำคัญของเราเหมือนกัน อย่างเช่นประเพณีชักพระ
อำเภอโคกโพธิ์ แต่เวลาไปร่วมงานกลับเสียวันหลังวาบ เพราะก่อนงานมีข่าวว่าจะมีวาง
ระเบิดตรงนั้น ตรงนี้ คิดดูสิคนที่ไปทำบุญจะมีความสุขไหม เขาต้องการจัดงานเพื่อ
คลายเครียด แต่หาไม่รู้ว่ามีคนที่ไม่เที่ยวเครียดที่สุดเลย

“ถ้าพื้นที่ตรงนี้เป็นอย่างเราจริงๆ แล้วพวกเราเผลอมาอยู่ตรงนี้ได้อย่างไร พวกเรามา
อยู่ตรงนี้ให้เขาฆ่าเล่นได้ยังไงนะ แต่เราก็ไม่ไปไหนหรอกต้องอยู่อย่างนี้แหละ”

*** สุทิศา โรจน์รุ่ง ***
นางฟ้าชุดขาวในมรสุมไฟใต้

สัมภาษณ์/เรียบเรียง : สุพัตรา ศรีปัจฉิม

“

เพราะที่นี่เป็นสถานีนอนม้ายให้บริการแก่ประชาชน ถ้าเรามาช้า มาสาย
คนเจ็บ คนป่วยเขาก็รอเราอยู่ เราต้องมาให้เร็วที่สุด

”

❖ สถานการณ์โรคระบาดในพื้นที่ป่วยกันมากตอนนี้ คือ โรคชิคุนกุนยา หรือโรค ไข้ปวดข้อยุ่งลาย”

เสียงเจื้อยแจ้วของ สุทิสรา โรจน์รุ่ง เจ้าพนักงานสาธารณสุข ปฏิบัติงานสถานีอนามัย ตำบลตาชี อำเภอยะหา จังหวัดยะลา บอกเล่าถึงการระบาดของโรคชิคุนกุนยาในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยเฉพาะตำบลตาชี ซึ่งสภาพภูมิประเทศถูกโอบล้อมไปด้วยป่าเขา และสวนยางขึ้นหนาทึบ จึงทำให้ในแต่ละวันมีชาวบ้านเข้ามารับการรักษากันจำนวนมาก

“อาการของโรคนี้จะมีไข้สูง ปวดตามข้อ บางรายมีผื่นขึ้นตามตัว มีไข้สามถึงสี่วัน มีอาการข้อบวม มือบวม ปวดทั้งตัว เป็นกันได้ทุกราย แต่ที่ป่วยมากที่สุดจะเป็นวัยกลางคนวัยทำงานเพราะเขาต้องไปตัดยาง กรีดยางไม่ได้ป้องกัน พอถูกยุ่งลายสวนกัดก็เป็นไข้ เดิมชาวบ้านก็เป็นโรคปวดกล้ามเนื้อจากการทำงานอยู่แล้ว พอเป็นโรคชิคุนกุนยาก็ยิ่งทำให้โรครุนแรงขึ้นอีก

“ถ้ายุ่งกัดคนที่มีเชื้อแล้วมากัดเราก็คือเป็นทันที ตามหลักโรคนี้เกิดจากเชื้อไวรัส ถ้าพักผ่อนก็จะหายจากอาการได้เอง แต่เนื่องจากว่าตอนนี้บางคนยังมีเชื้ออยู่ก็เลยเป็นๆ หายๆ เป็นโรคที่ต้องกินยารักษาตามอาการ ไม่รุนแรงถึงขั้นเสียชีวิตเหมือนไข้เลือดออก แต่มันเป็นโรคที่ทรมาณ ทำให้ไม่สามารถทำงานได้ บางคนเข้าห้องน้ำช่วยเหลือตัวเองไม่ได้ มันปวดตามข้อทั่วร่างกาย ก็น่ากลัวตรงที่มันเป็นแล้วทรมาณ

“ส่วนโรคประจำที่นี้ชาวบ้านแถบนี้ส่วนใหญ่มารักษาเป็นโรคปวดเมื่อยตามตัว ปวดกล้ามเนื้อจากการทำงาน ไข้หวัด ภูมิแพ้ ถ้าบางรายอาการรุนแรงก็จะส่งไปรักษาต่อที่โรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราช อำเภอยะหา มีรายหนึ่งพ่อเขาป่วยเป็นโรคประสาทขาดยารักษาในระยะหนึ่ง ลูกเขามาประสานกับทางสถานีอนามัย แล้วเราก็ส่งต่อคนไข้ไปรักษาที่โรงพยาบาลสงขลาจิตเวช”

สุทิสรา เป็นคนนอกพื้นที่ตำบลตาชี หลังจากจบจากวิทยาลัยการสาธารณสุข จังหวัดยะลา เมื่อปี 2548 สถานีอนามัยตำบลตาชี จึงเป็นที่ทำงานแห่งแรกของเธอ

“ตอนที่จบมามีเหตุการณ์เกิดขึ้นแล้ว จังหวัดยะลาจบกันมา 20 กว่าคน อาจารย์แจ้งว่าตรงไหนมีตำแหน่งว่างบ้าง โดยให้นักศึกษาเลือกพื้นที่ทำงานกันเองก่อน ถ้าตกลง

กันไม่ได้ก็ต้องจับสลาก แต่โชคดีตอนนั้นเจ้าหน้าที่สาธารณสุขอำเภอยะหาจบมาแค่ 2 คน เขาให้เลือกพื้นที่ทำงาน 2 แห่ง คือ ที่ตำบลตาชี และตำบลปะเต เพื่อนอีกคนเป็นมุสลิม เขาก็ไม่เลือกเข้ามาทำงานในพื้นที่ไทยพุทธอยู่แล้ว เพราะการกิน การอยู่หลายๆ เรื่องมันลำบาก เราก็เลยโชคดีไม่ต้องไปอยู่พื้นที่ตำบลปะเต ซึ่งเป็นพื้นที่สีแดงที่เกิดเหตุการณ์บ่อยครั้ง

“ตอนแรกพ่อแม่ยังขับรถกระบะมาส่งที่ทำงาน เพราะเรายังขับรถไม่เป็น ตอนนั้นขับรถเป็นแล้วก็ขับมาทำงานคนเดียวทุกวัน ซึ่งเราจะไม่ขี่มอเตอร์ไซด์เด็ดขาด ห่วงเรื่องความปลอดภัย จริงๆ มันน่ากลัวตอนเดินทางเข้ามาเท่านั้นเอง แต่พอมาถึงตำบลตาชีแล้วอุ่นใจไม่มีอะไร

“ระยะทางจากบ้านมาที่ทำงานประมาณ 13 กิโลเมตร คิดว่าเราไม่น่าจะเป็นเป้าหมายของผู้ก่อความไม่สงบ เพราะเป้าหมายของพวกเขาคงเป็นทหาร ตำรวจ และข้าราชการมากกว่า ส่วนเจ้าหน้าที่สาธารณสุขก็มีบ้าง ที่ผ่านมาเคยเกิดเหตุการณ์คนร้ายยิงเข้าไปในสถานีอนามัยที่จังหวัดปัตตานีทำให้เจ้าหน้าที่ตายหมด ช่วงนั้นสถานการณ์น่ากลัวมาก มีประกาศจากทางราชการให้ระมัดระวัง เพราะพื้นที่ก่อนเข้าเขตตำบลตาชีก็เคยเกิดเหตุยิงชาวบ้านเจาะกาตีเมื่อปี 2551 ตอนนั้นยอมรับว่ากลัวมากเวลามาทำงานต้องขับรถเร็วขึ้น

“มาอยู่ตำบลตาชี 4 ปีแล้ว รู้สึกดีที่ได้มาทำงานที่สถานีอนามัยแห่งนี้ แม้ว่าจะต้องทำงานในช่วงที่เกิดสถานการณ์รุนแรงก็ตาม เพราะถ้าไปอยู่ที่อื่นคงน่ากลัวมากกว่านี้ ถ้าเป็นพื้นที่ที่ชาวบ้านทั้งสองกลุ่มอยู่ปะปนกัน บางทีก็ไม่รู้ว่ามีคนข้างนอกเข้ามาแฝงตัวด้วยหรือเปล่า แต่อย่างพื้นที่ตาชีเป็นพื้นที่ปิด มีเฉพาะคนไทยพุทธอย่างเดียว ถ้ามีคนแปลกหน้าเข้ามาชาวบ้านเขาจะรู้ ซึ่งถ้าเราเป็นไทยพุทธแล้วต้องเข้าไปทำงานในพื้นที่อิสลามเราก็กว้างเหมือนกันคะ แต่โชคดีที่พื้นที่ตรงนี้เป็นไทยพุทธทั้งหมด”

ถึงจะทำงานในพื้นที่เสี่ยงและไม่ว่าจะกลัวกับเหตุการณ์มากเท่าไร แต่สุภิตาก็คงยึดมั่นปฏิบัติหน้าที่ในฐานะเจ้าหน้าที่สาธารณสุขประจำตำบลด้วยความเข้มแข็งมาโดยตลอด

“เพราะที่นี่เป็นสถานีอนามัยให้บริการประชาชน ถ้าเราเมาซ่า มาสาย คนเจ็บคนป่วยเขาก็รอเราอยู่ เราต้องมาให้เร็วที่สุด ในสถานีอนามัยมีเจ้าหน้าที่สามคน ต้อง

ผลัดเปลี่ยนเวรกันว่าใครจะเข้าเข้า หรืออยู่เย็น และมีลูกจ้างในพื้นที่ด้วยหนึ่งคน ถ้า
สี่โมงเย็น หรือสี่โมงครึ่ง เราก็อาจจะกลับก่อนแล้วเขาก็ดูแลต่อ

“แต่ถ้ามีเหตุการณ์ไม่ปกติทางอำเภอยะหาหรือสำนักงานสาธารณสุขจะโทรมา
บอกให้ออกจากพื้นที่แล้วไปรวมตัวกัน คือผู้บริหารไม่ให้เราอยู่ในพื้นที่ เพราะเป็นห่วง
เรื่องความปลอดภัย จะเรียกให้ออกไปรวมตัวกันที่อำเภอ ที่ผ่านมาก็เคยมีโดนเรียกให้
ออกจากพื้นที่เหมือนกัน ช่วงเดือนมีนาคม 2552 เกิดเหตุระเบิดขึ้นที่อำเภอยะหา แล้ว
มีข่าวลือตลอดออกมาว่าจะมีการก่อเหตุที่สถานีอนามัย จริงๆ ใครจะออกหรือไม่ออกก็ได้
ขึ้นอยู่กับเราเป็นคนประเมินสถานการณ์ตัดสินใจ ถ้ามั่นใจว่าพื้นที่ทำงานปลอดภัยไม่ต้อง
ออกไปก็ได้ แต่ถ้าไม่มั่นใจก็ต้องรีบกลับ

“ชาวบ้านตาสีน่ารัก จะคอยดูแลดี อย่างกำนันถ้าเห็นว่าเราทำงานจนจะค่ำแล้ว
ก็จะมาบอกว่าไม่ต้องอยู่นานหรือกลับบ้านได้แล้ว วันไหนที่มีเหตุการณ์เกิดขึ้นในพื้นที่
ใกล้เคียง เขาก็จะมาบอกให้เรากลับบ้านเร็วขึ้นกว่าปกติ”

สำหรับอนาคตการทำงานในวันข้างหน้าหากความสมานฉันท์และสันติภาพยังไม่
เกิดขึ้นอย่างแท้จริงในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ การย้ายออกนอกพื้นที่อย่าง
ข้าราชการหลายคนที่อยู่ในภาวะเสี่ยงจึงเป็นทางเลือกแรกของเธอ แม้จะต้องอยู่ห่างจาก
ครอบครัวบ้าง แต่ก็เพื่อความปลอดภัยในการทำงาน

“ถ้าคิดจะย้ายที่ทำงานก็คงย้ายออกนอกพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เช่นย้าย
ไปสงขลา เพราะแม่เป็นคนที่นี่ เขาก็อยากให้เราย้ายออกไปเหมือนกัน เราคงไม่เข้าไป
อยู่ในตัวเมืองยะลา ถ้าให้เข้าเมืองอยู่ตรงนี้ดีกว่า เพราะบ้านอยู่ในอำเภอยะหาเข้าเมือง
ยะลาก็ต้องเดินทาง 20 กว่ากิโลเมตร ซึ่งถนนสายยะลานั้นกว่าถนนสายตาชี เพราะ
ถนนยะลา แหว่งทำสาบ สามแยกบ้านเนียง บาโจซิแน แหว่งนั้นเกิดเหตุการณ์บ่อย น่ากลัว

“อย่างโรงเรียนบ้านยะลา อยู่ติดถนนใหญ่ก็เกิดระเบิดหลายครั้ง เมื่อก่อนตรงนั้น
มีทั้งไทยพุทธและอิสลามปะปนกันไป แต่ตอนนี้ไม่มีไทยพุทธแล้ว เพราะส่วนใหญ่คนใน
ครอบครัวไทยพุทธถูกยิงเสียชีวิต แล้วเขาก็ย้ายออกไป

“ครอบครัวมีพี่น้องสามคน เราเป็นคนเล็ก เราทำงานเป็นคนแรกในครอบครัว
แม่อยากให้เราทำงานก่อน ถ้าสถานการณ์ดีขึ้นก็อาจจะอยู่ตรงนี้ไปเรื่อยๆ ส่วนพี่สาวเรียน

พยายามไล่จับแล้ว พี่ชายเป็นเจ้าหน้าที่ธุรการโรงเรียน ทำงานในพื้นที่ทุกคน เวลา
กลับมาจากทำงานก็มีเรื่องมาเล่าแลกเปลี่ยนกันบ้าง

“หมู่บ้านที่เราอาศัยอยู่เป็นพื้นที่ชาวไทยมุสลิม มีคนไทยพุทธปะปนประมาณ 1
เปอร์เซ็นต์ แต่เราก็อยู่ด้วยกันได้ มีเพื่อนมุสลิม ทั้งที่เป็นเจ้าหน้าที่สาธารณสุขและ
เพื่อนบ้านที่เรียนมาด้วยกัน เรายังคุยกันปกติ เรื่องเหตุการณ์ก็คุยกันบ้าง ถามสารทุกข์
สุขดิบกันบ้าง

“แรกๆ เกิดเหตุการณ์กลัวเหมือนกันไม่กล้าออกไปไหน ตอนนี่เริ่มชินแล้ว มันคง
อยู่ที่ดวง อยู่ที่ไหนก็มีอันตรายทั้งนั้น แต่ที่นี้อาจมีภาวะเสี่ยงมากกว่า ก็ต้องระมัดระวัง
ตัวเอง”

❦ แวเซาะ รอมือลี ❦

พลังแห่งศรัทธาสร้างสันติสุขในแผ่นดินได้

สัมภาษณ์/เรียบเรียง : สุพัตรา ศรีปัจฉิม

“

การจ้างบัณฑิตอาสาทำงานในพื้นที่เป็นเรื่องดีเพราะคนเหล่านี้จะได้ทำงานที่บ้านของตัวเอง...การทำงานของบัณฑิตอาสาทำให้รู้ภาพรวมของพื้นที่ บางพื้นที่มันก็ไม่ได้น่ากลัวอย่างที่เห็นข่าวไป

”

❖ ชาวบ้านบางคนบอกว่า ‘อย่าเข้ามาหมู่บ้านนี้นะ ถ้ายังเห็นหน้าอีกไม่รอดแน่’ พอเจออย่างนี้เราก็อับอายเสีย” แวเซาะ รอมือลี นักพัฒนาสังคมปฏิบัติการ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดยะลา ย้อนภาพความยากลำบากและความสับสนของเพื่อนๆ บัณฑิตที่ลงไปทำงานในพื้นที่ช่วงที่เธอทำงานบัณฑิตอาสาหลังจบการศึกษาจากมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี เมื่อปี 2550

“มาทำงานเป็นบัณฑิตอาสาอยู่ 4 เดือน เป็นงานเน้นสร้างความเข้าใจระหว่างชาวบ้านกับภาครัฐ โดยจะมีบัณฑิตอาสาทำงานตำบลละ 1 คน เพื่อเข้าไปหาข้อมูลพื้นฐานของชาวบ้านในตำบล เช่น อาชีพหลักและความเป็นอยู่ของชาวบ้าน

“ช่วงแรกที่เราลงไปทำงานก็มีปัญหาเหมือนกัน เพราะชาวบ้านยังไม่เข้าใจหน้าที่ของบัณฑิตอาสา จึงไม่ให้ความร่วมมือ ไม่ให้ข้อมูล เนื่องจากกลัวว่าตัวเองจะไม่ปลอดภัย ชาวบ้านต่อต้านมาก แม้บัณฑิตอาสาเป็นคนในตำบลนั้นก็จริงแต่อยู่คนละหมู่บ้าน บางทีก็ถูกข่มขู่ เราเพิ่งจบมาประสบการณ์ทำงานยังไม่มี พอเขาพูดอย่างนั้น เราก็ไม่กล้าลงพื้นที่คนเดียว

“บางทีให้แบบสอบถาม เขาฉีกทิ้งต่อหน้าเลยก็มี เราจึงแก้ปัญหาด้วยการนัดลงพื้นที่เป็นกลุ่ม อย่างถ้าอำเภอมี 5 ตำบล ก็จะนัดรวมตัวกัน วันนั้นไปตำบลนั้นก็ไปพร้อมกัน แล้วค่อยเวียนให้ครบทั้ง 5 แห่ง ปลอดภัยกับตัวเอง เพราะช่วงนั้นมีเหตุการณ์เกิดขึ้นทุกวัน ชาวบ้านเขาก็กลัวคนแปลกหน้าเหมือนกัน

“ช่วงที่เกิดเหตุการณ์ใหม่ๆ ชาวบ้านจะไม่ให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ คือ เลี่ยงที่จะไม่เจอ ไม่ต้องพูดคุยกับเจ้าหน้าที่แล้วตัวเองจะปลอดภัย ตอนนั้นเขามองภาพรวมแบบนี้หมดเลย พอบัณฑิตอาสารับรู้ความรู้สึกความคิดของชาวบ้าน จึงประสานภาครัฐ จนมีการจัดโครงการจังหวัดเคลื่อนที่เข้าไปช่วยเหลือชาวบ้าน เช่น แจกข้าวสาร และดูข้อมูลว่าครอบครัวนี้ขาดแคลนอะไรก็สามารถช่วยเหลือเขาได้ตรงจุดและทั่วถึง

“ช่วงหลังพอเขารู้ว่าบัณฑิตอาสากลุ่มนี้ไม่ได้มาทำงานสถานการณ์ความรุนแรง แต่ลงมาเป็นตัวแทนรัฐบาลเพื่อช่วยเหลือชาวบ้านอีกแรงหนึ่ง เขาก็รู้สึกดีขึ้นกับเจ้าหน้าที่รัฐ หลังจากที่บัณฑิตอาสาทำความเข้าใจกับชาวบ้านว่าหลาย ๆ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเจ้าหน้าที่รัฐไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องนะ เพราะไม่ว่าจะเป็นคนไทยพุทธ หรือไทยมุสลิมก็เจอเหตุการณ์

เหมือนกัน ทุกคนก็โดน เจ้าหน้าที่ตำรวจ ทหารก็โดน

“แต่ก็ยังมีชาวบ้านบางคนพอเกิดเหตุต่อหน้าต่อตา เขาก็รู้ว่าใครเป็นคนทำแต่พูดไม่ได้ แม้จะรู้ว่าข้อมูลที่ให้กับเราจะไม่รั่วไหลถึงหูคนร้าย แต่เขาก็ไม่สบายใจอยู่ดี เพราะรัฐไม่ได้ปกป้องเขาได้ตลอด 24 ชั่วโมง สู้เขาไม่ต้องให้ข้อมูลดีกว่า แม้จะรู้ว่าใครเป็นคนทำก็ตาม”

แม้การทำงานในช่วงแรกจะถูกต่อต้านจากชาวบ้าน แต่ด้วยหัวใจที่อยากเห็นสันติสุขแบ่งบานในบ้านเกิด จึงเป็นแรงส่งทำให้เธอและเพื่อนบัณฑิตอาสาสมัครมุ่งมั่นที่จะทำหน้าที่อย่างไม่ย่อท้อ ความไว้วางใจจึงเข้ามาแทรกแทนความหวาดระแวง

“พอเขาเห็นว่าข้อมูลที่ให้บัณฑิตอาสาไปได้รับความช่วยเหลือกลับมาอย่างที่เขาต้องการ ชาวบ้านจึงมั่นใจภาครัฐมากขึ้น เพราะการลงพื้นที่แต่ละครั้งฝ่ายปกครองจะประสานกับกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์และกระทรวงแรงงาน

“บัณฑิตอาสาจะทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์ให้ชาวบ้านรู้ก่อนว่าจะมีเจ้าหน้าที่มาให้ความช่วยเหลืออะไรบ้าง เช่น ช่อมทิวี่ ตู้เย็น พัดลมฟรี ใครไม่สบายมารับยารักษาโรคได้ฟรีทั้งหมด

“ตอนนั้นมีข่าวลือเหมือนกันว่าบัณฑิตอาสาของจังหวัดนราธิวาสถูกยิงเสียชีวิตจริงๆ ก็มีตายคนหนึ่ง แต่เขาตกจากกระบะหลังรถยนต์ที่เดินทางไปร่วมงานแต่งเพื่อน พอหล่นลงมาหัวเขากระแทกกับพื้นถนนก็เลยเสียชีวิต บางคนบอกว่าถูกฆ่าจากการสร้างสถานการณ์ แต่เราว่าไม่ใช่ มันเป็นอุบัติเหตุ

“ตอนที่ทำงานบัณฑิตอาสา สถานการณ์ในพื้นที่กำลังระอุเกิดเหตุบ่อย เราก็กลัวเหมือนกันว่าอีกฝ่ายจะเพ่งเล็งว่าเราเป็นฝ่ายรัฐ ข้อดีของโครงการนี้คือทำให้บัณฑิตที่จบมามีงานทำ ไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับความไม่ถูกต้อง เพราะแต่ละปีบัณฑิตในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้จบมาก็เยอะ พอได้ทำงานตรงนี้ก็รู้สึกดีที่มีงานทำและมีเงินเดือนดูแลตัวเองได้

“การจ้างบัณฑิตอาสาทำงานในพื้นที่เป็นเรื่องดีเพราะคนเหล่านี้จะได้ทำงานที่บ้านของตัวเอง แม้จะมีเหตุการณ์ความรุนแรงก็ยังดีกว่าไปทำงานกรุงเทพฯ เพราะได้อยู่กับพ่อแม่ แต่ถ้าพื้นที่ไหนเสี่ยงก็เสี่ยงไม่ไป ตอนทำงานก็ไม่มีบัณฑิตอาสาคนไหนตกเป็น

เหยื่อของเหตุการณ์เพียงแต่ถูกข่มขู่ในช่วงแรกเท่านั้น

“มีญาติคนหนึ่งจบมาเป็นปีแล้วยังไม่มีงานทำ ไปสมัครงานที่ไหนเขาก็ไม่รับ เพราะยังไม่มีประสบการณ์ อย่างโครงการบัณฑิตอาสาสมัครคนได้น้อยแค่ตำบลละหนึ่งคน ทำให้บัณฑิตจำนวนมากในพื้นที่ยังตกงาน ไม่มีงานทำ แทนที่จบออกมาแล้วจะช่วยพ่อแม่ กลับต้องมาให้พ่อแม่เลี้ยงดูอีก เขาก็รู้สึกไม่ดี ถ้าเป็นผู้ชายหากยังไม่มีการทำงานก็จะติดเพื่อน พอมีงานทำก็ต้องรับผิดชอบหน้าที่การงาน ความคิดก็เปลี่ยนไปอีกแบบหนึ่งเลย

“คนที่จบมาแล้วส่วนใหญ่ไม่อยากจะออกไปทำงานข้างนอก แต่มีเพื่อนผู้ชายคนหนึ่ง บอกว่าจบแล้วจะไปทำที่กรุงเทพฯ เพราะกลัวจะเกิดเหตุการณ์เหมือนรุ่นพี่คนหนึ่ง จบมาแล้วไม่มีงานทำ เขาอยู่กับครอบครัวที่บ้านเฉยๆ แล้วก็มีเจ้าหน้าที่มาเคาะประตูขอตัวไป สอบสวน หลังจากนั้นก็ไม่พามาส่งคืนอีกเลย เจ้าหน้าที่บอกว่าพ่อแม่ของเขาว่า ‘ลูกคุณ คนนี้เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์’ เพื่อนก็เลยกลัวจะโดนแบบนี้จึงเสี่ยงไปทำงานที่กรุงเทพฯ แทน แต่ถ้าเป็นผู้หญิงส่วนใหญ่ก็จะอยู่บ้าน หรือถ้าไม่มีงานจริงๆ ถึงจะเลือกไปทำงานที่ กรุงเทพฯ หาดใหญ่ หรือปัตตานี

“การทำงานของบัณฑิตอาสาทำให้รู้ภาพรวมของพื้นที่ บางพื้นที่มันก็ไม่ได้น่ากลัว อย่างที่เป็นข่าวไป เวลาที่มีข่าวออกไป คนจะเหมารวมว่าพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้น่ากลัวไปหมด แต่จริงๆ แล้ว บางพื้นที่ก็เกิดเหตุ บางพื้นที่ก็ไม่เกิดเหตุ เราก็ยังใช้ชีวิตประจำวันปกติ ถ้าเวลามีเทศกาลงานต่างๆ เราก็รู้ว่าเขาจะมาราวงระเบิดป่วนแน่นอน ก็ต้องเลี่ยงไม่ไป ถ้าไปก็ไปช่วงเช้า พอเย็นและดึกก็ไม่ไปแล้ว เพราะระเบิดส่วนใหญ่จะเกิดตอนเย็น

“เมื่อก่อนตัวเมืองนราธิวาสกลางคืนคึกคักมาก มีพ่อค้าแม่ค้าขายของกันเยอะ แต่พอมีเหตุการณ์ความรุนแรง สองสามทุ่มก็ไม่มีรถวิ่งแล้ว คนขายก็ขายโดยไม่มีลูกค้ามาซื้อ จากปกติขายได้คืนละพันสองพัน ตอนนี้เหลือแค่หลักร้อย พอเกิดเหตุการณ์คนกลัวไม่ค่อยมีใครออกไปตลาด ถนนก็โล่ง พอเหตุการณ์ซาลงหน่อยก็กลับมาคึกคักอีก เป็นอยู่อย่างนี้

“จริงๆ เราก็อยากให้เหตุการณ์ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้สงบ แต่มันคงเป็นไปได้ที่ทุกอย่างจะดีขึ้นเพราะการทำงานของบัณฑิตอาสาเพียงกลุ่มเดียว แต่

อย่างน้อยมีบัณฑิตอาสาที่ช่วยแก้ไขปัญหาก็รู้ได้บ้าง ถึงจะไม่ 100 เปอร์เซ็นต์ ได้แค่ 20 เปอร์เซ็นต์ก็ยังมี การเป็นตัวแทนภาครัฐถึงจะเป็นส่วนน้อยแต่ก็มีความสำคัญเหมือนกัน

“การช่วยให้บัณฑิตในพื้นที่มีงานทำ ยังมีส่วนช่วยบรรเทาปัญหาความรุนแรงในพื้นที่ด้วย เพราะบัณฑิตก็เป็นปัญญาชนแล้ว ยิ่งถ้าได้ทำงานมีเงินเดือนเขาก็สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ ถ้าไม่มีงานทำ บางทีอาจจะมีคนมาชักชวนเขาไปยุ่งเกี่ยวกับเหตุการณ์ มันง่ายกว่า เพราะทำแล้วก็ได้เงินพอใช้เหมือนกัน”

หลังจากทำงานบัณฑิตอาสาได้เพียง 4 เดือน ผลจากการตั้งใจเรียนจนได้คะแนนดีมาโดยตลอดทำให้เธอสามารถสอบบรรจุเข้าทำงานในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้จนสำเร็จ แม้จะตัดสินใจอยู่นานที่จะมาทำงานตรงนี้ แต่ท้ายที่สุดเธอก็เลือกทำงานในพื้นที่บ้านเกิดตามความฝันของตัวเอง

“เราได้ทุนกระทรวงมหาดไทยตั้งแต่เรียนที่ มอ. ปัตตานี โดยคัดเลือกจากนักศึกษามุสลิม 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ คือ สตูล สงขลา ปัตตานี ยะลาและนราธิวาส พอเรียนจบแล้ว ถ้ามีตำแหน่งงานราชการว่างเขาก็จะส่งรายชื่อไป เราก็ไปสมัคร จากนั้นเขาก็เรียกไปสอบสัมภาษณ์ที่สำนักงานปลัด เขาถามเกี่ยวกับเหตุการณ์เราก็สามารถตอบได้ทุกคำถาม พอดีสอบผ่านได้บรรจุงานที่จังหวัดยะลา เป็นเจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป สำนักงานพัฒนาสังคม ตอนที่เป็บัณฑิตอาสาทีสอบได้อันดับหนึ่ง พอมาสอบเข้ารับราชการก็ได้ที่หนึ่งเหมือนกัน นับว่าโชคดีเหมือนกัน

“ตอนที่ได้บรรจุเป็นข้าราชการที่จังหวัดยะลาได้ดูข่าวเหตุการณ์ที่ยะลาเกิดบ่อยกว่านราธิวาส พอถามคนที่บ้านว่าจะให้ไปทำงานที่ยะลาไหม ญาติก็ห้ามไม่ให้ไป เพราะเกิดเหตุบ่อย แต่ท้ายที่สุดก็ตัดสินใจไปทำตามความตั้งใจของตัวเอง”

❧ เพ็ญจันทร์ จันทรสุขกระ ❧
ชีวิตใหม่ของหญิงชาวไร่ได้ร่มพระบารมี

สัมภาษณ์/เรียบเรียง : ดิชีลา พุทธสาระพันธ์

“

ปลาบปลื้มใจมาก ท่านพระราชทานเงินให้สามหมื่น ท่านตรัสว่า
เป็นรางวัลสำหรับคนทำดี เงินนี้ไม่กล้าเอาไปจ่ายเลย เก็บไว้เป็น
สูงสุดของชีวิต

”

รถจักรยานยนต์พุ่งข้างส่งเสียงมาแต่ไกลสุดปลายไร่ สลับกับเสียงของเพ็ญจันทร์ จันทร์ศุภกระ หญิงร่างท้วมหมวกความอบอุ่นพาหะคู่ชีพที่จอดแวะถามไถ่ถึง ผลผลิตในแปลงผักของชาวบ้านที่ลงแรงปลูกมาตั้งแต่ต้นเดือน ผลจากน้ำท่าที่อุดมสมบูรณ์ในปีี้ ทำให้บรรดาผักและผลไม้แข่งกันออกดอกผลอวบอ้วน รอคอยให้เจ้าของ มาเก็บเกี่ยวไปขายสร้างรายได้กันเต็มท้องทุ่ง สร้างความหวังให้ทั้งผู้ปลูก และผู้อยู่เบื้องหลังอย่างเพ็ญจันทร์ได้หน้าขึ้นตาบานไปพร้อมๆ กัน เพราะเธอเป็นผู้ประสานงานดูแล ฟาร์มตัวอย่างบ้านน้ำคำ โครงการในพระราชดำริ สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ตำบลบุโละบุโย อำเภอนองจิก จังหวัดปัตตานี

แม้วันนี้หน้าตาจะดูซีดเซียวไปบ้าง เพราะเพิ่งฟื้นจากพิษไข้ซึ่งเกิดจากการทำงานหนักในฟาร์ม แต่อาการเจ็บป่วยกลับไม่ได้ทำให้ความห่วงใยที่มีต่อผู้อื่นลดน้อยลงเลย เธอยังคงชีพาหะคู่ใจไปตามท้องร่องและแปลงนา เพื่อดูแลเพื่อนสมาชิกเหมือนเช่นที่เคยทำมาตั้งแต่ปี 2549 อย่างไม่รู้จักคำว่าเหน็ดเหนื่อย

“เราย้ายมาจากกรุงเทพ กลับมาถึงบ้านก็เห็นว่าบ้านน้ำคำของเราชาวบ้านไม่ค่อยมีงานทำ ส่วนใหญ่ทำสวนยาง ทำนา รับจ้างทำงานข้างนอก และเหตุการณ์ความรุนแรงก็เกิดขึ้นบ่อยครั้งมาก พอดีท่าน ณฑล มาพบชาวบ้านที่ค้าขายฝักอบรม ค่ายลูกเสือเดชา-นุชิต ก็เลยบอกว่า อยากให้มีการจ้างงาน อยากได้อยู่กินบนถิ่นฐานของตัวเอง เพราะแม้จะมีหลายหน่วยงานมาส่งเสริมอาชีพให้เรา แต่ทำแล้วก็ไม่มีตลาดรองรับ ไม่รู้ขายที่ไหน ยึดเป็นอาชีพหลักไม่ได้ ท่านก็เลยถามว่า เอาฟาร์มไหม ก็คิดว่าดีนะ ท่านก็ให้ไปรวบรวมที่มา เขียนโครงการ แรกๆ บางคนคิดว่าเราบ้า ทำกับเจ้านาย ทำไม่ได้หรอก ผันลมๆ แล้งๆ จึงเดินเข้าไปขอที่จากแม่ 20 ไร่ บอกแม่ว่าจะเอามาทำฟาร์ม อธิบายอยู่นาน แต่แม่ก็เอาใจตนมาให้คืนนั้นเลย

“ชาวบ้านเขาก็ไม่เข้าใจในตอนแรก เราก็ต้องไปทำเวทีคุยกับเขาหลายเดือน บางทีเราก็ออข้าง แต่การเห็นพี่น้องของเราอีกหลายคนยังเดือดร้อนอยู่ ทำให้มีกำลังใจดีรู้ เคยมีคนบอกว่า เราทำอะไรได้แต่อย่าทอดทิ้ง ก็ทำให้มีกำลังใจขึ้นมา ทำเพื่ออีกหลายชีวิตที่จะให้อยู่ตรงนี้ บวกกับอีกหลายๆ ท่านที่สนับสนุน โดยเฉพาะสมเด็จพระนางเจ้าฯ เป็นพระมหากษัตริย์ผู้ที่มีเมตตาต่อระดับรากหญ้าอย่างนี้ เพราะถ้าวันนี้

ไม่มีฟาร์ม ชาวบ้านก็ไม่ว่าจะไปทำอะไร และหันหน้าไปพึ่งใคร ทำอะไรที่ไหน ออกไปก็
ไม่กล้า ถ้าไปก็เสียชีวิต

“ที่นี่เราไม่ได้ทำเพื่อกำไรนะ เพราะรายได้ที่นี่เดือนหนึ่งก็แค่แสนห้า แต่เราต้อง
จ้างคนงานและมีรายจ่ายอื่นๆ เดือนหนึ่งก็ห้าหกแสน พระองค์เพียงแค่อยากให้โอกาสแก่
คนยากไร้ ทุพพลภาพ และคนที่ได้รับผลกระทบจากเหตุความไม่สงบ ให้เข้ามาหาเงินได้
เราเองก็อยากให้ญาติพี่น้องของเราไม่ต้องสูญเสีย เมื่อก่อนชาวบ้าน เขาก็ทำนา รับจ้าง
แค่นั้นเอง พอออกไปก็จะเกิดเหตุการณ์สูญเสีย ไม่อยากให้เกิดอย่างนั้นขึ้นมาอีกแล้ว
เมื่อเราได้ฟาร์มนี้มา ชาวบ้านก็ได้มาร่วมมือกันทำงานที่นี่”

ความภาคภูมิใจที่เพ็ญจันทร์มีต่อฟาร์มตัวอย่างบ้านน้ำตาไม่ได้หยุดแค่การสร้าง
อาชีพให้ชาวบ้านท่ามกลางหมอกควันแห่งความรุนแรงเท่านั้น แต่ที่นี่ยังถูกเลือกให้เป็น
สถานที่สร้างบ้านสำเร็จรูปกว่า 150 หลังที่ปลูกเรียงรายริมคลองชลประทานเพื่อรองรับ
พ่อพิมพ์และแม่พิมพ์ของชาติที่กำลังจะย้ายเข้ามาอยู่ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของศูนย์ครูได้

“บ้านที่สร้างขึ้นมีสองชั้น สองห้องนอน ใต้ถุนบ้านมีลานจอดรถ ภายในบ้านมี
สิ่งของที่จำเป็นให้ครบเลย ครูหิ้วกระเป๋าเข้ามาอยู่ได้เลย ท่านทรงห่วงครูกมาก ที่นี้จะ
ให้ครูอยู่ ไม่ว่าจะเป็นคนที่ไหน ศาสนาไหนก็มาอยู่ได้หากเต็มใจมาสอน ที่นี่มีการดูแล
ความปลอดภัยครูลด 24 ชั่วโมง บริเวณใกล้ๆ กันจะสร้างโรงเรียนเปิดสอนตั้งแต่ชั้น
อนุบาลถึงประถม มีโรงยิม ร้านเสริมสวย ห้องสมุด ตอนนี้มีคนมุสลิมแถวนี้มาถามเรื่อง
โรงเรียนเหมือนกัน เขาอยากเอาลูกมาฝากเรียน แต่เราให้เขตการศึกษาดูแล ไม่ได้แบ่งแยก
ทุกคนเข้ามาอยู่ร่วมกับเราได้ เราเปิดกว้าง แต่เราจะคัดกรองคนที่เข้ามาว่าต้องเป็นคน
ลำบากจริงๆ”

เพ็ญจันทร์กล่าวพร้อมกับน้ำตาแห่งความอึดอัดที่เริ่มเอ่อคลอดวงตาทั้งสองข้าง
เมื่อเธอเริ่มเล่าถึงโอกาสอันยิ่งใหญ่ในชีวิตที่ได้เข้าเฝ้าอย่างใกล้ชิดใต้เบื้องพระยุคลบาท

“ปลาบปลื้มใจมาก ท่านพระราชทานเงินให้สามหมื่น ท่านตรัสว่า เป็นรางวัล
สำหรับคนทำดี เงินนี้ไม่กล้าเอาไปจ่ายเลย เก็บไว้เป็นสูงสุดของชีวิต

“การได้มาทำงานที่นี่ ทำให้ไม่ต้องตาย และมีงานทำ คิดว่าตัวเองได้ปลูกดอกไม้
แห่งชีวิตให้คนอื่น ทำเพื่อคนอื่น เพื่อสังคม ไม่เคยคิดอยากทำอะไรเพื่อตัวเอง เพราะ

ตัวเองพอแล้ว มีหลายคนถามเหมือนกันว่าหาเรื่องใส่ตัวหรือเปล่า แต่การได้คิดถึงคนอื่นก่อนคิดถึงตัวเองก็ดีนะ เกิดมาหนึ่งครั้ง ก็ตายหนึ่งครั้ง ตายเพราะเรื่องดีๆ ก็คงดีกว่าเราตายแล้วไม่ได้ช่วยเหลืออะไรใครเลย ไม่ได้ทำอะไรเลย มันก็ไร้ค่า แต่ทุกวันนี้เราก็กี่ไม่ประมาท ถามว่ากลัวไหม ก็กลัว แต่ถ้ามันเกิดขึ้น มันก็เป็นวาระของเราแล้ว เราก็กี่ต้องไป ทุกคืนก็ยิ่งภาวนาให้มันเหมือนก่อน ให้สงบเร็วๆ จะทำมาหากินกันได้ดีขึ้น”

เสียงกริ่งดังขึ้นทั่วฟาร์มบ้านน้ำคำในเวลา 16.30 น. เป็นสัญญาณว่างานของทุกคนในฟาร์มวันนี้สิ้นสุดลงแล้ว เช่นเดียวกับเพ็ญจันทร์ แต่ก่อนจะกลับบ้านเธอไม่เคยลืมซื้อจากรยานยนต์พ่วงข้างมาจอดหน้าอาคารเฉลิมพระเกียรติ เพื่อเพ่งมองพระราชดำรัสของสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถเมื่อวันที่ 11 สิงหาคม 2550 ด้านหน้าอาคาร ข้อความว่า “คนไทยด้วยกัน ชาติเดียวกัน เปรียบเสมือนอยู่ในเรือลำเดียวกัน ถ้าต่างคนต่างพายไปคนละทาง เรือก็ไปไม่ถึงไหน เรือชาติอื่นเขาก็แข่งเรือเรากันไป แต่ถ้าเราช่วยกันพายไปในทิศทางเดียวกัน เรือของประเทศไทยก็จะแล่นฉิว เพราะฝีมือของคนไทยไม่เป็นรองใครเลย”

อ่านจบ รอยยิ้มของเธอก็ปรากฏบนใบหน้าทีกรำแดดเพราะได้ต่อเติมกำลังใจจนเต็ม และพร้อมจะรดน้ำพรวนดินสวนดอกไม้แห่งชีวิตของผู้คนที่นี้ต่อไป

❖ วาสือเมาะ ❖

กำนันหญิงแกร่งแห่งตำบลสะก้า

สัมภาษณ์/เรียบเรียง : ดิชีลา พุทธสาระพันธ์

“

การเป็นผู้นำเป็นสิ่งที่ยาก ยิ่งเป็นผู้นำหญิงยิ่งยากที่จะมานำลูกบ้าน
ผู้ชาย... เราก็ต้องทำให้เขาเห็นว่าเราสามารถดูแลเขา และทำงาน
ด้วยกันได้

”

❖ กะมะนะะเทรอ คนนี้เขาเก่ง ไม่ต้องพูดเลย เขาทำให้ชาวบ้านมีงานทำ มีเงินใช้ เขาเป็นหญิงแกร่งแห่งตำบลสะก้า”

คำนิยามที่ชาวตำบลสะก้า อำเภอมายอ จังหวัดปัตตานี มีต่อผู้นำหญิงอย่าง กำนันมะะ หรือนางวาสือมะมะ เงาะ วัย 57 ปี ผู้ทำหน้าที่ดูแลลูกบ้านทั้งไทยพุทธและมุสลิมกว่า 3,500 คนมาสองปีแล้ว แม้จะเคยเป็นผู้ใหญ่บ้านหมู่ 2 บ้านศาลาบุญติมาแล้วถึง 7 ปี ก่อนจะได้รับเลือกเป็นกำนันตำบลสะก้า แต่การต้องดูแลลูกบ้านทั้งสองหมู่บ้าน คือ บ้านสะก้า บ้านศาลาบุญติ บ้านคลองโต๊ะเนาะ และบ้านกูบังบาเตาะ ก็ไม่ใช่โจทย์ที่ง่ายนักสำหรับผู้หญิงเมื่อก้าวมาเป็นผู้นำชุมชน

“การเป็นผู้นำเป็นสิ่งที่ยาก ยิ่งเป็นผู้นำหญิงยิ่งยากที่จะมานำลูกบ้านผู้ชาย ด้วยความที่เราเป็นสตรีคนหนึ่งซึ่งเป็นเพศที่อ่อนแอ แต่ว่าเราทำงานด้วยลำแข้ง เดินเคียงข้างผู้ชายได้ ทำเพื่อหมู่บ้าน ดูแลความทุกข์สุขของหมู่บ้าน ดูแลรักษาความปลอดภัยในหมู่บ้านซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้ชาย เราก็ต้องทำให้เขาเห็นว่าเราสามารถดูแลเขาและทำงานด้วยกันได้

“การรักษาความปลอดภัย กำนันไม่ได้ทำคนเดียว แต่เป็นการร่วมมือร่วมใจกันของหลายฝ่าย ทั้งฝ่ายความมั่นคง ทหาร ตำรวจก็เข้ามาดูแล และในหมู่บ้านเราเองเราก็ดูแล ติดต่อกันเอง ถ้ามีคนนอกพื้นที่หรือคนแปลกหน้าเข้ามา ชาวบ้านก็ภูมิใจที่เราพยายามดูแลรักษาความปลอดภัยของหมู่บ้าน ในสถานการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างปัจจุบัน เราต้องร่วมกันดูแลหมู่บ้าน เราต้องสามัคคีกัน”

กำนันวาสือมะมะกล่าวย้ำ แต่หน้าที่การงานที่ดูเหมือนจะเข้าไปขัดผลประโยชน์ของคนบางกลุ่ม และการเป็นตัวแทนอำนาจรัฐในชุมชนของกำนันวาสือมะมะซึ่งเป็นเป้าหมายของกลุ่มก่อความไม่สงบก็สร้างความหวาดหวั่นให้เธอไม่น้อย แต่ความหวาดกลัวนี้ก็ไม่เคยขวางกั้นความมุ่งมั่นของกำนันหญิงแกร่งผู้นี้ได้เลย

“เราเป็นผู้หญิง ความกลัวต้องมีอยู่แล้ว ยิ่งในสถานการณ์แบบนี้ แต่เราไม่ได้ทำอะไรให้ใครเดือดร้อน เรามีการป้องกัน และมีความเข้มแข็ง ป้องกันไม่ให้เหตุร้ายเกิดขึ้นในหมู่บ้านของเรา ทำทุกอย่างด้วยใจรัก ยึดคิดว่าพยายามทำทุกอย่าง และไม่หวังอะไรตอบแทน หวังแต่ผลประโยชน์ที่จะให้ทั่วถึงทุกคนในหมู่บ้าน เพื่อให้หมู่บ้านของเรา

ได้พัฒนา

“เราก็พยายามเข้าไปช่วยเหลือทุกกลุ่ม ทั้งคนแก่ สตรี และเยาวชน กลุ่มนี้เราให้ความสำคัญมาก เราพยายามเข้าไปจัดเยาวชนให้เข้ารูปเข้ารอย เพื่อป้องกันไม่ให้เยาวชนยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด ในภาคฤดูร้อนเรามีโครงการฉันทานันนารู หรือโครงการเส้นทางสายใหม่ เรายอมรับเด็กเยาวชนที่มีอายุ 15 ถึง 18 ปี เข้าโครงการนี้ บางทีเยาวชนไม่เข้าใจ แต่เราก็อบรมไม่ให้ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด พยายามชักชวนให้มาเข้าชมรมของเรา โครงการนี้ต้องการให้บรรลุผลเพื่อให้เยาวชนหมู่บ้านของเราได้ประโยชน์อย่างเต็มที่”

แม้จะมีงานนอกบ้านให้แก้ไขและพัฒนาหลายอย่าง แต่โซ่วากำนันวาสือเมาะจะใช้เวลาหมดไปกับการทำงานเพื่อสังคมและชุมชนเพียงอย่างเดียว เพราะเธอยังทำหน้าที่แม่ของลูกสามคนได้อย่างไม่ขาดตกบกพร่องเช่นกัน

“เราแบ่งเวลาถูก เพราะงานไม่ใช่ต้องทำงานคนเดียว การรักษาความปลอดภัยหมู่บ้าน หรือกลุ่มสตรีเราก็ทำเป็นช่วงเวลา ในหน้าที่การงานของการเป็นแม่บ้าน มีสามีมีลูก เราต้องปฏิบัติหน้าที่ของเรา เราแบ่งเวลาได้ ลูกคนโตก็มีครอบครัวไปแล้ว อีกสองคนยังเรียนอยู่ ลูกก็เข้าใจในสิ่งที่เราทำ เขายังพูดเลยว่าดีใจที่แม่ช่วยชาวบ้านได้เยอะ”

กำนันวาสือเมาะกล่าวพร้อมรอยยิ้มน้อยๆ และแม้วันนี้กำนันวาสือเมาะจะได้รับรางวัลมากมายที่การันตีถึงความสามารถทั้งรางวัล “กำนันดีเด่น” ด้านเสรีภาพของจังหวัดปัตตานี จากกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ในปีนี้ และถูกคัดเลือกเป็น “สตรีดีเด่น” สาขาผู้นำเศรษฐกิจพอเพียงปี 2551 รวมถึงการเข้ารับรางวัล “สตรีเก่ง” ด้านระบบมาตรฐานงานชุมชนเมื่อปี 2550 แต่เมื่อเหตุการณ์ความไม่สงบยังไม่ยุติ เธอจึงยังต้องทำงานหนักต่อไป

“ไม่รู้เหมือนกันว่ามันจะยุติเมื่อไร แต่ก็พยายามให้เรื่องเกิดขึ้นในบ้านเราน้อยที่สุด เพื่อให้ทุกคนอยู่ดีกินดีมากที่สุด” เป็นความตั้งใจที่กำนันวาสือเมาะมุ่งมั่นจะทำให้สำเร็จตราบเท่าที่เธอยังอยู่ในฐานะกำนันหญิงแห่งตำบลสะก่า

*** วรรณ อาลีตระกูล ***
บ้านฉันยังปลอดภัย

สัมภาษณ์/เรียบเรียง : ดิชีลา พุทธสาระพันธ์

“

อยากให้คนข้างนอกเข้าใจว่าจริงๆ แล้วไม่ใช่ทุกพื้นที่ที่จะเกิดเหตุไป
ซะหมด บัดตานี้มีเส้นไหมากนะ ที่นี่เป็นการผสมผสานวัฒนธรรมไทย
จีน และมุสลิมมาตั้งแต่ปู่ย่าตายายแล้ว...ความจริงแล้วเราเอื้ออาทร
กัน แม้ต่างศาสนา แต่เราก็ให้ความร่วมมือกัน

”

▼ มันเจ็บปวดที่ต้องคอยตอบคำถามว่าพวกเรามีชีวิตอยู่อย่างไร แม้จะพยายามบอกคนอื่น ๆ ว่าเราอยู่ได้ และหากคุณมา เราก็จะรับรองความปลอดภัยให้คุณ แต่มันก็ยากที่จะทำให้เขาเชื่อมั่น เพราะเขายังได้ยื่นข่าวมากันถึงกันทุกวันในสื่อ”

ความรู้สึกคับข้องใจถูกถ่ายทอดออกจากปากของหญิงสาวบุคลิกมาดมั่นอย่างวรรณ อาลีตระกูล วัย 36 ปี ผู้ดำรงตำแหน่งกรรมการสมาคมธุรกิจการท่องเที่ยวจังหวัดปัตตานี และหัวหน้าฝ่ายการตลาดของโรงแรมซีเอสปัตตานี แม้ว่าตลอดห้าปี ที่เสียงปิ่นนักร้องดังขึ้นในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้จะทำให้ตัวเลขการท่องเที่ยวติดลบสูงสุด จนถึงปัจจุบันก็ยังไม่มีการฟื้นตัวที่จะกระเด้งขึ้น แต่สำหรับเธอแล้ววาทกรรมเหล่านี้กลับทำลายให้เธอต้องการก้าวผ่านไปให้ได้

“ไม่เคยคิดว่าจะมีเหตุการณ์แบบนี้เกิดขึ้นในบ้านเรา เพราะหลังจากตัดสินใจลาออกจากงานโฆษณาในกรุงเทพมหานครมาทำงานที่นี่ คิดเพียงแค่ว่าอยากกลับมาพัฒนาบ้านเรา ให้ดีกว่านี้ แต่พอมาเจอแบบนี้บอกได้เลยว่าเป็นโจทย์ที่ใหญ่ที่สุดในชีวิตการทำงาน 13 ปี ไม่เคยคิดเลยว่าจะเจอ จึงไม่แปลกใจว่าคนอื่น ๆ ที่เขาไม่เคยรู้จักบ้านเรามาก่อนจะคิดยังไง เพราะเขาก็ต้องจินตนาการไปในแง่ลบอยู่แล้ว เมื่อเกิดความรุนแรงขึ้น คนไม่เคยรู้ไม่เคยสัมผัสความจริง ภาพที่ออกมาผ่านสื่อ มันก็ทำให้เขากลัว เขาไม่กล้าเข้ามาบ้านเรา ปีแรกๆ มีแต่คนถามตลอดว่าเป็นยังไง ปลอดภัยไหม เกิดอะไรขึ้น เราต้องตอบทุกครั้งว่าเหตุการณ์ปกติดี แต่ก็เจ็บปวดที่ต้องตามคำถามแบบนี้อยู่ตลอด

“อยากให้คนข้างนอกเข้าใจว่าจริงๆ แล้วไม่ใช่ทุกพื้นที่ที่จะเกิดเหตุไปซะหมด ปัตตานีมีเสน่ห์มากนะ ที่นี่เป็นการผสมผสานวัฒนธรรมไทย จีน และมุสลิมมาตั้งแต่ปู่ย่าตายายแล้ว เราอยู่กันได้และอยู่อย่างเข้าใจกันด้วย แต่คนข้างนอกเขารู้สึกว่าเราแปลกแยก ทั้งที่ความจริงแล้วเราเอื้ออาทรกัน แม้ต่างศาสนา แต่เราก็ให้ความร่วมมือกัน

“เรื่องความเชื่อมั่นและความปลอดภัยมีผลต่อการท่องเที่ยวมาก เมื่อก่อนบรรยากาศการท่องเที่ยวที่นี่คึกคักมาก ที่พักรถ ภัตตาคาร ร้านอาหารแทบไม่พอรองรับนักท่องเที่ยวเลย บางคนที่ไม่ได้พัก แต่ก็แวะมาทานอาหาร บางวันโรงแรมต้องจัดโต๊ะล้นออกมาข้างนอกห้องอาหารเลย และที่นี่ไม่ได้มีแค่นักท่องเที่ยวชาวไทยนะ ทั้งสิงคโปร์ มาเลเซีย จีนก็มา ตอนนี้การท่องเที่ยวลดลงไปร้อยเปอร์เซ็นต์ ถ้ากลับมาเป็นเหมือนเดิม

ได้จะดีมาก”

วรรณากล่าวพร้อมถอนหายใจ ยิ่งเมื่อย้อนความทรงจำไปถึงเหตุการณ์ระเบิดที่เกิดขึ้นกับโรงแรมของเธอเมื่อค่ำวันที่ 15 มีนาคม 2551 ผลจากแรงระเบิดไม่เพียงพรากชีวิตพนักงานของโรงแรมไปสองคน และผู้ได้รับบาดเจ็บ 11 คน แต่ยังทำให้ภาพลักษณ์ของสถานที่ที่เคยปลอดภัยที่สุดถูกทำลายลงในคราวเดียวกัน วรรณต้องดิ้นรนเพื่อต่อสายป่านทางธุรกิจให้ดำเนินต่อไปได้ และเพื่อรักษานาคตของพนักงานกว่า 200 คนให้มีความทำต่อไป

“หลังโรงแรมถูกระเบิด จิตใจของพนักงานก็แย่ เราเองก็เสียใจมาก แต่พยายามบอกตัวเองว่าทำอะไรไม่ได้ ต้องสู้ต่อ จึงปรึกษากับพี่ป๋องเจ้าของโรงแรม ตอนนั้นเขาเป็นนายกสมาคมธุรกิจการท่องเที่ยว จึงช่วยกันคิดว่าจะทำอย่างไรให้โรงแรมของเรายังเป็นที่พักปลอดภัย และให้โรงแรมของเราเป็นเหมือนประตูสู่จังหวัดปัตตานี ได้ทำหน้าที่ต้อนรับแขกที่มาเยือนอีกครั้ง และที่สำคัญคือทำอย่างไรให้โรงแรมของเราเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยว เพื่อให้คนที่มาพักกับเราแล้วเขาสามารถไปเที่ยวที่อื่นๆ ในจังหวัด ไปจับจ่ายใช้สอยตามร้านต่างๆ พุดง่าย ๆ ก็คือ เราต้องทำงานแบบบูรณาการ

“ปัญหามันอยู่ที่ไม่มีนักท่องเที่ยว แต่การจัดงานของหน่วยงานต่างๆ มันก็ยังมีอยู่ การสัมมนาของภาครัฐนี่แหละที่ช่วยทำให้เรามีรายได้ เราก็เริ่มจากจุดนี้เริ่มสร้างความเชื่อมั่นจากกลุ่มเป้าหมายที่มาประชุมสัมมนาให้เขาเห็นว่ามาแล้วปลอดภัย มาแล้วมีที่กินที่เที่ยวน่าไปหลายแห่ง บางคนเขาเพิ่งมา แต่พอจะกลับไป เขาก็บอกเราว่า มาแล้วก็ไม่น่ากลัวเหมือนที่เป็นข่าวเลย

“เมื่อก่อนไม่เคยคิดว่าทำงานโรงแรมจะต้องมาอยู่กับงานด้านมวลชน แต่เมื่อเกิดเหตุการณ์แบบนี้เราคิดว่าเราจะทำเพื่อตัวเองอย่างเดียวไม่ได้ เอาตัวรอดคนเดียวไม่ได้ อีกอย่างเราก็ทำงานเป็นกรรมการของสมาคมท่องเที่ยวด้วย ถ้าเราดึงคนมาพักโรงแรมเราได้นั้นก็หมายถึงตัวเลขของการท่องเที่ยว และการจับจ่ายใช้สอยมันก็เข้ามาด้วย เราอยากช่วย พอทำแล้วเริ่มเห็นผลที่ตกลงไป ก็รู้สึกว่ามันมีคุณค่าขึ้น เพราะได้ช่วยสังคมและช่วยบ้านเราเองด้วย

“น้องๆ ที่ทำงานกับเราก็เน้นให้เขารู้ว่าต่อไปจากนี้เราต้องทำงานเพื่อมวลชน

ด้วยนะ ต้องทำให้เขารู้สึกว่าเวลาเขามาที่นี่ เขากลับมาบ้านตัวเอง ให้เขารู้สึกอุ่นใจ พนักงานเองก็ต้องเข้าใจเห็นอกเห็นใจกัน ให้เกียรติกัน

“ตอนนี้จึงเลือกเรียนปริญญาโทด้านพัฒนาสังคมแทนด้านการโรงแรม เพราะคิดว่างานที่เราทำได้เปลี่ยนเจตนาหมดไปแล้ว หากเรียนด้านพัฒนาสังคม ความรู้ที่ได้ก็นำมาพัฒนางาน ทำให้เข้าใจหลักการทำงานเพื่อสังคมมากขึ้น”

แม้จะไม่ได้คาดหวังว่าสถานการณ์จะคลี่คลายในเร็ววัน แต่สำหรับวรรณแล้ว เธอเชื่อว่า หากมือของทุกคนจากทุกภาคส่วนในสังคมช่วยกัน ไฟแห่งความรุนแรงที่เผาผลาญตลอดห้าปีก็จะค่อยๆ มอดลงในไม่ช้า

“หากทุกฝ่ายช่วยกัน ทุกอย่างต้องดีขึ้น โดยเฉพาะเรื่องการท่องเที่ยว เราทำงานเพียงลำพังไม่ได้ เพราะบางอย่างมีข้อจำกัด ตอนนี้ก็ดีขึ้นเยอะแล้ว คำถามที่มีคนเคยถามว่าปลอดภัยไหม หรืออยู่ได้ไหมก็เริ่มลดน้อยลง ทุกคนเริ่มเข้าใจสิ่งที่เกิดขึ้น

“เราทำงานนี้ไม่มีรางวัลใดๆ มารับรองหรือตราสัญลักษณ์ยืนยันว่าทำงานประสบผลสำเร็จ เพราะงานที่เราทำไม่ใช่ข้าราชการ ฉะนั้นจะรอรับใบประกาศเชิดชูเกียรติจากหน่วยงานใดก็คงไม่ได้ แต่สิ่งที่ได้คือความภูมิใจที่ได้ทำหน้าที่ตอบแทนบุญคุณบ้านเกิด”

❖ วาหรี พรหมพิจิตร ❖
ภารกิจสร้างปัญญาในพื้นที่ความขัดแย้ง

สัมภาษณ์/เรียบเรียง : ดิชีลา พุทธสาระพันธ์

“

เมื่อเขามาเล่นด้วยกัน... เวลาเมื่อไรเกิดขึ้น ก็จะมีจุดหนึ่งที่ทำให้
นึกคิดว่า ไม่ใช่เนะ ไม่ใช่แบบนั้น...เมื่อเราได้สัมผัสเขา เราก็จะได้
เห็นมุมมองของกันและกัน

”

❖ และแล้วไข่นุ้ยก็เข้าใจว่าทำไมแพะน้อยถึงต้องตายในช่วงเดือนรอมฎอน” เรื่องราวของเด็กชายไข่นุ้ยกับแพะน้อยที่สอดแทรกคำสอนและความเข้าใจในวัฒนธรรมและความเชื่อที่แตกต่างในนิทานพื้นบ้านเรื่องไข่นุ้ยกับแพะน้อยในวันฮารีรายอแคว้งออกมาจากห้องรังผึ้ง ภายในอุทยานแห่งชาติการเรียนรู้ หรือ ทีเคพาร์ค โดยมีครูจำเป็นอย่างวัชรวิทย์ พรหมพิจิตร ส่งต่อความฝันและรักทอจินตนาการให้เด็ก ๆ ที่นั่งล้อมวงฟังอย่างตั้งอกตั้งใจในคลังปัญญาซึ่งเปิดสร้างอนาคตของเด็ก ๆ มาตั้งแต่ 28 ธันวาคม 2549 พร้อม ๆ กับการทำหน้าที่ผู้จัดการอุทยานของวัชรวิทย์นับตั้งแต่วันนั้น

“ปัญหาที่สำคัญของเด็กที่นี่คือไม่ค่อยอ่านหนังสือ เอาแต่เล่นเกมส์ ดูหนัง พอเรามีโอกาส เราก็อยากให้เขาหยิบหนังสือมาอ่าน ขอให้เขาได้มีเวลาเปิดหนังสือบ้าง ดีกว่าอยู่ในร้านเกมส์ เล่นอินเทอร์เน็ต พ่อแม่ผู้ปกครองบางคนก็ต้องฝากลูกไว้ที่ร้านอินเทอร์เน็ต เราเองก็มีอินเทอร์เน็ต แต่เราจะไม่ปล่อยให้เขาเล่นจนตาแดง ให้เล่นแค่ครึ่งชั่วโมง คือประมาณ 5 โมงเย็น พอเล่นแค่แป๊บเดียวก็ถึงเวลาผู้ปกครองมารับกลับบ้านแล้ว เมื่อเขามาที่นี่เราจะต้องทำให้เขารู้สึกอยากหยิบหนังสือขึ้นมาอ่าน แทนที่จะนั่งเล่นเกมส์อย่างเดียว

“หากดูประเภทหนังสือที่เด็กยืมจะน่าสนใจมาก เราพบว่าเด็ก ๆ สนใจหนังสือประเภทเอาชีวิตรอดอย่างไรในสถานการณ์คับขัน ซึ่งเชื่อมโยงกับภาวะที่เขาเป็นอยู่ว่า เขาจะอยู่รอดได้ไหมในเหตุการณ์ความไม่สงบ อย่างเช่นหนังสือ เอาชีวิตรอดอย่างไรในเมืองภูเขาไฟหรือในป่าอะเมซอน เด็กชอบอ่านกันมาก สะท้อนให้เห็นว่าความไม่สงบในสามจังหวัดทำให้เด็ก ๆ เกิดความไม่แน่ใจหรือต้องการเอาตัวรอดมากขึ้น

“เหตุการณ์ความไม่สงบทำให้เกิดภาวะความหวาดระแวงขึ้นในใจของแต่ละคน ทำให้ เด็กจิตใจหยาบกระด้าง เรานั่งคิดว่าจะแก้ปัญหานี้กันอย่างไร เลยพยายามให้เด็กได้มาศึกษา ได้อยู่ร่วมกัน ที่นี่เป็นเหมือนบ้านหลังที่สอง เด็ก ๆ หลายคนมาที่นี่ก่อน 8 โมงเช้า เขาอยากมา เพราะมาแล้วเขาได้อ่านหนังสือ ได้ทำกิจกรรม เป็นที่พึ่งของเขาและความเพลิดเพลินแบบนี้ เราก็หวังว่าจะทำให้เขาอยากอ่านหนังสือ แค่อ่านสักหน่อยก็ดีแล้ว ถ้าคุ้นเคยต่อไป เขาก็จะค่อย ๆ อ่านเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งจะช่วยเปิดโลกทัศน์ของเขา หากมีความรู้มากขึ้นก็จะมีเหตุผลมากขึ้นตามมา

“ไม่ใช่เป็นการเรียนรู้เชิงบังคับ แต่เป็นการเรียนรู้เชิงอรรถาศัย เพื่อให้เขาเรียนรู้ที่จะมีความเป็นผู้นำ เรียนรู้เชิงการศึกษา ทำให้อ่อนโยนทางอารมณ์ และมีทัศนคติการมองโลกที่ต่างออกไป”

เมื่อเข้าใจถึงปัญหาที่เกิดขึ้นกับการรับรู้ของเด็กๆ ในสามจังหวัดชายภาคใต้ ทำให้วัชรเริ่มตั้งโจทย์ใหม่ในการทำงาน ด้วยการสร้างให้อุทยานการเรียนรู้แห่งนี้เป็นมากกว่าห้องสมุด แต่ต้องทำหน้าที่เป็นจิ๊กซอว์เชื่อมความสัมพันธ์ของเยาวชนท่ามกลางความแตกต่างของวัฒนธรรมและความเชื่อ

“เราตั้งโจทย์เรื่องการสร้างความสมานฉันท์ ทำให้เราต้องปรับการทำงาน ทำทุกอย่างให้มีลักษณะแบ่งกันทำ แบ่งกันใช้ ไม่มีอะไรที่ทำแล้วเป็นของฉันหรือของเธอ เมื่อมีการแบ่งกันก็จะต้องมีการขอกัน ทำให้เกิดการพูดคุยกัน และเขาก็จะรู้จักกัน สิ่งที่เรามองเห็น เมื่อเขามาเล่นและพูดคุยกัน ข้างนอกเขาก็จะรู้จักกัน เวลาอะไรเกิดขึ้นก็จะมีจุดหนึ่งที่นึกคิดว่า ไม่ใช่เนะ ไม่ใช่แบบนั้น จริงๆ มันก็ปกตินี้ เหมือนกับเวลาเรามองคนอื่นเรามักมองจากตัวเองว่า คนนี้ไม่ถูกชะตา แต่เมื่อเราได้สัมผัสเขา เราก็จะได้เห็นมุมมองของกันและกัน เมื่อได้มีปฏิสัมพันธ์กัน จะได้มองว่ามันไม่มีอะไร เพียงแต่มีกำแพงเล็กๆ มากั้นเท่านั้นเอง กำแพงตรงนี้ก็คือความหวาดระแวง การตั้งเกราะก้ำบังของแต่ละคนขึ้นมาซึ่งเราต้องทำลายให้ได้”

ถึงแม้วันนี้ทีเคพาร์คจะมีเด็กๆ และคนทั่วไปเป็นสมาชิกมากถึง 5,000 คน และมีผู้แวะเวียนมาใช้บริการไม่ต่ำกว่า 400 ถึง 500 คนต่อวัน หรือบางเดือนมีผู้มาใช้บริการเกือบสองหมื่นคน แต่สำหรับเด็กที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ห่างไกล วัชรเห็นว่า สื่อการเรียนการสอนยังขาดแคลนและเข้าไม่ถึงเด็กกลุ่มนี้ ทีเคพาร์คจึงริเริ่มทำหน้าที่เป็นแม่ข่ายส่งต่อหนังสือดีหายากไปสู่ห้องสมุดห่างไกล

“เคยไปโรงเรียนแห่งหนึ่ง ไปเจอเขาลือคฤณเจห้องสมุด เราถามว่าทำไมลือคฤณเจ ละ แล้วเด็กจะไปอ่านหนังสือได้อย่างไร เขาบอกว่ากลัวหนังสือหาย หนังสือหายากเราก็ตกใจ เลยบอกว่า ถ้าหายก็ช่างมันเถอะ มีหนังสือก็ต้องให้เด็กอ่าน จึงทำโครงการร่วมกับห้องสมุดโรงเรียน ตชด. เราเอาหนังสือที่ได้รับบริจาคมาคัด บางส่วนเก็บไว้ที่ทีเคพาร์ค อีกส่วนหนึ่งส่งไปให้ห้องสมุดอื่นๆ หรือบางทีนิตยสารของเราตกเดือนไปแล้ว

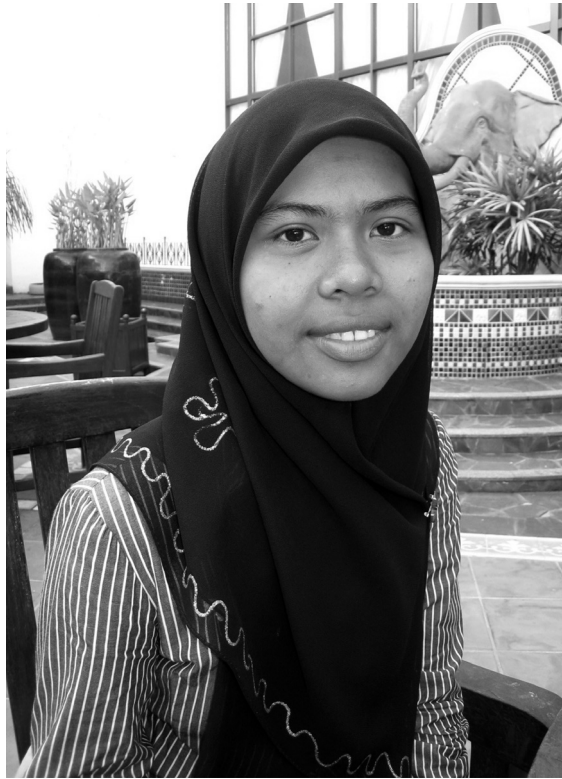
เราก็จะส่งต่อไปให้อ่าน แต่ไม่ได้หมายความว่าเราเอาขยะไปให้เขานะ หนังสือพวกนี้เคยมีประโยชน์กับเรา คิดว่ามันก็น่าจะมีประโยชน์กับคนอื่นเหมือนกัน มันเป็นการส่งต่อเป็นการแบ่งปันความรู้กัน”

ใกล้เวลาหกโมงเย็นแล้ว พ่อแม่เริ่มทยอยเดินทางมารับลูกหลานของตัวเองกลับบ้าน แต่หน้าที่ของวัชรียังไม่สิ้นสุด เพราะเธอยังต้องวางแผนสำหรับการทำงานวันพรุ่งนี้ต่อไป เพื่อให้ประตูแห่งการเรียนรู้ของเด็กๆ ทุกบานเปิดรับโลกที่กว้างขึ้น

“ยังไม่พอใจหรอก ยังต้องทำต่อไปให้ได้มากกว่าเดิม ต้องมีโจทย์ที่สูงขึ้น คือทำอย่างไรจะรู้ว่า เราทำไปแล้ว คนที่มาเขาได้ประโยชน์อะไรกลับไปบ้าง เป็นภาพสะท้อนเราอีกครั้งหนึ่ง เหมือนมูลนิธิ เราต้องคิดโจทย์เราจะทำอะไรต่อไป อยู่เฉยไม่ได้เพื่อให้เด็กๆ ที่นี้มีอนาคตที่ดีขึ้น”

❧ สุไพบะ เจ๊ะมะ ❧
พลังคนรุ่นใหม่ร่วมพิทักษ์ทะเลปัตตานี

สัมภาษณ์/เรียบเรียง : ตติชลา พุทธสาระพันธ์

“

พ่อแม่ของเราคือทะเล ดังนั้นลูกอย่างพวกเราก็ต้องดูแลพ่อแม่ให้อยู่ต่อไปจนถึงรุ่นลูกรุ่นหลาน

”

ณ ริมหาดทรายขาวบ้านปาดามูติ ตำบลแหลมโพธิ์ อำเภอเมืองปัตตานี สุโวะมะ เจ๊ะมะ เด็กสาววัย 20 ปี กำลังใช้ร่มเงาของต้นสนเป็นห้องเรียนธรรมชาติ และลานเสวนา เพื่อบอกเล่าความอุดมสมบูรณ์ของอ่าวปัตตานีให้เพื่อนๆ ใน “กลุ่มอาเนาะลาร์ต” ซึ่งมีความหมายว่า ลูกหลานชาวประมงจากบ้านตะโละสะมิแล และบ้านปาดามูติ ได้ตระหนักถึงคุณค่าของทรัพยากรทางทะเลที่เลือนหายไป เพราะเครื่องมือประมงที่มีประสิทธิภาพทำลายล้างสูง โดยเฉพาะอวนลากหรืออวนรุนได้กวาดต้อนเอาทรัพยากรสัตว์น้ำให้หายไปจากอ่าวปัตตานีในช่วงสี่ถึงห้าปีที่ผ่านมา ทำให้พ่อแม่และชาวประมงในชุมชนที่ทำมาหากินกับการออกเรือหาปลามาตั้งแต่ปู่ย่ายังชีพกับการประมงได้น้อยลง

“เมื่อก่อนสมบูรณ์มากเลย พ่อแม่ของเราก็เป็นชาวทะเล เราถามพ่อว่า ปลาสมัยก่อนเยอะไหม พ่อบอกว่าสมัยก่อนเราจะไปจับปลา บอกแม่ได้เลยว่าให้ทำเครื่องแกงไว้ก่อน เดี่ยวจะปลาจะตามมา ไปแถวๆ ป่าชายเลนนี้ก็ได้แล้ว แต่ตอนนี้ยังไม่รู้ว่าจะหาปลาได้ไหม ต้องรอเอาปลากลับมาก่อนถึงจะเตรียมเครื่องแกง

“เมื่อก่อนเคยมีปลาพะยูนมาก พ่อบอกว่าเมื่อปี 2548 ชาวบ้านพบปลาพะยูนแล้วก็เอาไปปล่อยในอ่าว ถ้ามีปลาพะยูนก็บ่งบอกถึงความอุดมสมบูรณ์ในทะเล ถ้ามีปลาก็จะมีหมีน้ำทะเล แต่พวกเรืออวนรุนจะกวาดเอาทุกสิ่งทุกอย่างที่มีอยู่ในทะเล เช่น ปะการัง ปลาตัวเล็กๆ ที่เป็นแหล่งอนุบาลของสัตว์น้ำไปหมด และเมื่อได้ยินข่าวว่าเขาจับปลาพะยูนได้ ก็อยากให้ปล่อยมันไปอยู่ตามธรรมชาติ ไม่อยากให้จับเอาไปขายเดี๋ยวนี้ไม่ค่อยเห็น ไม่เหมือนสมัยก่อน”

ข้างต้นเป็นความทรงจำที่ลูกหลานชาวประมงคนนี้ตระหนักถึงเมื่อครั้งพ่อยังหาเลี้ยงครอบครัวด้วยการออกเรือหาปลาและบอกเล่าให้ฟังถึงความเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมในชุมชนทำให้โลกทัศน์ของเธอกว้างขึ้น และต่อมาเธอเป็นหนึ่งในลูกหลานชาวประมง 7 คนที่สมาคมชาวประมงพื้นบ้านจังหวัดปัตตานี คัดเลือกให้เข้าร่วมกิจกรรมค่ายรำลึกข้างปี 50 ที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เมื่อเดือนพฤศจิกายนสองปีก่อน และที่แห่งนั้นได้กลายเป็นจุดเริ่มต้นที่ทำให้เธอรู้ว่า พลังเล็กของเด็กก็สามารถเยียวยาปัญหาสังคมได้

“ก่อนตั้งกลุ่มเยาวชน เราไม่รู้เรื่องอะไรเลยเกี่ยวกับแหล่งทรัพยากร เอาแต่เรียนหนังสือ ไม่รู้ว่าพ่อแม่ของเราไปทำประมงมาอย่างไร แต่พอไปค่ายเขาใหญ่ก็เริ่มคิดว่าทำไมเราไม่ตั้งกลุ่มอย่างเขา ทำไมเราไม่รักทะเลของเรา ทั้งที่ทะเลก็เปรียบเสมือนพ่อของเรา ที่สามารถหาเงินมาให้เราได้ใช้จ่ายเล่าเรียนวันนี้ แล้วเราก็พูดคุยกันสร้างจิตสำนึกให้แก่เพื่อนๆ ของพวกเราให้มีจิตสำนึกรักบ้านเกิด ไม่ใช่พอเรียนจบปุ๊บก็บอกว่าไม่อยากอยู่แล้วที่นี่ ไม่อยากทำงานอะไร อะไรเกี่ยวกับทะเล ผิดๆ ไม่เอาแล้วจะไปอยู่ในห้องแอร์ ไปอยู่ในเมือง ก็ตั้งคำถามกันว่าเอาแบบนั้นกันหรือ จะยอมทิ้งให้ทะเลบ้านเราว่างเปล่าอย่างนั้นหรือ ต่างคนก็ต่างเงิบ จึงคิดตั้งกลุ่มเยาวชนขึ้นมาชื่อว่า กลุ่มเยาวชนอานะลาร์ต แปลว่า ลูกทะเล

“เริ่มแรกเลยเราไปล่องเรือกัน ไปสำรวจว่าในอ่าวปัตตานีมีอะไรบ้าง ขึ้นเรือที่ป่าโกงกาง ในคลองยamu ล่องมาเรื่อยๆ ถึงแหลมตาชีที่อยู่ท้ายหมู่บ้าน ดินแดนมาก เพราะไม่เคยรู้มาก่อนที่บ้านเรามีทรัพยากรเยอะขนาดนี้ มีดอนหอย มีหญ้าทะเลตั้งสี่ชนิด สมบูรณ์มาก และพอเราขึ้นเรือมา เราก็ช่วยกันทำแผนที่จำลองทรัพยากรในหมู่บ้านโดยมีคนที่มีความรู้มาช่วยสอนให้

“เราทำซั้ง หรือปะการังเทียมไว้ให้สัตว์มันมาอยู่ข้างใน แคนำไม้ไผ่มาเจาะรูข้างล่าง กระบอก แล้วนำเชือกมาร้อยทางมะพร้าว เพราะว่ามันหอม ทำให้สัตว์เล็กๆ เข้ามาอยู่ข้างใน แล้วเราก็เอากระสอบทรายมาผูกไว้ที่ปลายเชือกสุดท้ายเลย เวลาเอาไปปล่อยในทะเลกระสอบทรายก็จะจมแล้วไม้ไผ่จะโผล่ขึ้นมา เรือประมงเขาก็จะรู้ว่าตรงนี้แหละที่เราวางซั้งกัน เขาจะไม่เข้ามายุ่งเลย ปลามันก็เข้ามาอยู่

ความพยายามของสุไวกะและเพื่อนๆ ไม่ได้จบลงแค่การทำแผนที่จำลองฐานทรัพยากรธรรมชาติ หรือการทำซั้งเพื่อเพิ่มเติมความอุดมสมบูรณ์ของทะเลทุกๆ เดือนเท่านั้น แต่ในช่วงปิดเทอมสุไวกะกับเพื่อนๆ จะช่วยกันแต่งแต้มภาพวาดสีน้ำที่มีเนื้อหา รณรงค์ให้ยุติการทำลายธรรมชาติ และใช้เป็นเครื่องมือกระตุ้นให้คนในชุมชนช่วยกันคนละไม้คนละมือเพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเล

“เราเอาภาพของพวกเราไปติดที่ร้านน้ำชา ชาวบ้านเขาจะได้เห็น ตอนนั้นก็ดีมากๆ ชาวบ้านได้เห็นความร่วมมือของเด็ก เขาจะรู้สึก ว่า เด็กตัวเล็กๆ ก็มีจิตสำนึก

ในการอนุรักษ์ทรัพยากรของหมู่บ้าน แล้วทำไมตัวเองถึงไม่อนุรักษ์

“หนูเชื่อว่าพลังของเด็กนี้แหละสำคัญมาก เพราะเด็กจะเป็นจุดเริ่มต้นในการจุดประกายในความสำเร็จ ในผลงานอะไรสักอย่าง ต้องเป็นเด็กก่อนถึงจะเจริญเติบโตก็เหมือนต้นไม้ ที่เป็นต้นเล็กๆ และขยายเป็นต้นที่ใหญ่”

สุไวกะกล่าวอย่างเชื่อมั่นว่าพลังเล็กๆ จากสองมือของลูกหลานคนทะเลจะช่วยจุดประกายให้ชุมชนเข้ามาร่วมแก้ปัญหาความเสื่อมโทรมของธรรมชาติ และรักษาความอุดมสมบูรณ์ของท้องทะเลเพื่อส่งต่อไปถึงมือของลูกหลาน

“พ่อแม่ของเราคือทะเล ดังนั้นลูกอย่างพวกเราก็ต้องดูแลพ่อแม่ให้อยู่ต่อไปจนถึงรุ่นลูกรุ่นหลาน”